

การพัฒนา

ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธ เพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน

“ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”

พระคมสัน เจริญวงศ์
เอนก ไชอินทร์
ภัทรพล ใจเย็น
พระครูปิยธรรมบัณฑิต

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถึพุทธ
เพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน
“ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”

พระคมสัน เจริญวงศ์

เอนก ไยอินทร์

ภัทรพล ใจเย็น

พระครูปิยธรรมบัณฑิต

ภายใต้

โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่าย

การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถึพุทธ

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
Nation Library of Thailand Cataloging in Publication Data

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน “ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”.-- พระนครศรีอยุธยา : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2567.

130 หน้า.

1. ผลิตภัณฑ์ชุมชน -- ไทย. 2. การมีส่วนร่วมของชุมชน -- วิจัย. I. พระคมสัน เจริญวงศ์. II. ชื่อเรื่อง.

338.9593

ISBN 978-616-300-923-4

คำปรารภ

เนื่องในโอกาส 41 ปี คณะสังคมศาสตร์ ผู้บริหารคณาจารย์ ได้เรียบเรียงหนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์ในโอกาสนี้ โดยเป็นหนังสือในชื่อ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธ เพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน “ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ที่วิจัย เขียนเรียบเรียงโดย พระคมสัน เจริญวงศ์, เอนก ไยอินทร์, ภัทรพล ใจเย็น, พระครูปิยะธรรมบัณฑิต ภายใต้ โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ได้รับทุนอุดหนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) โดยในงานเป็นการถอดองค์ความรู้ที่ว่าด้วยการจัดการขยะ บริหารจัดการขยะโดยชุมชน ผลการศึกษาสะท้อนคิด ในรูปแบบการวิจัย บันทึกออกมาเป็นชุดความรู้จากสถานที่จริง พื้นที่จริง และนำมาจัดพิมพ์ ดังปรากฏในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ดังปรากฏ เพื่อเป็นอนุสรณ์ 41 ปี คณะสังคมศาสตร์ ในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เนื้อหาของหนังสือ จึงเชื่อมถึงบทบาทของพระพุทธศาสนา การจัดการชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ภายใต้แนวคิด สามัคคีคือพลัง (สุขา สังฆัสสะ สามัคคี) เป็นประหนึ่งการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการเข้าไปบริหารจัดการชุมชนดังปรากฏ

ดังนั้น จึงหวังว่าหนังสือนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการของคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ ตามเจตนารมณ์ของการพัฒนาอาจารย์ต่อไป

พระอุดมสิทธินายก

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

คำนิยม

เนื่องในโอกาส 41 ปี คณะสังคมศาสตร์ ในวันที่ 26 มิถุนายน 2567 ที่สะท้อนถึงบทบาทของคณะสังคมศาสตร์ กับการจัดการศึกษาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับสังคมประเทศชาติมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ในโอกาสนี้ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถียุทธ เพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน “ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นที่ระลึก เรียบเรียงโดย พระคมสัน เจริญวงศ์, เอนก ไยอินทร์ ภัทรพล ใจเย็น, พระครูปิยะธรรมบัณฑิต เดิมเป็นผลงานวิจัย และนำผลการวิจัยมาเรียบเรียงเป็นชุดความรู้ ว่าด้วยการจัดการขยะ บริหารจัดการขยะ โดยชุมชน ผลการศึกษาสะท้อนคิด ในรูปแบบการวิจัย บันทึกรออกมาเป็นชุดความรู้จากสถานที่จริง พื้นที่จริง และนำมาจัดพิมพ์ดังปรากฏ

ดังนั้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ 41 ปี คณะสังคมศาสตร์ กับบทบาทของการบริการวิชาการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา ส่งต่อไปเป็นพลังทางความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน เชื่อมพระพุทธรศาสนา (วัด) ไปสู่การจัดการชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม ร่วมกับชุมชน ให้เกิดความเข้มแข็งในการอยู่ร่วมกัน ทั้งหวังว่าหนังสือนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิชาการแก่คณาจารย์ เป็นประโยชน์ด้านความรู้และการจัดการความรู้ ต่อสังคมประเทศชาติในภาพกว้างตามเจตนารมณ์ของการศึกษาค้นคว้าเรียบเรียงสืบไป

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

คำนิยม

ปัญหาขยะระดับชุมชนถือว่าเป็นปัญหาที่สะสมและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่คนในสังคมไม่ได้ใส่ใจและตระหนักถึงโทษและอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการหมักหมมเน่าเสียของขยะ ผู้คนส่วนใหญ่จะคิดว่าการทิ้งเศษขยะเล็ก ๆ น้อย ๆ จะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากนัก ประเด็นวัฒนธรรมชาติก็จะย่อยสลายขยะเหล่านั้นไปเอง ส่วนขยะอื่น ๆ เช่น ถุงพลาสติก ใบไม้ ท่อนไม้ ใช้วิธีกำจัดด้วยการเผาก็สามารถจัดการเรียบร้อย แต่ทุกคนลืมไปว่าการเผาขยะส่งผลเสียต่อสภาพสิ่งแวดล้อมด้านอากาศภายในชุมชน ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงเหม็นกลิ่นคาววัน ปวดหัว อาเจียน และอาจส่งผลทำให้เกิดการปะทะคารมและมีปากเสียงกันระหว่างเพื่อนบ้าน แม่นว่าปัจจุบันนี้ การเผาขยะในชุมชนของเรายังไม่มีการทะเลาะกัน แต่ในอนาคตเมื่อชุมชนกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้นก็อาจจะทำให้เกิดปัญหารุนแรงตามมาอย่างแน่นอน การที่วัดหนองม่วงได้ร่วมมือกันกับเทศบาลตำบลหนองบัว และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ขับเคลื่อนกิจกรรม “ขยะสร้างบุญ” นำขยะมาร่วมทำบุญที่วัด ทำให้สามารถลดปริมาณขยะภายในชุมชน และทำให้ทางวัดหนองม่วงมีรายได้จากการขายขยะประเภทรีไซเคิล มีปัจจัยนำไปเป็นค่าใช้จ่ายบำรุงค่าน้ำ ค่าไฟ และบำรุงซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด

ประเด็นสำคัญในหนังสือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน “ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ของ พระคมสัน เจริญวงศ์, เอนก ไยอินทร์, ภัทรพล ใจเย็น และ พระครูปิยะธรรมบัณฑิต เป็นการนำผลการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ได้ทำงานร่วมกันกับทางวัดหนองม่วงมานำเสนอให้เห็นว่าชุมชนของเราได้ให้ความ

สำคัญกับการจัดการขยะระดับชุมชน โดยใช้ฐานการขับเคลื่อนกิจกรรมจากการทำงานร่วมกันด้วยหลักพลังบวก คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ ตลอดระยะเวลา 1 ปี ที่ร่วมกันทำกิจกรรม “ขยะสร้างบุญ” ทางวัดหนองม่วงได้รับการช่วยเหลือและคำแนะนำจากคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างดี ทำให้กิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และยังเป็นกิจกรรมที่ทางวัดขับเคลื่อนชวนญาติโยมนำขยะมาทำบุญทุกวันพระจนถึงทุกวันนี้

ขออนุโมทนาคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เป็นส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน ทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงการคัดแยกขยะ มองเห็นอันตรายและโรคร้ายต่าง ๆ ที่จะตามมาจากปัญหาขยะสะสมในชุมชน อีกทั้งเป็นการเปลี่ยนวิธีการคิดรูปแบบการทำบุญด้วยการนำขยะมาทอดผ้าป่าทำบุญ ซึ่งทำให้ญาติโยมไม่ต้องควักเงินในกระเป๋าทำบุญกับทางวัด ถือว่าเป็นการยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว คือ ได้ร่วมทำบุญกับทางวัดหนองม่วง และได้ช่วยชุมชนลดปริมาณขยะโดยการคัดแยกขยะที่สามารถขายได้มาร่วมทำบุญกับทางวัด เป็นการเริ่มต้นจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือน ซึ่งถือว่าเป็นการจัดการที่เกิดจากคนในชุมชนและจะเข้มแข็งยั่งยืนต่อไป ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย โปรดอภิบาลอำนวยการให้คณาจารย์ มจร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ตลอดผู้อ่านทุกท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้และนำไปปฏิบัติต่อไป

พระครูนิวริฐธรรมโมเชิต

เจ้าอาวาสวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

คำนำ

มลภาวะจากปัญหาขยะล้นเมืองถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่มีอยู่บนโลกใบนี้ ขยะจำนวน มหาศาลไม่ได้ถูกทำลายด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องตามกระบวนการ ระบบกำจัดขยะ ทำให้ขยะเหล่านั้นเจือปนอยู่ในระบบนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นใน ดิน น้ำ อากาศ พืช ผัก ผลไม้ สัตว์น้ำ ฯลฯ และสุดท้ายแล้วสารพิษและ สิ่งเจือปนที่เกิดขึ้นจากขยะเหล่านั้นก็ย้อนกลับเข้ามาสะสมในร่างกายของ มนุษย์ ก่อให้เกิดโรคร้ายแรงต่อสุขภาพ เช่น โรคมะเร็ง โรคภูมิแพ้ โรคระบบ ทางเดินอาหาร ฯลฯ นอกจากนั้นแล้วขยะจำนวนมากในปัจจุบันยังเป็น ตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน ปัญหาขยะมีสาเหตุมาจากพฤติกรรม ของมนุษย์ ความมั่งคั่ง ต้องการความสะดวก เสพติดการใช้ถุงพลาสติก นิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีหีบห่อบรรจุหลายชั้นเพราะเชื่อว่าเป็นสินค้าที่ได้ มาตรฐาน และไม่ชอบใช้ซ้ำ ใช้ครั้งเดียวทิ้งเลย พฤติกรรมเหล่านี้คือต้นเหตุ ของปัญหาที่กำลังเป็นปัญหาขยะล้นโลก และปัญหาเหล่านี้ไม่มีท่าทีจะลดลง มีแต่จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ

ปัจจุบันนี้การพึ่งพาอาศัยการจัดการขยะของภาครัฐไม่เพียงพอต่อ การลดปัญหาปริมาณขยะล้นเมือง เพราะมีบุคลากรและงบประมาณสำหรับ จัดการขยะจำกัด ทำให้มีขยะตกค้างไม่ได้ถูกทำลายด้วยวิธีการที่ถูกต้อง รวมไปถึงการแอบทิ้งขยะตามข้างถนนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน และตามที่รกร้าง ว่างเปล่าล้นตาคน กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์พาหะนำโรค เช่น หนู แมลงสาบ ฯลฯ ส่งกลิ่นเน่าเหม็นเป็นปัญหามลพิษทางอากาศ สภาพพื้นที่เสียหาย สกปรก ไม่สวยงาม รวมไปถึงสารพิษและเชื้อโรคที่ไหล

ลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง การช่วยเหลือและลดปัญหาขยะ
ล้นเมืองของภาคประชาชนที่สามารถทำได้และลงมือทำได้เลย คือ การปรับ
พฤติกรรมการใช้สิ่งของ ลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกโดยใช้ถุงผ้า
หรือสิ่งของที่ผลิตโดยตรงจากธรรมชาติและสามารถใช้ซ้ำได้ รวมไปถึงการคัด
แยกขยะให้ถูกวิธีตั้งแต่ต้นทางหรือภายในครัวเรือน ก่อนทิ้งสู่ขยะสาธารณะ
เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดเก็บได้ง่ายและทำลายได้ถูกวิธี

ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่มี
ความตระหนักใส่ใจเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน จึงได้มีการร่วมมือกัน
กับหลายฝ่ายเป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือ โดยใช้คำว่า “พลังบวร” คือ
บ้าน วัด หน่วยงานราชการ/โรงเรียน ผลักดันให้เกิดกิจกรรมและการทำงาน
ร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการขยะระดับชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการ
ขับเคลื่อน “การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือ
ใช้ในชุมชน” ภายใต้โครงการ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการ
สิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ” ทำการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถี
พุทธจากวัสดุเหลือใช้ ออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้เพื่อให้เป็นมิตรต่อ
สิ่งแวดล้อมชุมชน และทำการแปรรูปขยะ วัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิง
สร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนั้นแล้วยังมีการปรับเปลี่ยน
มุมมองและคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญ ด้วยการนำขยะประเภทรีไซเคิล
เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว ลังกระดาษ กระป๋อง อะลูมิเนียม ฯลฯ มาร่วม
ทำบุญ จัดตั้งเป็นกองผ้าป่าขยะถวายพระสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือพิธีกรรม
ทางศาสนาที่สามารถช่วยลดจำนวนปริมาณขยะจากต้นทางได้เป็นอย่างดี

พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ.

คำสั่งคณะสังคมศาสตร์
ที่ ๐๓๑ /๒๕๖๗
เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิชาการ
ประเภท หนังสือ

เพื่อให้การพิจารณาผลงานวิชาการของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งให้ผู้มีรายนามดังต่อไปนี้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิชาการประเภท หนังสือ ชื่อ “การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธ เพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน ‘ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์’” ของ พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ., ผศ.ดร.เอนก โยอินทร์, รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น และพระครูปิยะธรรมบัณฑิต, ดร. อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รัถสัจย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๔. รองศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.อำนาจ บัวศิริ	นักวิชาการอิสระ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

(พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

สารบัญ

บทนำ.....	1
ความเป็นมา.....	1
ความหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ขยะสร้างสรรค์วิถีพุทธ.....	5
การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน.....	6
ความคิดสร้างสรรค์.....	11
การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4.....	17
การแก้ไขปัญหาขยะด้วยหลักอริยสัจ 4.....	18
บริบทชุมชน.....	23
วัดหนองม่วง.....	23
การจัดการขยะภายในวัดหนองม่วง.....	24
เทศบาลตำบลหนองบัว.....	26
การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลหนองบัว.....	29
การรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้.....	32
การประชุมประชาคมขยะมูลฝอยชุมชน.....	32
การวิเคราะห์บริบทและปัญหาของชุมชน.....	37
การรวมกลุ่มเพื่อออกแบบกิจกรรมและการขับเคลื่อนโครงการ....	49
การออกแบบกิจกรรม.....	65
การขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้ “พลัง บวร”.....	66
การออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตร	
ต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน.....	75
การสะท้อนปัญหา/บริบทชุมชน.....	75

การอบรมและออกแบบอุปกรณ์.....	79
การทดลองอุปกรณ์/การนำอุปกรณ์มาใช้งานจริง.....	80
การแปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์	
สร้างรายได้ให้กับชุมชน.....	83
การสร้างรายได้จากขยะแห้งหรือขยะรีไซเคิล.....	83
การสร้างรายได้จากขยะเปียกหรือขยะจากธรรมชาติ.....	85
ถอดบทเรียนการลดค่าใช้จ่ายจากการจัดเก็บขยะ.....	87
บทสรุป.....	91
สรุป.....	91
องค์ความรู้ใหม่.....	92
บรรณานุกรม.....	95
ภาพกิจกรรม.....	101
เกี่ยวกับผู้เขียน.....	109
ดรรชนี.....	113

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ประยุกต์การแก้ไขปัญหาขยะด้วยหลักอริยสัจ 4.....	21
ภาพที่ 2	การจัดการขยะร่วมกันของวัดหนองม่วง.....	25
ภาพที่ 3	เขตพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลหนองบัว.....	27
ภาพที่ 4	แผนที่และภาพสถานที่บ่อทิ้งขยะเทศบาลเมืองชุมแสง.....	32
ภาพที่ 5	กองขยะที่ชาวบ้านทิ้งไว้เพื่อรอการจุดไฟเผา.....	34
ภาพที่ 6	ขยะคักดีสีทึบและขยะมีชีวิตที่ถูกนำมาทิ้งเป็นภาระของวัด.....	36
ภาพที่ 7	วัดและชุมชนมีกิจกรรมจัดเก็บขยะร่วมกันตลอดทั้งปี.....	39
ภาพที่ 8	การเผาขยะถือว่าเป็นเรื่องปกติของชาวบ้านต่างจังหวัด.....	41
ภาพที่ 9	ชุมชนมีกิจกรรมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือ.....	44
ภาพที่ 10	จัดการขยะในพื้นที่สาธารณะของชุมชนวัดหนองม่วง.....	46
ภาพที่ 11	แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis ชุมชนวัดหนองม่วง.....	48
ภาพที่ 12	ประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนวัดหนองม่วง.....	52
ภาพที่ 13	แสดงเทคนิค AIC มาใช้รวมกลุ่มชุมชนวัดหนองม่วง.....	53
ภาพที่ 14	พื้นที่โรงคัดแยกขยะของวัดหนองม่วง.....	58
ภาพที่ 15	เศษไม้ไผ่จากกลุ่มหัตถกรรมจักสานของวัดหนองม่วง.....	60
ภาพที่ 16	โรงคัดแยกขยะเพื่อรับบริจาคขยะจากชาวบ้าน.....	62
ภาพที่ 17	การขับเคลื่อนกิจกรรมแปลงขยะเป็นบุญของวัดหนองม่วง.....	63
ภาพที่ 18	การทำบุญด้วยการคัดแยกขยะ.....	64
ภาพที่ 19	การขยายผลทำบุญด้วยขยะไปสู่วัดและโรงเรียนใกล้เคียง.....	66
ภาพที่ 20	คณะครูและนักเรียนนำขยะรีไซเคิลมาร่วมทำบุญ.....	68
ภาพที่ 21	แผนที่ความคิดการจัดการขยะชุมชนของวัดหนองม่วง.....	69

ภาพที่ 22	ญาติโยมนำขวดพลาสติกมาทำบุญในวันพระ.....	71
ภาพที่ 23	กิจกรรมขยะแลกไข่/ขยะสร้างบุญ.....	72
ภาพที่ 24	ภาคีเครือข่ายความร่วมมือจัดการขยะชุมชนด้วยพลังบวร.....	74
ภาพที่ 25	ขยะจากธรรมชาติและการทำงานเสียนหมักไปไม้ทำปุ๋ยหมัก.....	78
ภาพที่ 26	การเผาเศษไม้ไผ่ด้วยเตาเผาขยะไบโอชาร์.....	81
ภาพที่ 27	กลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวนำขยะมาร่วมทำบุญ.....	84
ภาพที่ 28	ผลผลิตที่ได้จากการกำจัดขยะจากธรรมชาติ.....	86
ภาพที่ 29	ปริมาณขยะของเทศบาลหนองบัว พ.ศ. 2565.....	89
ภาพที่ 30	ปริมาณขยะของเทศบาลหนองบัว พ.ศ. 2566.....	90
ภาพที่ 31	แสดงองค์ความรู้ใหม่.....	93

บทนำ

ความเป็นมา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่รัฐจำเป็นต้องเร่งมือแก้ไขเป็นอันดับต้น ๆ ของปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันนี้สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของไทยได้เสื่อมโทรมอย่างหนักและมีท่าทีที่จะเสื่อมโทรมหนักไปอีกจากการไม่ได้ตระหนักใส่ใจดูแลสิ่งแวดล้อม ไม่ได้มีการให้ความรู้และการรณรงค์ที่ต่อเนื่อง ขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะ ทำให้ผู้คนทั่วไปที่ใช้ชีวิตปกติโดยไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เช่น เทน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลอง ทิ้งขยะตามสถานที่ต่าง ๆ เผาวัชพืชทางการเกษตร เผาขยะพลาสติก ปล่อยมลพิษทางรถยนต์ และปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุให้เกิดมลพิษทางอากาศทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย มีสภาพสังคมไม่น่าอยู่ พื้นที่สกปรก เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์มีพิษต่าง ๆ และผู้คนภายในประเทศต้องป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจและโรคอื่น ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ ปี 2564 ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้น 24.98 ล้านตัน ขยะมูลฝอยมีการคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 7.89 ล้านตัน ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับกำจัดอย่างถูกต้อง จำนวน 9.28 ล้านตัน โดยการฝังกลบอย่างถูกต้อง สุขภาพ การฝังกลบแบบกึ่งใช้อากาศ เต่าเผาผลิตพลังงาน เต่าเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศ การหมักทำปุ๋ย และการผลิตเชื้อเพลิงจากขยะมูลฝอย การที่คนไทยไม่ได้ตระหนักรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและปล่อยปะละเลย

ความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ยิ่งนานวันยิ่งทำให้คนไทยทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเองโดยไม่รู้ตัว และกว่าจะรู้ตัวอีกครั้งก็ช้าเกินไป ซึ่งหลายพื้นที่ในประเทศไทยเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวหรือจะเรียกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนก็ได้ เช่น ในอดีตพื้นที่ป่าภาคเหนือเคยมีการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้พื้นที่ป่าทั้งหมดเสียหาย เป็นพื้นที่ภูเขาหัวโล้น ผลกระทบตามมาก็คือการขาดแคลนแหล่งต้นน้ำ ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ ขาดแคลนอาหาร ซึ่งเดิมทีพื้นที่ป่าเคยเป็นแหล่งอาหารสำหรับชุมชน บางพื้นที่ก็สามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างความสามัคคีของคนในชุมชนกลับมารณรงค์และพัฒนาฟื้นฟู รักษาพื้นที่ป่าให้มีความสมบูรณ์เหมือนเดิม แต่บางพื้นที่ก็กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวโพดและพืชเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของพ่อค้าคนกลาง และกลุ่มนายทุนใหญ่ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร แต่สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็ไม่ได้ดีขึ้นกว่าเดิม สภาพสิ่งแวดล้อมก็แย่งลงทุกวัน พื้นดินสำหรับเพาะปลูกก็ขาดแคลนธาตุอาหารจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวติดต่อกันนานหลายปีจนเกินไป ซึ่งเป็นผลมาจากการทำเป็นกิจวัตรประจำโดยที่ไม่รู้ตัวที่กำลังทำลายสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับข้อมูลของ เดโซ ไชยทัฬห (2557: 21) ได้อธิบายถึงการเกิดภาวะหมอกควันในประเทศ มีแหล่งกำเนิดสำคัญ 4 แหล่ง คือ (1) ไฟป่า เกิดจากการจุดไฟของมนุษย์ที่ตั้งใจและปลั้งผลออกจากการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ การเกษตรโดยการเผาเพื่อป้องกันไฟป่าไหม้ลามเข้าสวนของตัวเอง (2) การใช้ไฟในพื้นที่การเกษตร เกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยใช้ไฟเผาเพื่อเป็นพื้นที่การเกษตรเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มะเขือเทศ หอมแดง เป็นต้น (3) ฝุ่นละอองจากพื้นที่เมืองและอุตสาหกรรม เกิดจากการระเบิดหินของโรงโม่หิน การจราจรขนส่ง การก่อสร้าง การเผาขยะมูลฝอยชุมชน เผาที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่รอการพัฒนา (4) หมอกควันข้ามแดนจาก

ประเทศเพื่อนบ้าน เกิดจากการเผาพื้นที่ทำการเกษตรของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศพม่า ลาว และทางตอนใต้ของประเทศไทย

จากรายงานของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC (2022) ภายใต้การทำงานขององค์การสหประชาชาติ ได้บอกอย่างชัดเจนไว้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วโลก 3 อันดับสำคัญที่สุด คือ (1) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (2) ปัญหาจากไนโตรเจน และ (3) วิกฤติภูมิอากาศ เป็นปัญหาที่คนทั้งโลกควรตระหนักและช่วยกันแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเร่งด่วน ซึ่งประเทศไทยของเราก็เจอปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เหมือนกัน ในหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เจอปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพันธุ์ทางการเกษตรและพืชพันธุ์ในธรรมชาติเกิดการกลายพันธุ์ พืชบางชนิดไม่สามารถเก็บสายพันธุ์ไว้สืบพันธุ์ต่อไปได้ พื้นที่ทำการเกษตรเจอปัญหาจากไนโตรเจน จากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวติดต่อกันนานเกินไป ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียน หรือการปล่อยพื้นที่ให้ว่างเพื่อให้ดินได้พักและปรับสภาพเพื่อสร้างสารอาหารสำหรับพืชในถัดไป ซึ่งพื้นที่การเกษตรของไทยส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นดินขาดแคลนธาตุสารอาหารสำหรับพืชจึงทำให้ผลผลิตต่ำ วิกฤติภูมิอากาศ PM 2.5 เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นประจำโดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง (คุณภาพพันธ-เมษายน) ของทุก ๆ ปี และรัฐบาลก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้และเป็นปัญหาเรื้อรังต่อไปสำหรับวิกฤติภูมิอากาศในประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย เพราะสิ่งแวดล้อมชุมชนเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้รับปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต เป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งอาหาร เป็นพื้นที่สำหรับผลิตวัสดุ ดิบสำหรับการทำเสื้อผ้าอาหาร และแหล่งรักษาโรคภัยไข้เจ็บทางเลือก

จากยาสมุนไพร ดังนั้น เมื่อประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมชุมชนเสื่อมโทรม เกิดมลพิษในชุมชนทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาสังคม ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นต้น

ชุมชนวัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม เช่น มันสำปะหลัง ข้าว อ้อย ฯลฯ (เทศบาลตำบลหนองบัว, 2565) การทำเกษตรยังเป็นการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพราะสามารถขายผลผลิตได้ง่าย เพราะมีโรงงานและพ่อค้าคนกลางเป็นผู้รับซื้อและให้ราคาตามความต้องการของตลาดในขณะนั้น ตอบสนองความสะดวกสบายของเกษตรกร พื้นที่ทำการเกษตรเกิดความเสื่อมโทรม สภาพดินแข็งดินแห้งกระด้างไม่มีสารอาหาร เกษตรกรต้องเพิ่มสารอาหารให้ดินโดยเพิ่มปุ๋ยเคมีและซีไค้อัดเม็ดเพื่อให้ดินฟื้นฟูและมีธาตุอาหารในดิน ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้มีรายได้และผลกำไรจากการทำเกษตรเพียงเล็กน้อย ส่งผลให้ต้องเป็นหนี้ในและนอกระบบ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร ชาวบ้านจะว่างจากการทำเกษตรและจะเริ่มทำอาชีพเสริม เช่น สีนค้าหัตถกรรมจักรสาน ขายของเบ็ดเตล็ด ปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งภายในชุมชนแห่งนี้ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ไผ่หัตถกรรมจักรสาน โดยมีเจ้าอาวาสวัดหนองม่วงเป็นแกนนำชักชวนให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความสามารถด้านการจักรสานรวมตัวกันผลิตสินค้าน้ำหัตถกรรมจักรสาน ซึ่งสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน เมื่อทำการจักรสานเสร็จเรียบร้อยก็ต้องมีวัสดุเหลือใช้จากไม้ไผ่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จำนวนมาก ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนจะใช้วิธีเผาเป็นขยะมูลฝอย ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์หรือประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ใหม่ ๆ

ให้กับคนในชุมชน เกิดเป็นปัญหาขยะจากการผลิตสินค้าชุมชน หากทำการเผาจำนวนมากก็จะเกิดควันรบกวนชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ เป็นปัญหาที่ชุมชนต้องการวิธีการหาทางออกเพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชนร่วมกัน

ความหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ขยะสร้างสรรค์วิถิพุทธ

ขยะมูลฝอยชุมชน หมายถึง ขยะทั่วไปที่เกิดจากพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันภายในครัวเรือน ที่ทำงาน ร้านอาหาร สถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล ฯลฯ เป็นขยะที่ย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป เช่น เศษอาหาร เศษใบไม้ วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก กล่องโฟม แก้ว กระดาษ โลหะ กระป๋องสเปรย์ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ เป็นต้น

การจัดการขยะเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ (ขยะต้นทาง) กลางน้ำ และปลายน้ำ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการปรับมุมมองเกี่ยวกับขยะ ให้มองขยะเป็นวัตถุดิบมากกว่าของเหลือทิ้งและเปลี่ยนขยะให้เป็นของที่มิประโยชน์ ใช้วิธีการการสร้างขยะด้วยแนวคิด 3Rs คือ ลดการใช้ (Reduce) นำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และ รีไซเคิล (Recycle)

การจัดการขยะวิถิพุทธ หมายถึง การจัดการขยะโดยใช้ฐานคิดทางพระพุทธศาสนา เช่น การล้างบาตร การทิ้งเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้านต้องอาบัติทุกกฏ เป็นต้น นำมาประยุกต์กับการกำจัดขยะในชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนกิจกรรม และมีหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน เข้ามาร่วมผลักดันภายใต้หลัก “บวร” เน้นการมีจิตสำนึกและความสะอาด สบายตา สบายใจ และมีความสุขในชุมชน

ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธ หมายถึง การนำขยะมูลฝอยชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ (Product) จากภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้ฐานคิดทางพระพุทธศาสนาในการขับเคลื่อนเปลี่ยนขยะให้เป็นบุญ ขยะสร้างบุญ และผลิตภัณฑ์จากขยะบุญ จะต้องมียอดประกอบ 3 อย่าง คือ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ลดปริมาณขยะ และสร้างมูลค่าเพิ่ม

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ความหมายของขยะมูลฝอย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “มูลฝอย” หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถูพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ขยะมูลฝอย” หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย จะเห็นว่าคำ ทั้งสองคำ มีความหมายเหมือนกัน ใช้แทนกันได้ บางที่จึงเห็นใช้ควบคู่กันเป็นขยะมูลฝอย

กรมควบคุมมลพิษ (2547: 2) ได้ให้นิยามไว้ว่า “ขยะมูลฝอยชุมชน” หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย สถานประกอบการ แหล่งธุรกิจ ร้านค้า สถานบริการ ตลาดสด และสถาบันต่าง ๆ ได้แก่ ขยะอินทรีย์จำพวกอาหารต่าง ๆ เศษใบไม้ เศษหญ้า ขยะรีไซเคิลจำพวกแก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก อะลูมิเนียม ยาง และขยะทั่วไป จำพวกเศษผ้า เศษไม้ และเศษวัสดุต่าง ๆ

ณัจฉวียา คำยัง (2555: 7) ได้ให้ความหมาย ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้วและต้องการกำจัดทิ้งไป ซึ่งอาจรวมถึงของเสียที่เกิด

จากกิจกรรมของมนุษย์ หรือขยะมูลฝอยที่เกิดจากแหล่งเกษตร โรงงาน อุตสาหกรรม อยู่ในรูปของสารอินทรีย์ และสารอนินทรีย์

เชมภัทท์ เย็นเปี่ยม และคณะ (2562: 5) ได้ให้ความหมาย ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งที่ไม่ต้องการเหลือทิ้ง เหลือใช้ ได้แก่ ขยะมูลฝอยจากชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุง อาหารและการบริโภค รวมทั้งเศษอาหาร กระดาษ พลาสติก สิ่งปฏิภูล และของที่ไม่ใช้แล้ว

สรุปได้ว่า “ขยะมูลฝอย” หมายถึง ของเหลือที่ไม่ต้องการ เป็นเศษ สิ่งของที่ไม่ต้องการหรือเหลือจากการใช้งานแล้ว เช่น เศษอาหาร เศษ พลาสติก เศษเหล็ก เศษไม้ ใบไม้ ท่อนไม้ ฝุ่นละอองที่เกิดจากการทำงานของ คนภายในชุมชน เป็นต้น ซึ่งของเหลือที่ไม่ต้องการเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อ สภาพสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เช่น ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นแหล่งกำเนิดเชื้อโรคและสัตว์พาหะนำโรคต่าง ๆ

วิธีการจัดการขยะมูลฝอย

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนมีหลากหลายวิธีซึ่งขึ้นอยู่กับ ลักษณะของชุมชน ปริมาณ และขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต่อวัน (ณัจฉริยา คำยัง, 2555: 9-10) มีวิธีการดังนี้

1. การนำขยะสดไปเลี้ยงสัตว์ นำขยะสดหรือเศษอาหารที่ได้จาก ห้องครัวภายในครัวเรือน ร้านอาหาร ภัตตาคาร เป็นต้น นำไปเลี้ยงสัตว์ เป็น อาหารสัตว์ เช่น สุนัข สุกร เป็นต้น โดยแหล่งผลิตขยะดังกล่าว ควรคัดแยก ขยะที่เป็นเศษอาหารใส่ถุง เพื่อให้ผู้เลี้ยงสัตว์นำไปเลี้ยงสัตว์ได้สะดวกขึ้น ซึ่ง เป็นการช่วยลดมลพิษด้านขยะมูลฝอยในครัวเรือน ลดปัญหามลพิษทางน้ำ และลดปัญหามลพิษทางอากาศได้

2. การถมบวมที่ลุ่ม เป็นวิธีการจัดการขยะแบบไม่ถูกสุขาภิบาล ซึ่งปกติ

ควรเป็นขยะแห้งที่ไม่ส่งกลิ่นเหม็น เช่น ขยะจากการกวาดถนน ขยะจากโรงงานพวกวัสตุแห้ง และถ้าเป็นไปได้ควรเป็นขยะมูลฝอยที่เมื่อถูกฝนชะแล้วไม่เกิดปัญหากลิ่นและน้ำเสีย แต่วิธีนี้จะก่อให้เกิดปัญหาไฟไหม้ง่าย และอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลง หนู และเชื้อโรคต่าง ๆ ดังนั้น การจัดการขยะด้วยวิธีนี้จึงไม่เหมาะสม แต่ก็มักจะพบเห็นในชุมชนหลาย ๆ แห่ง ซึ่งหากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด และมีการเผาอันก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศอย่างรุนแรงอีกด้วย

3. การฝังกลบในหลุม การจัดการขยะด้วยวิธีนี้เหมาะสำหรับชุมชนขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านขนาดเล็ก โรงแรมขนาดเล็ก วัดขนาดเล็ก โรงเรียน และมหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยใช้วิธีการขุดหลุมบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง ห่างจากที่อยู่อาศัยและแหล่งน้ำตามธรรมชาติไม่น้อยกว่า 30 เมตร เมื่อนำขยะมูลฝอยใส่ลงในหลุมที่ขุดแล้วจึงใช้ดินข้างหลุมกลบเป็นชั้น ๆ แล้วบดอัดให้แน่น

4. การทำปุ๋ยหมักขนาดเล็ก มีขั้นตอนการจัดการเหมือนกับการฝังกลบทุกขั้นตอน ต่างกันตรงที่ขยะที่ใช้จะเป็นขยะเปียก เช่น เศษอาหาร พืชผักผลไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการย่อยสลายตามธรรมชาติในระยะเวลาประมาณ 6 เดือน จึงสามารถขุดขึ้นมาใช้เป็นปุ๋ยได้

5. การทำปุ๋ยหมักขนาดใหญ่ มีขั้นตอนโดยการนำขยะจากชุมชนที่เป็นสารอินทรีย์ที่สามารถย่อยสลายได้ เพื่อให้ได้ปุ๋ยที่มีอาหารพืชสำหรับงานเกษตรกรรม ซึ่งปุ๋ยที่ได้จะประกอบด้วยแร่ธาตุที่สำคัญแก่พืช เช่น ไนโตรเจน โปแตสเซียม และฟอสฟอรัส ส่วนขยะมูลฝอยที่ไม่ย่อยสลายด้วยวิธีทางชีววิทยา ต้องแยกออกเสียก่อน

6. การฝังกลบตามหลักรัฐบาล เป็นวิธีการจัดการขยะที่นิยมเลือกใช้กันมากที่สุด สำหรับชุมชนขนาดใหญ่ เช่น เขตเทศบาล เป็นวิธีการเช่นเดียวกับ

การฝังกลบ แต่จะมีขนาดใหญ่มากกว่าจึงต้องมีระบบควบคุมที่ดี ต้องมีผู้ร่วมงานที่เข้าใจในการทำงานของระบบเป็นอย่างดี หากขาดความเอาใจใส่จะทำให้ระบบการจัดการแบบนี้ กลายเป็นระบบถมบหนที่ลุ่มก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย วิธีการที่ถูกต้อง คือ การนำขยะมูลฝอยที่เก็บได้มาทิ้งบนพื้นที่ที่จัดรอไว้ให้แล้วและต้องมีการเทดิน ปกคลุม ปิดทับถมหนาพอสมควร และต้องแน่ใจว่าไม่มีน้ำชะขยะมูลฝอยให้ไหลไปผสมกับน้ำใต้ดินเป็นอันตราย

7. การเผา มิได้หมายความว่า เผาขยะที่นำมากอง ๆ ไว้อย่างที่เทศบาลหลายแห่งกำลังทำกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามหลักการสุขาภิบาล ก่อให้เกิดมลพิษอย่างร้ายแรง แต่การเผาในที่นี้ หมายถึง เผาในเตาเผาขยะที่มีประสิทธิภาพสูง ปกติขยะจะถูกเผาโดยสมบูรณ์ ควรมีความร้อนที่ประมาณ 600-1,100 องศาเซลเซียส ขยะที่นำมาเผาควรทำการคัดแยกพวกเศษแก้ว เศษโลหะ และพยายามทำให้ขยะแห้งมากที่สุด เพื่อเป็นการลดพลังงานในการเผา เพราะจะต้องมีผู้ควบคุมอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การเผาเป็นไปอย่างสมบูรณ์

แนวทางการลดปริมาณขยะมูลฝอย

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2551: 35-36) ได้เสนอแนวทางการป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะที่สำคัญ จะต้องอาศัยขบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไปแล้วหน่วยงาน ประชาชน องค์กรและชุมชน สามารถลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ โดยใช้หลักการ ดังนี้

1. ระดับครัวเรือน

1.1 ลดการใช้ (Reduce)

(1) ลดการขนขยะเข้าบ้าน ไม่ว่าจะเป็นถุงพลาสติก ถุงกระดาษ กระดาษห่อของ โฟม หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

(2) ใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเติม เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม เครื่องสำอาง ถ่านชนิดชาร์จได้ สบู่เหลว น้ำยารีดผ้า น้ำยาทำความสะอาด ฯลฯ

(3) ลดปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายในบ้าน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีภายในบ้าน เช่น ยากำจัดแมลงหรือน้ำยาทำความสะอาดต่าง ๆ ควรจะหันไปใช้วิธีการทางธรรมชาติจะดีกว่า เช่น ใช้เปลือกส้มแห้งนำมาเผาไล่ยุง หรือ ใช้ผลมะนาวเพื่อดับกลิ่นภายในห้องน้ำ

(4) พยายามหลีกเลี่ยงการใช้โฟมและพลาสติกซึ่งกำจัดยาก โดยใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าในการจับจ่ายซื้อของ ใช้ปิ่นโตใส่อาหาร

1.2 ใช้ซ้ำ (Reuse)

(1) นำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น ถูพลาสติกที่ไม่เปรอะเปื้อนก็ให้เก็บไว้ใช้ใส่ของอีกครั้งหนึ่ง หรือใช้เป็นถุงใส่ขยะในบ้าน

(2) นำสิ่งของมาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น การนำยางรถยนต์มาทำเก้าอี้ การนำขวดพลาสติกก็สามารถนำมาดัดแปลงเป็นที่ใส่ของแจกัน การนำเศษผ้ามาทำปลานอน เป็นต้น

(3) ใช้กระดาษทั้งสองหน้า

1.3 การรีไซเคิล (Recycle)

เป็นการนำวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็ก อะลูมิเนียม มาแปรรูปโดยกรรมวิธีต่าง ๆ นอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยแล้ว ยังเป็นการลดการใช้พลังงานและลดมลพิษที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเราสามารถทำได้โดย

(1) คัดแยกขยะรีไซเคิล แต่ละประเภท ได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ/อโลหะ

(2) นำไปขาย/บริจาค/นำเข้าธนาคารขยะ/กิจกรรมขยะแลกไข่

(3) ขยะเหล่านี้ก็จะเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล

2. ระดับชุมชน

2.1 จัดทำโครงการหรือประสานให้มีการดำเนินโครงการที่เน้นการลดและใช้ประโยชน์ขยะชุมชน ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งจะลดภาระการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยโครงการดังกล่าว ได้แก่ การจัดตั้งธนาคารขยะหรือวัสดุเหลือใช้ การหมักทำปุ๋ย การหมักปุ๋ยน้ำชีวภาพ ตลาดนัดขยะรีไซเคิล ขยะแลกไข่ ผ้าปารีไซเคิล การบริจาคสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เป็นต้น

2.1 ให้รางวัลตอบแทน ใบประกาศเกียรติคุณ หรือการส่งเสริมการขาย แก่ร้านค้า หรือผู้ประกอบการที่สามารถลดบรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย เช่น ร้านค้าที่มีการกักเก็บหรือจำหน่ายสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มน้อย หรือมีการรวบรวมบรรจุภัณฑ์ใช้แล้วเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่

2.3 ส่งเสริมให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือร้านค้าปลีก-ส่ง อำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคในการคัดแยกและส่งคืนบรรจุภัณฑ์ ที่ใช้ห่อหุ้มสินค้า โดยจัดให้มีภาชนะรองรับที่เหมาะสม ณ จุดขายและเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแยกบรรจุภัณฑ์ออกจากสินค้า ณ จุดขาย หรือใกล้จุดขาย โดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย

ความคิดสร้างสรรค์

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง และได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กิลฟอร์ด (Guilford, 1959: 389) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิด เป็นความคิดอเนกนัย

(Divergent thinking) คือ ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุมที่จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ และแนวทางในการแก้ปัญหา ตลอดจนนำความคิดไปประยุกต์ใช้กับงานต่าง ๆ

ทอร์แรนซ์ (Torrance, 1963: 47) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้ง ที่นอกเหนือไปจากลำดับขั้นของการคิดอย่างปกติธรรมดา เป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคลที่จะสามารถคิดได้หลายแง่มุมผสมผสานจนได้ผลใหม่ซึ่งถูกต้องสมบูรณ์กว่า

อรรถเจษฎ์ สุขสาสนี (2530: 15-17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดสิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบเดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นการคิดบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับความรู้อื่น ๆ ในแง่มุมใหม่ ๆ และเป็นกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นหลายทิศทาง

เลิศ อานนันทนะ (2530: 42-43) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดหรือการแสดงออกในลักษณะแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากความคิดของบุคคลธรรมดา

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสิ่งแปลกใหม่ได้หลายทิศทาง และเมื่อพบปัญหา ก็สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วด้วยวิธีการที่ดีเยี่ยม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford, 1959: 389) ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการคิดหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว และปริมาณคำตอบนั้นไม่ซ้ำกันในเรื่อง เดียวกันในเวลาจำกัด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1.1 ความคล่องแคล่วด้านถ้อยคำ (Word fluency) เป็นความสามารถ ในการใช้ถ้อยคำได้อย่างคล่องแคล่ว

1.2 ความคล่องแคล่วทางการเชื่อมโยง (Association fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนหรือคล้ายกัน ให้ได้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ในเวลาที่กำหนด

1.3 ความคิดคล่องแคล่วด้านการแสดงออก (Expressional fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค โดยการนำถ้อยคำมาเรียงกันอย่าง รวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

1.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational fluency) เป็นความ สามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการได้ในเวลาที่กำหนด โดยการคิดหลาย ๆ วิธี แล้ว เลือกวิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุด

2. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ที่แตกต่าง ไปจากความคิดธรรมดาหรือคิดแตกต่างไปจากคนอื่น เกิดจากการนำความรู้ เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เป็นสิ่งใหม่ มีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

2.1 ลักษณะทางกระบวนการ คือ เป็นกระบวนการคิดและสามารถ แยกความคิดไปสู่ความคิดใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิม

2.2 ลักษณะของบุคคล คือ เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์ของตัวเองมี ความเชื่อมั่น กล้าคิดกล้าแสดงออก และมีสุขภาพจิตดี พร้อมทั้งจะเผชิญหรือ เสี่ยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ

2.3 ลักษณะทางผลิตผล คือ เป็นผลที่เกิดจากความคิดริเริ่มเป็นผลงานแปลกใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีคุณค่าต่อตนเองและส่วนรวม

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ความสามารถในการหาคำตอบได้ หลายประเภทหรือหลายทิศทาง แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลายอย่างอย่างมีอิสระ

3.2 ความคิดยืดหยุ่นด้านการดัดแปลง (Adaptive flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย และสามารถดัดแปลงสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายด้วยวิธีที่ไม่ซ้ำแบบกันเป็นความคิดที่เสริมความคิดคล่องแคล่วให้มีคุณภาพมากขึ้น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียดที่นำมาตกแต่งความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ เกิดเป็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้นและได้ความหมายเข้าใจได้ง่าย

ลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีแนวคิดของไรซ์ (Joseph P. Rice, 1970: 69) ต้องมีลักษณะสำคัญ ๆ 8 อย่าง ดังนี้

1. มีสติปัญญาหรือมีไหวพริบ
2. มีความสามารถในการประยุกต์ และมีความยืดหยุ่นในความคิด
3. มีการตอบสนองที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม
4. มีอิสระในการคิดและการทำ
5. สนใจในสิ่งต่าง ๆ และสามารถรวบรวมสิ่งที่พบเข้ากับความรู้สึกรายละเอียด
6. มีความสามารถในการหยั่งรู้

7. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และเข้าใจในคุณค่าของความงาม

8. รู้จักตนเอง มีความเชื่อมั่น และมีกระบวนการคิดที่เป็นที่ยอมรับ

เจอซิลด์ (Jersild, Arthur T., 1972: 153-158) กล่าวว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่คิดหลายแง่หลายมุม โดยใช้ประสบการณ์ที่เขาได้รับและไม่ถือว่าคำตอบที่ถูกต้องมีเพียงคำตอบเดียว แต่จะพิจารณาหลาย ๆ คำตอบที่เป็นไปได้

อารี รังสินนท์ (2532: ก) กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต ชอบสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ยอมรับสิ่งแปลกใหม่ สนุกกับการแก้ปัญหา ชอบทำงานที่ยุ่งยาก มีความเชื่อมั่นตนเองสูง ไม่ชอบคล้อยตามผู้อื่น

สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2537: 35) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นคนที่เป็นตัวของตัวเอง ทนต่อการสับสน ยุ่งเหยิงได้ดี มีความมุ่งมั่น มีความคิดอิสระไม่ขึ้นต่อกลุ่ม มีอารมณ์ขัน มีความยืดหยุ่น ใช้สามัญสำนึกมากกว่าใช้เหตุผล และมักถูกมองว่าเป็นคนไม่มีระเบียบ มีบุคลิกภาพเป็นคนขี้เล่น เป็นคนแปลกในสายตาของสังคม ไม่ชอบประเพณีนิยม ไม่ชอบผู้มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ชอบทำงานมีระเบียบและซ้ำซาก

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างจากพัฒนาการด้านสติปัญญาตรงที่สติปัญญาจะพัฒนาขึ้นตามวิวัฒนาการและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความคิดสร้างสรรค์กลับเจริญสูงสุด ช่วงแรกในตอนวัยเด็ก ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรจะสนใจศึกษาลักษณะธรรมชาติ พฤติกรรมและกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละวัยให้เข้าใจ เพื่อให้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ

เด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยประถมศึกษา ฮอลล์แมน (Ralph J. Hallman, 1971: 220-224) ได้อธิบายการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับครู ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง อันจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนอยากค้นพบและอยากทดลอง
2. จัดบรรยากาศการเรียนรู้แบบเสรี ให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและการแสดงออกตามความสนใจและความสามารถของเขา ครูต้องไม่เป็นเผด็จการทางความคิดและบงการแนวคิดให้กับนักเรียน
3. สนับสนุนให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วยตัวเอง
4. ช่วยให้นักเรียนหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในรูปแบบที่แปลกใหม่จากเดิม ส่งเสริมการคิดจินตนาการ ส่งเสริมให้คิดวิธีแก้ปัญหาแปลก ๆ ใหม่ ๆ
5. ไม่เข้มงวดกับผลงานหรือคำตอบที่ได้จากการค้นพบของนักเรียน ครูต้องยอมรับว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นไป
6. ช่วยให้นักเรียนคิดหาวิธีการหาคำตอบหรือแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี
7. สนับสนุนให้นักเรียนรู้จักประเมินผลสัมฤทธิ์ และความก้าวหน้าของตนเอง มีความรับผิดชอบ และรู้จักประเมินตนเอง พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ตัวชี้วัดและเกณฑ์วัดมาตรฐาน
8. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่ไวต่อการรับรู้ในสิ่งเร้า
9. ส่งเสริมให้นักเรียนตอบคำถามประเภทปลายเปิดที่มีความหมาย และไม่มีคำตอบที่เป็นความจริงแน่นอนตายตัว
10. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เตรียมความคิดและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4

พระพุทธศาสนามีหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักความจริงแห่งชีวิตมนุษย์ที่พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นถึงหลักการแก้ปัญหาชีวิต หรือเป็นวิธีการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเราและสิ่งรอบข้าง โดยการสืบสาวหาต้นตอของปัญหา เพื่อต้องการรู้ว่าปัญหานั้นมาจากตรงไหน และจะแก้ไขอย่างไร โดยมีการจัดระเบียบวิธีแก้ไขไว้อย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

อริยสัจ 4 ในฐานะเป็นกระบวนการแก้ปัญหาชีวิตแบบครบวงจร มีทั้งเหตุและผล ปัญหา คือ ทุกข์ และกำจัดสาเหตุของปัญหานั้น คือ สมุทัย จนถึงภาวะที่หมดปัญหา คือ นิโรธ ซึ่งเป็นแนวคำสอนตามหลักอริยสัจ 4 กล่าวได้ว่าอริยสัจ 4 เป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้ในการพัฒนาสังคม โดยกรอบของอริยสัจ 4 ได้ตั้งอยู่แล้ว ในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา ภาวะเมื่อได้แก้ปัญหาแล้ว รวมทั้งวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา ที่กล่าวว่่าอริยสัจ 4 สามารถนำมาแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคมได้นั้น เพราะในสังคมเป็นแหล่งรวมปัญหา จากการที่มนุษย์มาอยู่รวมกันไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดเฉพาะตัวมนุษย์เอง หรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมชุมชนทั่วไป พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต,) (2543: 920) ได้กล่าวถึงจุดเด่นของอริยสัจไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า หลักอริยสัจ นอกจากเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังกล่าวแล้ว ยังมีคุณค่าเด่นที่น่าสังเกตอีกหลายประการ ที่พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม ที่จะมีคุณค่าและสมเหตุผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกัน
2. เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์

เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจลบลับดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ

3. เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่าจะมนุษย์จะผลิตออกไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัวกว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขายังจะต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่าและสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป

4. เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ ไม่ว่าจะมนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปะวิทยาการ หรือดำเนินกิจการใด ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปะวิทยาการ หรือกิจการต่าง ๆ นั้น จะเจริญขึ้น เสื่อมลง สูญสลายไป หรือเกิดมีใหม่มาแทนอย่างไร ๆ ก็ตาม หลักความจริงที่เรียกว่าอริยสัจนี้จะคงยืนยงและใช้เป็นประโยชน์ได้ตลอดทุกกาล

การแก้ไขปัญหายะด้วยหลักอริยสัจ 4

หลักอริยสัจ 4 ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรอบตัวเราหรือปัญหาเฉพาะส่วนตัวของเราได้เป็นอย่างดี ปัญหายะที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันก็เช่นกัน สามารถประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อเข้าไปแก้ไขปัญหายด้วยการมองปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาจนเห็นต้นตอของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงหาแนวทางเพื่อการแก้ไขที่ถูกต้องและแก้ไขได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น วิธีการแก้ไขปัญหายะที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันนั้นสามารถนำหลักอริยสัจ 4 เข้าไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหายะ ได้ดังนี้

1. หุ่ข้ คือ ปัญหหะที่เกดข้ขึ้นแล้วและก้ำลังเกดข้ขึ้น หะเหล่าน้จะส่งกล่ินเหม่นรบกวน เป็นมลพิษต่อทงเดินหยใจและกการสุดตม เช่น ท้ให้เกดอการค้ดจกมก แสบจกมก ระบบทงเดินหยใจบกพร่อง ปวดศ้รหะ ฯลฯ ท้ให้ยอกต่อกการด้เนนกการจกมกนในช้วิตประจ้วัน ส่งผลเสยต่อท้ศนียภพของหุ่มนมีหะและส้งปฏุกูลไม่สะอาดท้ ไม่มีความเป็นระเบียบ ผู้คนในหุ่มนไม่มีวินยและให้กความส้ค้ญต่อปัญหหะที่เกดข้ขึ้นในส้งคมและหุ่มน

2. สมุ่หัย คือ ต้นเหตุของปัญหหะที่เกดข้ขึ้นแล้วและก้ำลังเกดข้ขึ้น

2.1 ความม้กง่าย ขาดจ้ดส้เนกต่อส้งแวดล้อม ไม่ได้รับกการปลุกฝ้งกการร้ชาคความสะอาดและกการท้งหะให้ถูกที่หรือท้งหะลงถ้งให้ถูกที่ กการท้งหะลงตามพื้นหรือแหล่งน้โดยไม่ท้งลงนถ้งหะ รวมไปถ้งกการล้กลอบปล่อยน้เสยและส้งปฏุกูลจากโรงงานอุตสาหกรรมลงสู่แม่น้ำล้คลง

2.2 ขาดระเบียบวินย กการท้งหะของคนส่วนใหญ่จะขาดวินยเร่องกการค้ดแยกหะ ไม่มีการค้ดแยกประภทของหะตั้งแต่ต้นทงหรือคร้วเรื่อนนียมกการทหะรวมกันท้งหมด รวมไปถ้งกการท้งหะไม่ถูกประภทที่ก้หนดตามสถานที่ส้าธารณะ ซ้งส่งผลท้ให้ล้บากต่อกระบวนกการจ้ดกการหะ

2.3 ใช้ส้ดพุ่มเพื่อยมกเกนกว้ากความจ้เป็น ค้านิยมต่อกการบริโภคส้นค้าของคนท้ว้ไปจะมีความชอบผลิตภณท้ที่มีห้บห่อและบรรจุภณท้สวยงามหรุหระ มิต้ไซน์ ท้ให้กการออกแบมมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง กการผลิตส้นค้าจ้มีกระดหะหรือพลาสติกหุ้มหลายชั้น เม่อซื้อส้นค้าจะมีการห่อแยกและจ้ดใส่ถุงพลาสติกหลายถุง ท้ให้เพิ่มปร้มาณจ้นวนหะอย้างรวดเร็ว

2.4 เจ้าหน้าท้และงบประมาณไม่เพยงพอ กการเพิ่มข้ขึ้นของจ้นวนหะเฉลย้ต่อป้อย่างรวดเร็ว ท้ให้กการจ้ดสรรับประมาณแต่ละปีของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อน้ไปจ้ดกการหะมีไม่เพยงพอ ซ้งงบประมาณส่วน

ใหญ่ที่ถูกจัดสรรเพื่อการจัดการขยะเป็นงบประมาณรายจ่ายตายตัว เป็นการ
 งบประมาณการรายจ่ายที่แน่นอน เมืองที่มีจำนวนจำกัดก็ไม่สามารถทำการจ้าง
 เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรเพื่อจัดการขยะและทำความสะอาด

3. นิโรธ คือ เป้าหมาย หรือผลลัพธ์ที่ต้องการ

3.1 การเล็งเห็นปัญหาและให้ความสำคัญ โดยการรณรงค์ปลูกฝัง
 เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การคัดแยก
 ขยะให้ถูกประเภท การตระหนักถึงภัยอันตรายจากปัญหาขยะ การนำขยะ
 กลับมารีไซเคิลใช้ใหม่ การนำขยะประดิษฐ์สินค้าสร้างสรรค์ชนิดใหม่ ๆ จาก
 การทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า “พลังบวร” คือ บ้าน
 วัด หน่วยงานราชการ

3.2 ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การสร้างวินัยต่อ
 การทิ้งขยะตั้งแต่ต้นทาง/ภายในครัวเรือน ทำการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง
 ขยะอันตราย ขยะรีไซเคิล ขยะจากธรรมชาติ นำออกจากกันแบ่งออกให้เป็น
 ประเภท เพื่อเป็นต้นแบบและแนวทางการสร้างวินัยการทิ้งขยะต่อคนรุ่นต่อไป

3.3 สร้างค่านิยมการบริโภคสินค้าที่เน้นการใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์
 จากธรรมชาติ ไม่เน้นความหรูหรา ไม่มีท่อพลาสติกหลายชั้น ใช้ชิ้นส่วนและ
 ส่วนประกอบที่ทำมาจากธรรมชาติ สามารถย่อยสลายได้ง่าย เช่น กล่องอาหาร
 รักษ์โลกที่ทำมาจากกาบหมาก ภาชนะชานอ้อย ถังกระดาษรักษ์โลก กล่อง
 กระดาษคราฟท์ใส่ขนม ชะลอมสานไม้ไผ่ ผักตบชวาแห้งกันกระแทก

4. มรรค คือ แนวทางหรือวิธีการเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการศึกษ
 ถ่ายทอดความรู้และแนวทางที่เหมาะสม เพื่อสร้างการรับรู้การรักษ์สิ่งแวดล้อม
 รักษ์ความสะอาด จนปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำ เป็นเรื่องปกติที่ทุกคนในสังคม
 ต้องทำต่อเนื่องจนกลายเป็นชุมชนสะอาดน่าอยู่อย่างยั่งยืน

<p style="text-align: center;">ปัญหาขยะที่เกิดขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งกลิ่นเหม็น - แสบจมูก - ปวดศีรษะ - ทักษะภาพไม่สวยงาม <p style="text-align: center;">ทุกซ์</p>	<p style="text-align: center;">ต้นเหตุของปัญหาขยะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความมั่งง่าย - ขาดระเบียบวินัย - ใช้วัสดุทำหีบห่อฟุ่มเฟือย - งบประมาณ/เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ <p style="text-align: center;">สมุทัย</p>
<p style="text-align: center;">มรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างการรับรู้รักษาสีงแวดล้อม - ทำต่อเนื่องเป็นกิจวัตรประจำ - รักษาความสะอาด - ชุมชนสะอาดน่าอยู่อย่างยั่งยืน <p style="text-align: center;">เป้าหมาย/ผลลัพธ์ที่ต้องการ</p>	<p style="text-align: center;">นิโรธ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างค่านิยมใช้วัสดุจากธรรมชาติ - ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องขยะ - คัดแยกขยะให้ถูกประเภท - รณรงค์ปลูกฝังเด็ก/เยาวชน <p style="text-align: center;">แนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหา</p>

ภาพที่ 1

ประยุกต์การแก้ไขปัญหาขยะด้วยหลักอริยสัจ 4

“...ขยะแลกไข่ไก่ กิจกรรมดี ๆ สร้างความสามัคคีให้กับชุมชน...”

บริบทชุมชน

วัดหนองม่วง

ประวัติความเป็นมา : เป็นที่ทราบกันทั่วไปภายในชุมชนอยู่แล้วว่าเดิมทีบริเวณวัดหนองม่วงเป็นป่ากร้างอยู่ใกล้กับหนองน้ำซึ่งมีต้นมะม่วงป่าขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มากมายจนเป็นที่มาของชื่อว่า “หนองม่วง” ผู้คนกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณตำบลหนองกลับ ได้เข้ามาพร้อมรอยการปักหินตั้งและซากอิฐดินเผาอันเป็นสัญลักษณ์ของโบราณสถานและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เคยถูกใช้งานเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนามาตั้งแต่อดีตกาล ต่อมามีการพัฒนาพื้นที่ป่ากร้างติดกับหนองม่วงให้เป็นพื้นที่สำนักสงฆ์ และในปี พ.ศ. 2525 พระครูภาวนาวรรคุณ (พยนต์ เขมเทโว) เจ้าอาวาสวัดเกตุมดีศรีวราราม ตำบลบางโพธิ์ อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร และพระครูวิสุทธิภาวนาคูณ (โกศล จนทวณโณ) เจ้าอาวาสวัดทับคล้อ (สวนพระโพธิสัตว์) ตำบลทับคล้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร เป็นผู้ดำเนินการพัฒนา ซึ่งชาวบ้านเล่าว่าพระครูวิสุทธิภาวนาคูณ (โกศล จนทวณโณ) ได้ทำการนั่งภาวนาจนเกิดนิมิตเห็นพื้นที่วัดหนองม่วงว่าเป็นวัดเก่าแก่ จึงได้นำคณะศิษย์มาพัฒนา และท่านเป็นผู้ชี้จุดที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่หินตั้งภายในวัดหนองม่วงปักอยู่ จนครบทั้ง 8 หลัก ซึ่งอยู่ในลักษณะเป็นผิงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังจากนั้นก็มีพระภิกษุชาวไทยและต่างประเทศมาจำพรรษาและพัฒนาเป็นที่ปฏิบัติธรรม โดยใช้ชื่อสถานที่ว่า “สวนบัวล่าง” จากนั้นก็มีพระภิกษุเข้ามาพำนักจำพรรษาอย่าง

ต่อเนื่อง และมีการสร้างอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการทำบุญและบำเพ็ญกุศล จนได้รับการพัฒนาและยกสถานะเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อ พ.ศ. 2548 โดยใช้ชื่อว่า “วัดหนองม่วง” (ธีระวัฒน์ แสนคำ และคณะ, 2564: 23-24)

พื้นที่ : ปัจจุบันวัดหนองม่วงมีที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่จำนวน 19 ไร่ 3 งาน 41 ตารางวา น.ส. เลขที่ 191 มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 2 แปลงเนื้อที่ 19 ไร่ 3 งาน 41 ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ 191 น.ส.3 เลขที่ 190 ภายในวัดหนองม่วงมีอาคารเสนาสนะที่สำคัญ ได้แก่ ศาลาการเปรียญ กว้าง 20 เมตร ยาว 60 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2530 หอสวดมนต์ กว้าง 10 เมตร ยาว 20 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2534 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กกุฏิสงฆ์ จำนวน 7 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ วิหาร กว้าง 5 เมตร ยาว 10 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2539 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก นอกจากนี้ยังมีโรงครัว 1 หลัง เรือนเก็บพัสดุ 1 หลัง เรือนรับรอง 1 หลัง และมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนคุณธรรมวัดหนองม่วงอยู่ในวัดอีกด้วย (ธีระวัฒน์ แสนคำ และคณะ, 2564: 28)

การจัดการขยะภายในวัดหนองม่วง

วัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีความตระหนักถึงการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและการรักษาความสะอาด เนื่องจากพื้นที่ของวัดหนองม่วงเป็นพื้นที่สาธารณะ ชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ ใช้พื้นที่แห่งนี้จัดทำกิจกรรมอยู่เป็นประจำ ซึ่งหากสังเกตบริเวณรอบ ๆ วัด จะเห็นว่ามีต้นไม้ใหญ่เป็นจำนวนมาก แต่บริเวณพื้นวัดมีความสะอาดเป็นอย่างดี ใบไม้ที่ร่วงหล่นอยู่บนพื้นมีน้อยมาก ซึ่งเกิดจากความสามัคคีกันของพระสงฆ์และชาวบ้านที่ให้ความร่วมมือและดูแลพื้นที่ของวัดร่วมกัน การจัดการขยะ

ภายในวัดเพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สกปรกรกรุงรัง ใช้วิธีการจัดการแบบชาวบ้านทั่วไป คือ การร่วมมือช่วยกัน สร้างความสามัคคี มีการทำความสะอาดพื้นที่รอบวัดร่วมกัน ญาติโยมเสียสละเวลาทำจิตอาสา พระสงฆ์มีการกวาดลานวัดเป็นกิจวัตรประจำทุกวัน ทางวัดมีการจัดทำถังขยะทั่วไปสำหรับอำนวยความสะดวกให้กับญาติโยมที่มาทำบุญ มีจุดทิ้งขยะภายในวัดหลายจุด เพียงพอต่อความต้องการและสะดวกต่อการทิ้งขยะ มีการสร้างเสวียนไม้ไผ่รอบต้นไม้ เพื่อรองรับการทิ้งใบไม้ เก็บใบไม้ ลดการเผาเศษใบไม้ภายในวัด ทำให้เกิดการทับถมเป็นปุ๋ยหมักบำรุงต้นไม้ไปในตัว

ภาพที่ 2

การจัดการขยะร่วมกันของวัดหนองม่วง

เทศบาลตำบลหนองบัว

ประวัติความเป็นมา : เทศบาลตำบลหนองบัว เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลหนองบัว ได้รับการจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2499 ต่อมาสุขาภิบาลหนองบัว ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองบัว ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542

ที่ตั้ง : เขตเทศบาลตำบลหนองบัว อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองบัว ประมาณ 2 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดนครสวรรค์ประมาณ 71 กิโลเมตร ส่วนที่ตั้งอำเภอหนองบัว จะทอดตัวยาวจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตกของอำเภอหนองบัว (เทศบาลหนองบัว, 2566)

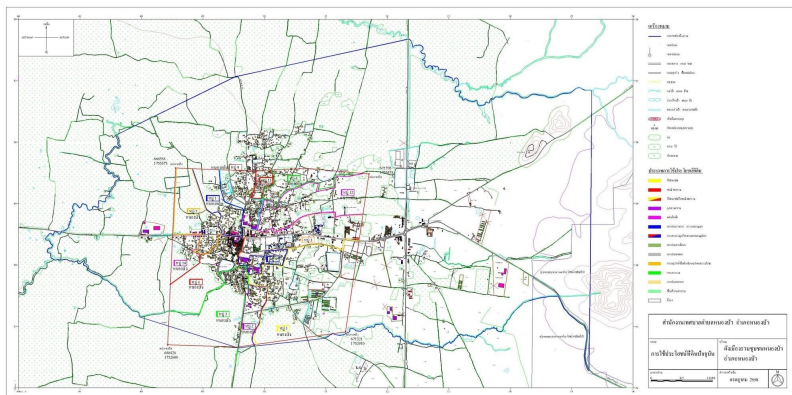
อาณาเขต : ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลตำบลหนองบัว มีลักษณะเป็นที่ราบลาดเอียงจากทิศตะวันออกไปด้านทิศตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง ลักษณะดินเป็นดินปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สำหรับทำนา, ทำไร่มันสำปะหลัง, ทำสวน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 4, 9, 12, 13 ตำบลหนองกลับ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 1, 2, 3, 7, 8, 14 ตำบลหนองบัว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 3, 12 ตำบลหนองกลับ และหมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองกลับ และหมู่ที่ 7, 14 ตำบลหนองบัว

ภาพที่ 3

เขตพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลหนองบัว
ที่มา: ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

เขตการปกครอง : เขตเทศบาลตำบลหนองบัว มีพื้นที่การปกครอง

6.25 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 ตำบล 15 ชุมชน ได้แก่

1. ตำบลหนองบัว ประกอบไปด้วย
  - หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านมาบตะคร้อ
  - หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านเนินน้ำเย็น
  - หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านกุฎิฤๅษี
  - หมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านโคกมะขามหวาน
  - หมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านโคกมะกอก
  - หมู่ที่ 8 ชุมชนบ้านโคกมะตูม
  - หมู่ที่ 9 ชุมชนบ้านคลองมะรีน
  - หมู่ที่ 14 ชุมชนบ้านทุ่งท้ายเนิน

2. ตำบลหนองกลับ ประกอบไปด้วย

หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านไร่โพธิ์ทอง

หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านใหญ่

หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านสุขสำราญ

หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านเนินพลวง

หมู่ที่ 9 ชุมชนบ้านเนินตาเกิด

หมู่ที่ 12 ชุมชนบ้านเนินซีเหล็ก

หมู่ที่ 13 ชุมชนบ้านเนินसान

ประชากร : เทศบาลตำบลหนองบัวมีประชากร (ณ กุมภาพันธ์ 2559) จำนวน 11,997 คน จำแนกเป็นเพศชาย 5,760 คน และหญิง 6,237 คน (ร้อยละ 48.01 และ 51.99 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ) มีครัวเรือน 4,697 ครัวเรือน โดยมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3 คน/ครัวเรือน มีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 1,920 คน/ตารางกิโลเมตร

เกี่ยวกับสถานศึกษาภายในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินน้ำเย็น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขุนอ้อ (วัดหนองกลับ) และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองบัว

- โรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม)

- โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนหนองบัว

- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 แห่ง

เกี่ยวกับสถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด 3 แห่ง ได้แก่ วัดหนองบัว (หนองกลีบ) วัดเทพสุธาवास และ วัดหนองม่วง

- โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง

- ศาลเจ้า 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อ-เจ้าแม่หนองบัว ศาลหลวงปู่ฤๅษี นารายณ์ และศาลเจ้าพ่อปูน้อย

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลหนองบัว

เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ 8 ยุทธศาสตร์ คือ (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, ออนไลน์)

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าทางการเกษตร

2. การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว

3. การพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมคุณภาพชีวิต

4. การอนุรักษ์และสืบสาน ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณีชาวบ้าน

5. การจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

6. การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

7. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

8. การสร้างธรรมาภิบาล และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากข้อมูลยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่จะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญ

กับสิ่งแวดล้อมและมีแนวทางที่จะดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานนั้นมีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์และสอดแทรก โครงการและกิจกรรมเพื่อการจัดการขยะระดับชุมชน อาทิเช่น ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีการจัดโครงการ พัฒนารักษาความสะอาด ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมาภิบาลและการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี มีการจัดซื้อเครื่องตัดหญ้าแบบข้อแข็ง ชนิดสะพายหลัง

แบบรายงานผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนอง ม่วง ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของ ราชการ, ออนไลน์) ปราบกฏข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะ ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว มีจำนวน ทั้งสิ้น 260.1310 ตัน/เดือน โดยแยกออกเป็น

1.1 ขยะมูลฝอยทั่วไป จำนวน 178.7250 ตัน/เดือน

1.2 ขยะอินทรีย์ จำนวน 49.7410 ตัน/เดือน

1.3 ขยะรีไซเคิล จำนวน 31.6650 ตัน/เดือน

2. ปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบกำจัด (การเก็บขนไปกำจัด) จำนวน ทั้งสิ้น 254,955 ตัน/เดือน

3. ค่าใช้จ่ายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 551,416.20 บาท/ เดือน

4. มูลฝอยติดเชื้อในเขตพื้นที่

4.1 ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อเกิดขึ้น 1.3970 ตัน/เดือน

4.2 ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อกำจัดอย่างถูกต้อง 1.3970 ตัน/เดือน

จากข้อมูลพื้นฐานของระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน กรมควบคุมมลพิษ (2566) ได้ระบุข้อมูลเกี่ยวกับบ่อขยะของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ไว้ดังนี้

ชื่อสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย : บ่อขยะเอกชนเทศบาลตำบลหนองบัว

ที่ตั้ง : บ้านเนินขี้เหล็ก หมู่ที่ 12 ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 60110

ตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์ของสถานที่ x : 15.8778 y : 100.6313

สถานที่กำจัดขยะมีพื้นที่ทั้งหมด 7 ไร่

แต่ในปัจจุบันพื้นที่บ่อขยะของเทศบาลตำบลหนองบัว ยังไม่สามารถทิ้งขยะได้ เนื่องจากยังมีข้อพิพาทและข้อร้องเรียนซึ่งอยู่ในขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนั้น การบริหารจัดการเกี่ยวกับการกำจัดขยะในพื้นที่จึงใช้วิธีการเช่าพื้นที่บ่อทิ้งขยะนอกเทศบาล โดยขอเช่าพื้นที่บ่อทิ้งขยะในอำเภอูมแสง ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบ่อขยะ ดังนี้

ชื่อสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย : บ่อขยะเทศบาลเมืองอูมแสง

ที่ตั้ง : 88 ตำบลพันลาน อำเภออูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ 60120

ตำแหน่งพิกัดสถานที่ x : 15.845222 y : 100.263184

สถานที่กำจัดขยะมีพื้นที่ทั้งหมด : 25 ไร่ 3 งาน 7 ตารางวา

ปริมาณขยะมูลฝอยเข้าสู่สถานที่ : 25 ตัน/วัน

ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัด : 25 ตัน/วัน

ปริมาณการฝังกลบ (Sanitary/Engineered Landfill/Semi Aerobic Landfill) : 25 ตัน/วัน

ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง : 12 ตัน

เทศบาลเมืองชุมแสง

ภาพที่ 4
แผนที่และภาพสถานที่บ่อทิ้งขยะเทศบาลเมืองชุมแสง
ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ, 2566

การรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างสรรค์วิฤตพุดจากวัสดุเหลือใช้

การประชุมประชาคมขยะมูลฝอยชุมชน

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันของภาคีเครือข่ายความร่วมมือได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ชุมชนวัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พื้นที่นี้ถือว่าเป็นพื้นที่ชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน ชาวบ้านไม่เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ไม่เข้าใจประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการขยะ และไม่ทราบถึงมหันตภัยที่จะตามมาจากปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน ทำให้พื้นที่ชุมชนแห่งนี้ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการจัดการขยะ กล่าวคือ ขาดงบประมาณในการจัดเก็บขยะระดับครัวเรือน หน่วยงานที่รับหน้าที่จัดเก็บขยะระดับชุมชน คือ เทศบาลตำบลหนองบัว ได้รับผลกระทบด้านงบประมาณจัดเก็บขยะ เนื่องจากทุก ๆ ปีงบประมาณเทศบาลจะจัดสรรงบประมาณแบบคงที่ มีงบประมาณจำกัด ขณะเดียวกันการผลิตขยะในส่วนของภาคครัวเรือนได้มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นทุก ๆ เดือน โดยเฉพาะเดือนที่มีประเพณี เทศกาล งานบุญ งานวัด บ้านงาน สถานที่จัดงาน จะมีการผลิตขยะจากงานบุญเป็นจำนวนมากกว่าปกติ ทำให้เทศบาลจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อจัดเก็บขยะเพิ่มมากขึ้น ปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็ตามมานั้นก็คือ “หลุมทิ้งขยะของเทศบาลมีไม่เพียงพอ” จึงทำให้เป็นภาระต้องติดต่อประสานงานหาแหล่งทิ้งขยะหรือหลุมทิ้งขยะไปเรื่อย ๆ และเปลี่ยน

หลุมทิ้งขยะบ่อย ๆ เกือบทุกปี จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่มีอำนาจ และการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการขยะของพื้นที่ชุมชน พบว่า เทศบาลตำบลหนองบัวมีงบประมาณจำกัดในการกำจัดขยะ การกำหนดงบประมาณเป็นแบบการตั้งงบประมาณแบบคงที่ แต่ขยะที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ทางเทศบาลจำเป็นต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะเพิ่มมากขึ้น งบประมาณที่มีไว้สำหรับจัดการขยะจึงไม่เพียงพอ ต้องหางบประมาณและรายได้จากที่อื่น มาช่วยสนับสนุนการกำจัดขยะ หาแหล่งพื้นที่ทิ้งขยะ เช่าบ่อทิ้งขยะ ที่อยู่ไกลออกไปจากเทศบาลตำบลหนองบัว

ภาพที่ 5

กองขยะที่ชาวบ้านทิ้งไว้เพื่อรอการจุดไฟเผา

“...เทศบาลตำบลหนองบัวของเราค่อนข้างจะมีขยะเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการใช้ชีวิตประจำวันและมีพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ของพวกเรา ส่วนใหญ่เราทุกคนตื่นเช้ามาก็มีการสร้างขยะแล้ว แต่เราไม่รู้ตัว เราซื้อข้าวของเครื่องใช้ ซื้อน้ำแข็ง เครื่องดื่มยาชูกำลัง น้ำเกลือแร่ ยาสูบ เพื่อไปทำงานทำสวน เราก็สร้างขยะจากถุงพลาสติกแล้ว บางทีเราก็กเผา บางทีเราก็กองไว้ตามหัวไร่ปลาย

นา ริมคลอง ริมถนน ขยะบ้านเราจึงมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และอีกอย่างคนบ้านเราก็ไม่ค่อยจะมีการคัดแยกขยะ มีอะไรก็เทใส่ถุงรวมกัน ไม่รู้ว่าขยะอันไหนดี ขยะอันไหนไม่ดี ขยะอันไหนสามารถขายได้ นำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ ถ้าหากบ้านเรามีการรณรงค์ให้รู้จักคัดแยกขยะจะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก ซึ่งหากเราไม่เริ่มลงมือทำก็จะมีไม่มีการเปลี่ยนแปลง หากเราเริ่มทำในวันนี้ ในวันข้างหน้าเชื่อได้เลยว่า บ้านเราจะมีความสะอาดมากยิ่งขึ้น และจะลดภาระของเทศบาลไปได้เยอะ เพราะทุกวันนี้เทศบาลตำบลหนองบัวต้องใช้งบประมาณปีละ 3 ล้านบาทบาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะ จ่ายค่ารถขนขยะ พนักงานขนขยะ ค่าถุงดำ ค่าบ่อทิ้งขยะ ซึ่งเทศบาลหนองบัวต้องนำขยะไปที่บ่อทิ้งขยะในอำเภอชุมแสง ซึ่งทางโน้นเขาก็ไม่อยากจะรับแล้วเพราะพื้นที่ของเขาก็มีขยะจำนวนมากขึ้นเช่นกัน แต่ก็อาศัยลูกตื้อและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทางโน้นเขาจึงยอมให้เราได้มีที่ทิ้งขยะ พื้นที่ที่เทศบาลกำหนดไว้ที่จะเป็นพื้นที่ทิ้งขยะของบ้านเราก็มีปัญหาข้อพิพาท ซึ่งตอนนี้ก็กำลังอยู่ในชั้นศาล แต่ก็คาดว่าจะไม่มีปัญหา สามารถดำเนินการทำบ่อทิ้งขยะได้ในอนาคต...” (สัมภาษณ์ นายวันชนะ ปอพานิชกรณ, 27 พฤษภาคม 2566)

“...คนหนองบัวส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่ค่อยจะออกไปไหน มีอาชีพทำนา และทำมันสำปะหลัง วัน ๆ ก็อยู่แต่ในนาในสวน ทำงานกันเพื่อหาเงินหาทองมาใช้จุนเจือในครัวเรือน ส่งลูกเรียนบ้าง เก็บไว้ในคราวจำเป็นบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะมีหนี้มีสินจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร ซ็อร์ดไถส้อม ซ็อร์ดตัก จะให้มาคัดแยกขยะแบบนั้นแบบนี้ตามที่รัฐมีนโยบายให้ทำหรือรณรงค์คงเป็นไปได้ยาก ถ้าหากไม่ทำให้คนบ้านเรารู้สึกว่าการคัดแยกขยะแล้วจะทำให้มีเงินมีทอง หรือได้อะไรสักอย่างจากการคัดแยกขยะของพวกเขา ส่วนปัญหาเกี่ยวกับขยะที่พระสงฆ์ในวัดได้รับผลกระทบและต้องแก้ไขปัญหามีอยู่ตลอด จนถึงทุก

วันนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ วัดมีปัญหาเกี่ยวกับขยะอยู่ 2 ประเภท คือ ขยะศักดิ์สิทธิ์ และ ขยะมีชีวิต กล่าวคือ ขยะศักดิ์สิทธิ์ ก็จะเป็นขยะประเภท สายความเชื่อ สายมูเตลู เมื่อหมดความหมาย ไม่มีประโยชน์ก็จะนำมาทิ้งวัด เช่น ศาลพระภูมิ หิ้งพระ พระพุทธรูปคอกหัก/แขนหัก ตุ๊กตาลูกเทพ กุมารทอง รูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ ส่วนขยะมีชีวิต ก็จะเป็นประเภทเดินได้ เช่น หม่า แมว หนู หมู ฯลฯ ซึ่งตอนแรก ๆ ตัวเล็ก ๆ ก็น่ารัก ทั้งกอดทั้งหอม แต่เมื่อสัตว์พวกนี้โตขึ้นก็ไม่น่ารัก ไม่มีกำลังทรัพย์ที่จะเลี้ยงต่อไป ก็จะทำขยะมีชีวิตพวกนี้มาทิ้งวัด หน้าโบสถ์บ้าง หลังศาลาการเปรียญบ้าง ข้างกำแพงวัดบ้าง ในสวนผักทำย วัดบ้าง เมื่อเข้าก็พื้มีคนเอาหมามาปล่อยบริเวณหลังศาลาการเปรียญกระสอบหนึ่ง ซึ่งเราก็จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อ เพราะไม่รู้จะอย่างไร หรือจะเอาไปทิ้งไหนต่อล่ะ...” (สัมภาษณ์ พระใบฎีกาธนกร โสธสมโม, 30 มกราคม 2566)

ภาพที่ 6

ขยะศักดิ์สิทธิ์และขยะมีชีวิตที่ถูกนำมาทิ้งเป็นภาระของวัด

การวิเคราะห์บริบทและปัญหาของชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นจากเอกสารของเทศบาลจึงนำไปสู่การระดมความคิดร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และชาวบ้าน เพื่อเป็นการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับเรื่องขยะที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการหาแนวทาง วิธีการ กระบวนการจัดการขยะ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนภายในระดับชุมชน ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ เป็นผลดีต่อชุมชน จนสามารถนำไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน สำหรับการขับเคลื่อนกิจกรรมในครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์ปัญหาผ่านเครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค จากการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะระดับชุมชน ซึ่งพอจะสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่การวิจัย คือ ชุมชนวัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ดังต่อไปนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) ชุมชนวัดหนองม่วงแห่งนี้มีความโดดเด่นเรื่องความสามัคคีในระดับชุมชนของชาวบ้าน มีเจ้าอาวาสวัดหนองม่วง คือ พระใบฎีกาธรรมา โฆสธมโม ถือว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นพระนักพัฒนา ระดับชุมชนท้องถิ่น มีความมุ่งมั่นพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถยืนด้วยลำแข้งของตนเองได้ พระสงฆ์รูปนี้ท่านให้ความสำคัญกับท้องถิ่นชุมชนบ้านเกิด เน้นการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านเพื่อสร้างรายได้ มีอาชีพ ไม่ข้องแวะกับอบายมุข การพนัน และสิ่งเสพติดทั้งมวล ดังนั้น วัดหนองม่วง จึงเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดเด่น เป็นศูนย์กลางการจัดทำกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ อยู่เนื่องนิตย์ และบ่อยครั้ง ชาวบ้านให้ความศรัทธาและให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตามเมื่อมี

กิจกรรมหรือโครงการที่เกิดขึ้นและทำการขับเคลื่อนผ่านทางวัดอยู่เสมอ ๆ ซึ่งหากการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชนถูกผลักดัน และขับเคลื่อนกิจกรรมโดยพระสงฆ์ของวัดหนองม่วงยิ่งเป็นจุดแข็งมากยิ่งขึ้น สามารถชักชวน เจริญชวนให้ญาติโยม ชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น และจะเพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ๆ ตามลำดับ

“...วัดหนองม่วง เป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งมีหลักฐานอยู่โบสถ์ร้างหลังเก่า แต่ตั้งเป็นวัดจริง ๆ คือเมื่อปี พ.ศ. 2548 มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่เป็นจำนวนมาก หลายรูป ซึ่งก็มีพระเยาะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือตั้งแต่จำความได้ วัดหนองม่วงเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน และชุมชน เพราะวัดแห่งนี้พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม ร่มรื่น เย็นทั้งกายและใจ เมื่อเข้ามาอยู่ภายในบริเวณวัด ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้ทุกคนในหมู่บ้านสามารถมีสิทธิ์ได้ใช้พื้นที่จัดทำกิจกรรม เช่น ทำบุญกระตุก รumm ญาติงานศพ บุญประจำปี เป็นต้น เป็นพื้นที่ให้เด็ก ๆ ได้วิ่ง ได้เล่น ได้ออกกำลังกาย ผ่อนคลายตามปะสาเด็ก ๆ วัดจึงถือว่าเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมร่วมกัน มีความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีกันระหว่างชาวบ้านของเราเอง...” (สัมภาษณ์ นายทองดี แก้วนิคม, 30 มกราคม 2566)

“...วัดหนองม่วงแห่งนี้ ถือว่ามีบุญอย่างยิ่ง เนื่องจากว่ามีเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน (พระใบฎีกาธรรณกร โฆสธมโม) เป็นพระสงฆ์นักพัฒนา เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นนำสิ่งดี ๆ เข้ามาสู่วัดและชุมชนของเรา มีการจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนไม้ไผ่จักรสาน ทำให้ผู้สูงอายุ รุ่นปู่ รุ่นตา ได้ใช้ทักษะการหัตถกรรมจักรสานซึ่งเป็นฝีมือเฉพาะตัวที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน สืบทอดมาจากบรรพบุรุษให้ลูกหลานได้ดู ได้ฝึกหัดฝึกทำ สืบทอดองค์ความรู้ที่มีไม่ให้สูญหาย แถมยังสามารถทำให้คนแก่ในหมู่บ้านของเรามีรายได้ มีอาชีพ มี

งานทำ และมารวมตัวกันที่วัดเป็นประจำ ๆ ทำให้คนแก่บ้านเราเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ออกแบบเครื่องหัตถกรรมจักรสานรูปแบบใหม่ ๆ ผู้เฒ่าผู้แก่เหล่านี้จึงเป็นผู้ไม่ว่างงาน ทำให้ได้คิด ได้ทำ ได้ถกเถียงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จึงทำให้มีจิตใจเบิกบาน มีรอยยิ้มแจ่มใส ไม่เป็นโรคซึมเศร้า ไม่เป็นโรคเครียด วิตกกังวลหรือโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรง สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบาน...” (สัมภาษณ์ นางอุไร สีสวย, 30 มกราคม 2566)

ภาพที่ 7

วัดและชุมชนมีกิจกรรมจัดเก็บขยะร่วมกันตลอดทั้งปี

2. จุดอ่อน (Weaknesses) ชุมชนวัดหนองม่วงมีจุดด้อยหรือจุดอ่อนของชุมชน คือ **“การวางระบบและความต่อเนื่อง”** กล่าวคือ ชุมชนแห่งนี้ถือได้ว่ามีความสามัคคีเป็นจุดแข็ง เพราะชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกันเป็นเครือญาติ ซึ่งให้ความเคารพซึ่งกันและกัน สามารถขอแรงช่วยเหลือกันได้ แต่สิ่งที่เป็จุดอ่อนและไม่สามารถก้าวข้ามสิ่งนั้นได้ คือ การวางระบบและความต่อเนื่อง โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยพระสงฆ์และผู้นำชุมชนทุก ๆ โครงการที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา เป็นการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อตอบโจทย์ความ

ต้องการของผู้นำหรือคำสั่งจากหน่วยงานภาครัฐในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของภาครัฐจะมีแคมเปญหรืออีเวนท์โครงการหรือกิจกรรมทั่วประเทศเป็นอย่างไร? เน้นเรื่องใด? ต้องการจำนวนตัวเลขเชิงปริมาณผู้เข้าร่วมมากหรือน้อยเท่าใด? เป็นต้น การทำกิจกรรมหรือดำเนินโครงการใด ๆ ผ่านชุมชนวัดหนองม่วงแห่งนี้จึงขาดการวางแผนหรือวางระบบระยะยาว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน มีกิจกรรมต่อเนื่องจนทำให้คนในชุมชนรู้สึกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตภายใต้ชุมชนแห่งนี้ การวางระบบและความต่อเนื่องของกิจกรรมและโครงการ เกิดจากการขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการวางแผน ขาดผู้ที่มีจิตอาสาที่จะเป็นผู้ติดตามและประเมินผล ขาดผู้ที่ช่วยกระตุ้นไม่ให้เกิดกิจกรรมหรือโครงการถูกลืม กล่าวคือ เมื่อจัดทำกิจกรรมเสร็จก็ไม่มีใครใส่ใจ ซึ่งจำเป็นต้องทำซ้ำอยู่บ่อย ๆ และขาดงบประมาณสานต่อกิจกรรมหรือโครงการ เพราะส่วนใหญ่แล้วจะไต่งบประมาณมาเพียงก้อนเดียวและทำกิจกรรมเพียงครั้งเดียว หากต้องการจะขับเคลื่อนจัดกิจกรรมและโครงการครั้งต่อไปก็ต้องรองบประมาณของปีถัดไป ซึ่งก็ต้องลุ้นว่าหน่วยงานภาครัฐจะยังคงนโยบายและจัดทำโครงการแบบเดิมต่อเนื่องต่อไปอีกหรือไม่? ซึ่งพอจะสรุปข้อมูลที่เป็นจุดด้อยหรือจุดอ่อนของชุมชนแห่งนี้จากการนำเสนอข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมกิจกรรมขับเคลื่อนกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังนี้

“...ชุมชนวัดหนองม่วงให้ความร่วมมือกับการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดหรือหน่วยงานรัฐจัดขึ้นเป็นอย่างดี ชาวบ้านเข้าร่วมจำนวนมากทุกกิจกรรม แต่ส่วนใหญ่ก็จะมาร่วมเปิดงานเพียงเท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นพิธีเปิดงาน ชาวบ้านก็ต่างคนต่างแยกย้ายกลับ เพราะจำเป็นต้องไปทำไร่ ทำนา ทำสวน เพื่อหาเงินเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ความเข้าใจเจตนาารมณ์ของวัตถุประสงค์โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ชาวบ้านจึงไม่ค่อยรู้เรื่องและเข้าใจอย่างถ่องแท้ ส่วนเจ้าหน้าที่

ภาครัฐก็จะรับคำสั่งจากเจ้านายให้ดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับมาจากอำเภอ จากจังหวัด และจากกระทรวงที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทำงานเพื่อให้เสร็จสิ้นตามกระบวนการและภารกิจในรอบปีงบประมาณเท่านั้น...” (สัมภาษณ์ นางสาวสำลี สุขรอด, 30 มกราคม 2566)

ภาพที่ 8

การเผาขยะถือว่าเป็นเรื่องปกติของชาวบ้านต่างจังหวัด

“...โครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของทางภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลหนองบัว เกษตรอำเภอ โรงพยาบาล อำเภอหนองบัว ฯลฯ หน่วยงานเหล่านี้เมื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการจะนิยมมาใช้พื้นที่ของวัดหนองม่วง เพราะสะดวกสบาย มีพื้นที่เหมาะสม มีสถานที่พร้อมทุกอย่าง มีห้องน้ำ ห้องส้วมเพียงพอต่อการรับรองผู้คนที่เข้าร่วมกิจกรรม รับคนได้เป็นพัน ๆ คน ซึ่งทางวัดและหลวงน้ำ (พระใบฎีกาธนกร โฆสธมโม) ก็ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนด้วยดีเสมอมา เมื่อมีการจัดกิจกรรมของบ้านเรา ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมและมีผู้มาร่วมงานเป็นจำนวนมากเกือบทุก ๆ โครงการ ยกเว้นในช่วงฤดูการทำนา ฤดูหว่านข้าว ฤดูเกี่ยวข้าว ปลูกมัน เก็บมัน (มันสำปะหลัง) ตากมัน ฯลฯ ช่วงเวลาดังกล่าวที่เล่ามานี้ หากมีการจัดกิจกรรมคน

จะมาร่วมงานน้อย เพราะไปทำมาหากินกันหมด แต่ส่วนใหญ่ก็จะมาร่วมเปิดงาน พอถึงเวลาสาย ๆ น้อย ชาวบ้านก็จะกลับบ้านกันแล้ว เพราะต้องมีภารกิจจำเป็นต้องทำในบ้านอีกมากมาย ทำให้ความเต็มตัวและประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการถึงชาวบ้านจึงมีน้อยมาก เว้นเสียแต่จะเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปากท้อง เงินสวัสดิการที่ควรได้รับของคนในชุมชน การประกันพืชผลราคาทางการเกษตร กิจกรรมเหล่านี้ชาวบ้านจะให้ความร่วมมืออย่างดีและอยู่อบรมทำกิจกรรมตลอดจนปิดโครงการ จุดอ่อนของชุมชนจึงเป็นเรื่องความไม่เข้าใจโครงการหรือกิจกรรมที่ชาวบ้านเข้าใจไม่ถึง รวมไปถึงการทำแค่ครั้งเดียวก็หายไปเลย ไม่ทำต่อเนื่อง ปีใหม่ปีถัดไปก็จัดกิจกรรมโครงการใหม่ ซึ่งชาวบ้านอาจจะมีความเข้าใจการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่เน้นจำนวนคนเข้าร่วมให้ได้ปริมาณเยอะ ๆ เพื่อนำเสนอเจ้านายและทำผลงานเพื่อยื่นขอขึ้นเงินเดือน จึงทำให้จบโครงการก็จบไปไม่มีอะไรดำเนินการต่อ และรอกิจกรรมจากโครงการถัดไปปีข้างหน้า...” (สัมภาษณ์ นายอรรถ คล้ายนุ่น, 30 มกราคม 2566)

3. โอกาส (Opportunities) การที่ชุมชนวัดหนองม่วงเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นแบบเครือญาติ รู้จักกันหมดทุกครอบครัวที่อาศัยในชุมชนแห่งนี้ ทำให้มีความโดดเด่นด้านความสามัคคี ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมโครงการที่เป็นส่วนรวม ช่องทางที่จะพัฒนาและขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน วิธีการคือ นำขยะมาแลกบุญ แลกบุญให้เป็นทุน จึงถือว่าเป็นเรื่องง่าย ทุกฝ่ายให้การยอมรับและตอบตกลงเข้าร่วมกิจกรรมภายใต้โครงการ “ขยะแลกบุญ” โดยมีคณะสงฆ์อำเภอหนองบัว เทศบาลตำบลหนองบัว โรงพยาบาลอำเภอหนองบัว โรงเรียนชุมชน เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้โอกาสจะขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมประสบความสำเร็จ เกิดความยั่งยืนและดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เพราะกิจกรรม

ภายใต้โครงการนี้มีพระสงฆ์ซึ่งเป็นระดับพระสังฆาธิการระดับอำเภอเป็นผู้ขับเคลื่อนด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะ ขยะแลกบุญ ขยะสร้างบุญ ทำบุญด้วยขยะ อาศัยความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นพระสงฆ์ซึ่งมีต้นทุนความเชื่อทางสังคมและการนับถือจากชาวบ้าน ปฏิบัติตามการร้องขอของพระสงฆ์ โดยความเต็มใจ ไม่มีข้อแม้หรือหวังผลประโยชน์อื่นใดนอกจากการต้องการ “บุญ” เพราะบุญ คือ เป้าหมายที่จะสามารถนำไปสู่ความสุขในชีวิตและครอบครัว ซึ่งพอจะสรุปข้อมูลที่เป็นโอกาสของชุมชนแห่งนี้ จากการสัมภาษณ์และการมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นร่วมกับการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

“...หากจัดกิจกรรมขึ้นในชุมชนวัดหนองม่วง และมีหลวงน้ำ (พระใบฎีกา ธนกร โฆสธมโม) เป็นผู้นำ เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ เชิญชวนญาติโยม พ่อแม่พี่น้องชาวบ้านเราให้นำขยะพลาสติก เศษขยะที่ไม่ใช้หรือไม่ใช้ประโยชน์ให้นำมาร่วมทำบุญกับทางวัด จะมีผู้คนยินดีนำขยะมาร่วมกิจกรรมมากมายแน่นอน เพราะหลวงน้ำจะประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ประกาศบอกข่าวสารจากทางราชการผ่านหอกระจายเสียงของทางวัดเป็นประจำเกือบทุกวัน ถ้าจัดกิจกรรมขยะแลกบุญ ขยะสร้างบุญ โดยมีหลวงน้ำและพระในวัดเป็นผู้ดูแลและคอยรับขยะโดยตรง จะยิ่งทำให้ชาวบ้านสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น...” (สัมภาษณ์ นางนารี ย่นปลิว, 30 มกราคม 2566)

“...วัดหนองม่วงเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงความสามัคคีให้คนบ้านอื่น เมืองอื่น ได้เห็นถึงความสามัคคีของคนบ้านเราที่วัดแห่งนี้ หลวงน้ำและพระสงฆ์ในวัดก็มีความขยันให้การสนับสนุนจัดเตรียมสถานที่ ทำความสะอาด เตรียมจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้พวกเราเสร็จสับเรียบร้อยเป็นอย่างดีทุก ๆ กิจกรรมที่ผ่านมา หากมีกิจกรรมที่วัดได้รับ

ผลประโยชน์ และสามารถนำเงินที่ได้มาใช้บูรณะซ่อมแซมศาสนสถาน บำรุงค่าน้ำ/ค่าไฟ โดยนำขยะที่เหลือใช้มาบริจาคให้กับทางวัด และวัดก็จะนำไปขายเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย เพื่อบำรุงวัดในด้านต่าง ๆ ยิ่งทำให้ชาวบ้านเห็นด้วย อยากจะร่วมกิจกรรม อยากมีส่วนร่วม และน่าจะมีความสนใจร่วมโครงการระยะยาวอย่างแน่นอน...” (สัมภาษณ์ นางแฉล้ม แก้วนิคม, 30 มกราคม 2566)

ภาพที่ 9

ชุมชนมีกิจกรรมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือ

4. อุปสรรค (Threats) ชุมชนวัดหนองม่วงมีจุดด้อย คือ การวางระบบและความต่อเนื่องของโครงการ จุดสำคัญและเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นปัญหาของชุมชน คือ “ความต่อเนื่องของโครงการ” เป็นประเด็นนำไปสู่ที่มาของปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นต้นเหตุของความไม่ต่อเนื่อง ได้แก่ ผลประโยชน์ ถูกตีฉันทินินทา ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นนี้ พอจะนำมาอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

4.1 ผลประโยชน์ กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ก็ตามที่ขับเคลื่อนและดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างผลประโยชน์ มีรายได้ มีเงินเข้ามาหมุนเวียนในโครงการ ถ้ามีจำนวนไม่มากนักก็ไม่ค่อยมีปัญหา แต่หากมีผลประโยชน์หรือเงินจำนวนมากก็จะมีปัญหาขึ้นมาทันที ซึ่งเกิดจากการ

แบ่งผลประโยชน์นี้ไม่ลงตัว การขัดแย้งด้านอุดมการณ์ การเริ่มต้นโครงการต่อไปอีกฝ่ายต้องการผลประโยชน์เข้าตัวเอง แต่อีกฝ่ายอยากให้ผลประโยชน์ตกถึงมือชาวบ้านและชุมชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้โครงการล้มไม่สามารถดำเนินการไปต่อได้

4.2 คำติฉินนินทา ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ที่จะถูกคนอื่นติฉินนินทา แต่สำหรับคำติฉินนินทาของชาวบ้านถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคของการทำงานด้านการพัฒนาชุมชน หากบุคคลคนนั้นจิตใจไม่เข้มแข็งพอที่จะรับมือจากลมปากชาวบ้านที่นินทาไปในทิศทางที่ไม่ดีเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับ ความตรงไปตรงมาด้านการเงินที่ไม่โปร่งใส ก็ยังจะถูกนินทาใส่ไฟเสริมเติมแต่งข้อมูลที่ไม่ดีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความรู้สึกของคนรอบข้าง คนในครอบครัว โดยเฉพาะคู่ชีวิตและลูก จะได้รับผลกระทบอย่างมากจนนำไปสู่การขอร้องไม่ให้ทำงานเพื่อชุมชน เพราะยิ่งทำก็ยิ่งมีแรงกดดัน มีคำติฉินนินทามากขึ้นเรื่อย ๆ สูญเสียความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง ระบบความใกล้ชิดสนิทสนมแบบเครือญาติต้องแตกสลายัน แยกแยกไม่นับถือซึ่งกันและกัน จึงทำให้คำติฉินนินทาเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่จะทำงานจิตอาสา ทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ดังนั้น จึงพอจะสรุปข้อมูลที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของชุมชนจากการสัมภาษณ์และการแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหากับผู้มีส่วนร่วม และขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังนี้

“...ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนของวัดหนองม่วงหรือคนหนองบัว หนองกลับ ทั้งหมดนี้ คือ เรื่องผลประโยชน์ เริ่มแรกโครงการผลประโยชน์ไม่มีก็จะช่วยกันตามมีตามเกิด ทำด้วยใจ ทำด้วยความเคยชินที่เคยทำมา ถือเป็นวิถีของคนบ้าน ๆ แถวนี่ ก็คือเมื่อมีงานก็จะขอแรงกัน ช่วยกันคนละไม้

คนละมือ ต่างคนก็ต่างช่วยกัน อาจจะช่วยได้มากบ้าง ช่วยได้น้อยบ้าง ก็แล้วแต่ว่าแรงกำลังของคน ๆ นั้น คนเฒ่า คนแก่ ก็มาคอยให้กำลังใจคนหนุ่มคนสาว ให้คำแนะนำ และย้ำความเป็นวัฒนธรรมคนพื้นถิ่นหนองบัว พูดคุยถึงเรื่องเล่าของคนหนองบัว ระบบเครือญาติ ใครเป็นญาติใครสายใด มีความเชื่อมโยงกันเช่นใด เป็นต้น แต่เมื่อใดก็ตามกิจกรรมโครงการมีผลประโยชน์ มีเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง มีผู้ได้ผลประโยชน์ และมีผู้เสียผลประโยชน์ จากโครงการ จะมีการเกะยงกันทำงาน โยนกันไปโยนกันมา ตัวเองไม่ได้ประโยชน์ก็จะไม่รับผิดชอบ และสุดท้ายโครงการก็ไปไม่รอด และจะล่มไม่เป็นท่าไปในที่สุด...” (สัมภาษณ์ นางยวน ศรีสวย, 30 มกราคม 2566)

ภาพที่ 10

จัดการขยะในพื้นที่สาธารณะของชุมชนวัดหนองม่วง

“...คำนิทาจากน้ำคำของชาวบ้านมีความอ่อนไหวเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่ทำงานเพื่อชุมชน เพราะคำนิทาของคนบ้านนอกอย่างพวกเรานั้นสามารถรู้กันไปทั่วทั้งหมู่บ้าน ทั้งตำบล โดยจากการเล่าสู่กันฟังจากปากต่อปาก คนหนองบัวอยู่กันแบบเครือญาติ ใครทำอะไร ที่ไหน มีเรื่องดีหรือไม่ดี รู้กันทั้งตำบล บางทีคำติฉินนินทาอาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลที่อาสาเป็นตัวแทนหรือแกนนำที่ทำโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยตรง แต่ความกดดันที่ถาโถมจากปากสู่ปาก ญาติสู่ญาติ อาจทำให้คนในครอบครัวเกิดภาวะเครียด อยู่ในภาวะกดดัน ไม่กล้าสู้หน้าญาติพี่น้องและคนในหมู่บ้าน จนส่งผลต้องขอร้องให้พ่อบ้านหรือแม่บ้านที่เสนอตัวเป็นแกนนำพัฒนาชุมชนต้องถอนตัวออกไป เพราะคิดท้อลบลบหนี้แล้ว ได้ไม่คุ้มเสีย เปลืองตัว เป็นขี้ปากของชาวบ้าน ทำดีได้เสมอตัว แต่หากผิดพลาดพลังในบางกรณีจากการทำงาน ผู้คนจะกระหน่ำซ้ำเติม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยาก เป็นอุปสรรคอย่างมากกับการต่อสู้กับคำติฉินนินทา ผู้ที่ทำงานในส่วนของการพัฒนาชุมชนโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตน มุ่งพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าจึงต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งและได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัว...” (สัมภาษณ์ นางสาวสำลี สุขรอด, 30 มกราคม 2566)

ข้อมูลที่ได้จากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และชาวบ้าน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การแสดงความคิดเห็นจากการประชุมปรึกษาหารือ การขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบ SWOT Analysis ซึ่งได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ดังที่อธิบายในข้างต้น พอจะสรุปเป็นรูปภาพแสดงกระบวนการ ดังภาพที่ 11 ดังนี้

SWOT analysis	
<p>S Strengths จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความสามัคคี - มีพระสงฆ์เป็นแกนนำ - ผู้นำมีความพร้อมเพียงทำงานร่วมกัน 	<p>W Weaknesses จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจกิจกรรม - กิจกรรมส่วนใหญ่ทำแล้วหายไป - ไม่มีงบก็ไม่ดำเนินการ - โครงการขาดความต่อเนื่อง
<p>O Opportunities โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - นำขยะมาทำบุญ - เปลี่ยนวิธีการทำบุญ - ทำบุญไม่จำเป็นเงินเท่านั้น - ทำบุญด้วยขยะรีไซเคิลก็ได้บุญ - เปลี่ยนมาขายคติ/ความเชื่อการทำบุญแบบดั้งเดิมให้เป็นการทำเกษตรใหม่ 	<p>T Threats อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง - มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งจะคอยมีเรื่องทะเลวาทกันตามมาตลอด - การพูดกล่าวนินทาจากกลุ่มผู้ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม

ภาพที่ 11

แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis ชุมชนวัดหนองม่วง

การรวมกลุ่มเพื่อออกแบบกิจกรรมและการขับเคลื่อนโครงการ

การรวมกลุ่ม

รูปแบบของการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้โครงการเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน” มีลักษณะการรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ ไม่เป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มแบบเป็นการเฉพาะกิจ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของโครงการระยะสั้น (1 ปี) สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ แบบนี้ มีลักษณะสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน/หมู่บ้าน ด้วยความสมัครใจ
  2. ไม่มีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร หรือคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงานที่เป็นคำสั่งเป็นทางการ
  3. ไม่มีค่าตอบแทนหรือค่าจ้างใด ๆ ทั้งสิ้น
  4. ทำงานด้วยจิตอาสาและมุ่งมั่นพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน
  5. สามารถเข้า-ออกกลุ่มได้ตลอดในช่วงระยะเวลาของการดำเนินโครงการ ไม่มีข้อบังคับและข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น
  6. มีจุดประสงค์เพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชนให้เป็นระบบ และใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการจัดการขยะภายในชุมชนให้สะอาดเป็นระเบียบ
  7. ไม่มีสถานที่ตั้งกลุ่มแน่นอน อาศัยพื้นที่ของวัดเป็นสถานที่รวมกลุ่มประชุมปรึกษาหารือและขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ
  8. หากเกิดผลประโยชน์ระหว่างการขับเคลื่อนโครงการจะดำเนินการจัดตั้งกลุ่มให้ถูกต้องตามกระบวนการและความเหมาะสม
- ดังนั้น การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้จึงเป็นเพียงการรวมกลุ่มทำภารกิจตามวัตถุประสงค์ของโครงการระยะสั้น (1 ปี)

หากประสบความสำเร็จและถูกใจชาวบ้าน จนสามารถทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวัน สร้างรายได้ ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นเงิน จะต้องดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนการรวมกลุ่มให้ถูกต้อง เป็นรูปแบบที่ยอมรับทั่วไป มีระบบคณะกรรมการและการตรวจสอบเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับการรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ ของการขับเคลื่อนงานโครงการในครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือและเทคนิคที่นำไปใช้ในการรวมกลุ่มของชาวบ้าน โดยได้ใช้เทคนิค AIC (Appreciation Influence Control) เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เพื่อระดมสมอง ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ชัดจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในหน้าที่ต่าง ๆ หรืองานที่ได้รับจากการประชุม จากความคิดของทุกคน ซึ่งพอจะสรุปการนำเทคนิค AIC มาใช้ในการทำงานเพื่อรวมกลุ่มจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน ดังนี้

1. Appreciation (A) คือ การยอมรับชื่นชมความคิดเห็น ความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเข้าใจในประสบการณ์ สภาพ และขีดจำกัดของเพื่อนสมาชิกแต่ละคน จึงไม่รู้สึกต่อต้านหรือวิจารณ์เชิงลบในความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีโอกาสที่จะให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึก และการแสดงออกตามที่เป็นจริง เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกที่ดีมีเมตตาต่อกัน เกิดพลังและความรู้สึกเป็นเครือข่ายและการยอมรับมีส่วนร่วม (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2566)

จากการประชุมปรึกษาหารือเพื่อเสนอแนวทางการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดการขยะมูลฝอยชุมชนร่วมกัน ณ ภายในศาลาการเปรียญของวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้เข้าร่วมประชุมต่างแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ซึ่งมีบางประเด็นที่ต้องถกเถียงกัน และอธิบายเหตุผลให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้าใจตรงกัน และ

ที่สุดของการประชุมจะต้องสรุปความคิดเห็นรวบยอดเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยรอบด้าน เพื่อสอบถามกลับไปยังผู้ร่วมเข้าประชุมแสดงความเห็นด้วยหรือไม่? มีความเป็นไปได้หรือไม่? ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับพวกเราที่ประชุมร่วมกันหรือไม่? และคิดว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่? ซึ่งก็ต้องใช้วิธีการโหวตด้วยการยกมือเห็นด้วย ไม่ยกมือแสดงว่าไม่เห็นด้วย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความคิดเห็นที่แสดงออกทุกความคิดเห็นมีประโยชน์ ทุกคนในที่ประชุมรับทำและพิจารณาตามแต่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจความเป็นไปได้ของความสำเร็จ ซึ่งทุกคนก็ต้องยอมรับมติที่ประชุมที่ลงความคิดเห็น ยอมรับร่วมกัน ซึ่งการนำเทคนิค Appreciation (A) มาใช้ในการประชุมครั้งนี้ มีการเสนอความคิดเห็น แนวทางการพัฒนา แก๊ซ ปรับปรุงเรื่องขยะของชุมชนวัดหนองม่วง กล่าวคือ

นายอรรถ คล้ายนุ่น (30 มกราคม 2566) ได้เสนอว่า “...การจัดการขยะเป็นเรื่องที่คนบ้านเราไม่ได้ใส่ใจ เพราะคิดว่าไกลตัว การที่อาจารย์จาก มจร มาช่วยผลักดันเรื่องขยะถือว่าเป็นเรื่องใหม่ ควรให้หลวงน้ำ (พระใบฎีกา ฌนกร โฆสธมโม) ใช้วิธีประกาศผ่านหอกระจายเสียงของวัด ตอนเช้า ทุก ๆ เช้า เชิญชวน ชักชวน ให้รู้จักการจัดการขยะและรู้จักคัดแยกขยะ อะไรเป็นขยะมีประโยชน์ขายได้ อะไรเป็นขยะพิษ ควรแยกออกจากกันให้ถูกต้อง...”

นายสุรินทร์ คำชม (30 มกราคม 2566) ได้เสนอว่า “...ชุมแสง (อำเภอชุมแสง) มีบ่อทิ้งขยะ มีการจัดสรรพื้นที่ทิ้งขยะ รับจ้างทิ้งขยะ หนองบัวของ เรา (อำเภอหนองบัว) ก็ใช้บริการทิ้งขยะที่ชุมแสง เราต้องเสียเงินให้เขาปีละหลายล้านบาท เราควรมหาพื้นที่ที่ทิ้งขยะที่เหมาะสมกับบ้านเรา...”

นายทองดี แก้วนิคม (30 มกราคม 2566) ได้เสนอว่า “...การจัดการขยะควรเริ่มต้นที่ครอบครัว สมาชิกคนในครอบครัวจะต้องรู้จักคัดแยกขยะ

อันไหนขยะเปียก ก็เททิ้ง สาดทิ้ง ใส่โคลนต้นไม้ หรือไม่ก็ทำปุ๋ยหมัก ขวดพลาสติก ขวดแก้ว เศษเหล็ก กระจ่างกาแฟ ขวดเอมร้อย ก็คัดแยกออกเป็นประเภท ขายให้คนรับซื้อของเก่า...”

ภาพที่ 12

ประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนวัดหนองม่วง

เมื่อสมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ถกประเด็นปัญหา กระบวนการ วิธีการ และการเสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามความรู้และประสบการณ์ตรงของสมาชิกแต่ละบุคคล พระใบฎีกาธนกร โฆสธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองม่วง ได้สรุปประเด็นต่าง ๆ เพื่อขอความเห็นชอบร่วมกันของที่ประชุมเพื่อชุมชนวัดหนองม่วงได้พัฒนาและแก้ไขขยะมูลฝอยชุมชนร่วมกัน โดยได้กล่าวว่า “แนวทางใด ๆ ก็ตามที่พี่น้องญาติโยมชาวบ้านเรา ได้ร่วมกันเสนอแนะ แนะนำมาถือว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชน เป็นการช่วยเหลือชุมชน ทำให้บ้านเราน่าอยู่ สะอาดสะอ้าน แยกคนไกลไทยคนไกลแะเวียนไปมากก็จะชื่นชมหมู่บ้านของเรา ถ้าหากเห็นพ้องต้องกันกับความคิดบุคคลใดก็ให้ยกมือสนับสนุนแนวทางเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านเราให้เข้มแข็ง แข็งแรงต่อไป”

2. Influence (I) คือ การใช้ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ มาช่วยกันกำหนดวิธีการ ยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการถกเถียงด้วยเหตุผล ทั้งที่เห็นด้วยและขัดแย้งจนได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกัน (ชฎาภรณ์ สนิมคล้ำ, 2566)

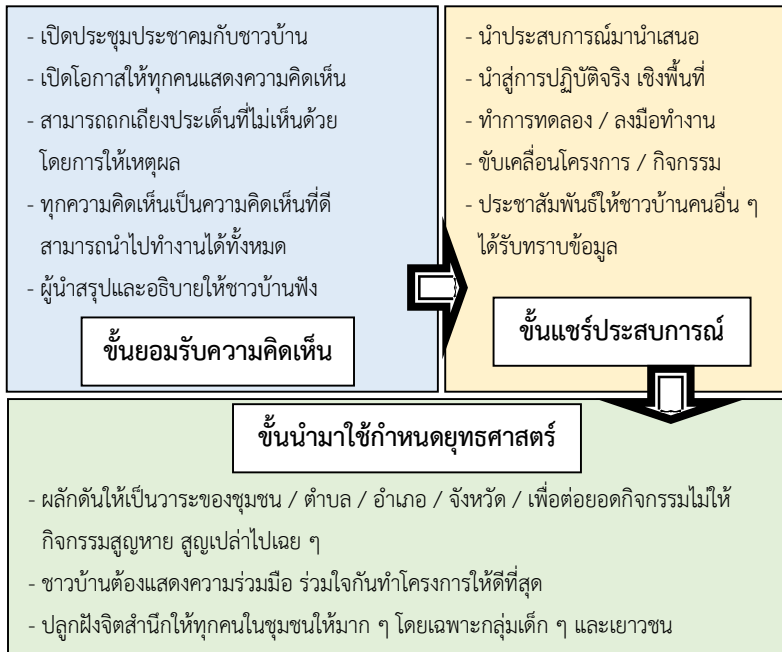
การรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในโครงการครั้งนี้ มีสมาชิกหลายท่านที่มีประสบการณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรม นำขยะมาใช้ประโยชน์ นำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมัก นำเศษไม้ และท่อนไม้ไผ่ที่เหลือใช้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักรสาน มาใช้เผาถ่าน เป็นถ่านแท่งไบโอชาร์ นำไปพัฒนาเป็นถ่านดูดซับกลิ่นความอับชื้น มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกันกับภาคีเครือข่ายหลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน ประกอบไปด้วย เทศบาลตำบลหนองบัว คณะสงฆ์อำเภอหนองบัว โรงพยาบาลอำเภอหนองบัว เกษตรอำเภอหนองบัว โรงเรียน และชาวบ้าน เป็นต้น

3. Control (C) คือ การนำยุทธศาสตร์ วิธีสำคัญ มากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียด สมาชิกจะเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจ ทำให้เกิดพันธะสัญญาข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตน (Control) ให้ปฏิบัติตามบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมของกลุ่ม (มานิจ พันธุ์เมธา, 2566)

หลังจากการประชุมปรึกษาหารือและมีมติความคิดเห็นชอบร่วมกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบตามความสามารถของบุคคลผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม หากไม่สามารถทำได้ ก็สามารถปฏิเสธงานที่มอบหมายนั้นได้ หรือจะเลือกทำงานตามความชอบหรือถนัดของตัวเอง ซึ่งบุคคลที่เป็นตัวแทนมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ ในการประชุมร่วมกลุ่มในครั้งนี้

คือ พระใบฎีกาธนกร โฆสธมโม และ ครูอรรถ คล้ายนุ่น ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นที่เคารพและยอมรับของชาวบ้านและคนในชุมชน เมื่อมอบหมายงานให้กับสมาชิกทุก ๆ คน และสมาชิกทุกคนมีหน้าที่ทำงานตามแผนงาน โดยสามารถดำเนินการและทำงานได้ทันที หากผิดพลาดไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนงาน สมาชิกสามารถปรับเปลี่ยนหน้าที่ได้ตามสถานการณ์

การนำเทคนิค AIC มาใช้ในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ในการโครงการครั้งนี้ ซึ่งพอจะสรุปเป็นภาพประกอบเทคนิคการทำงาน ดังภาพที่ 13 ได้ดังนี้

ภาพที่ 13

แสดงเทคนิค AIC มาใช้รวมกลุ่มชุมชนวัดหนองม่วง

การออกแบบกิจกรรม

การขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้โครงการเพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชนใน ครั้งนี้ คณะทำงานและผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยการรวมกลุ่มเพื่อออกแบบ กิจกรรม ได้ประชุมปรึกษาหารือระดมความคิดเห็นร่วมกัน ออกแบบร่วมกัน มีแนวปฏิบัติร่วมกัน ผ่านการถกเถียงกรองจนตกผลึกความคิด โดยการใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดแนววิถีใหม่ ความคิดในการพัฒนาชุมชน นำมา ออกแบบกิจกรรม โดยใช้เทคนิคการวาดแผนที่ความคิด (Mind Map) วาดรูป โครงสร้างกระบวนการ หนทาง แนวทาง และเป้าหมายที่จะไปให้ถึงอย่าง ชัดเจน ซึ่งพอจะสรุปการใช้เทคนิคแผนที่ความคิดในการขับเคลื่อนกิจกรรมใน ครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ปัญหา พฤติกรรมของคนในชุมชน ชีตความสามารถ แนวทางการพัฒนา ผู้รับผิดชอบ กิจกรรม และ การขยายผล

1. ปัญหา ก่อนที่จะออกแบบกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมหรือ โครงการ จะต้องทราบปัญหาพื้นฐานของชุมชนหรือบริบทชุมชน ปัญหาขยะ ภายในชุมชนมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สิ้นเปลืองงบประมาณในการ จัดการและการกำจัด ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนชาวบ้าน การสะท้อนปัญหาที่ เกิดขึ้นของชุมชนเป็นการสะท้อนปัญหาของชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม ปรึกษาหารือและการรวมกลุ่ม ซึ่งมีผู้สะท้อนปัญหาของชุมชน ได้แก่

นายรัฐชาติ นันทแก้ว (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...ขยะใน ชุมชนหนองบัวบ้านเรายังไม่ถึงขั้นวิกฤต ยังสามารถจัดการได้ แต่ดูแนวโน้ม และทิศทางการผลิตขยะภายในครัวเรือนจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากไม่เร่งหา วิธีการจัดการจัดเก็บที่ถูกต้อง รวมไปถึงการให้ความร่วมมือจากชาวบ้าน ใน อนาคตอันใกล้นี้พวกเราจะมีปัญหากับกองขยะขนาดใหญ่แน่นอน...”

นายสุรินทร์ คำชม (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...ขยะเปียก

เศษอาหารของครัวเรือนบ้านเรา ไม่ได้มีจำนวนมากนัก ยกเว้นเวลายามงานบุญ งานฉลองวาระต่าง ๆ งานฉลองวันเกิด งานฉลองแสดงความยินดี และร้านขายอาหารตามสั่ง ชาวบ้านจะนำขยะเปียกมาทำหลุมปุ๋ยหมักตามวิธีการรณรงค์ของภาครัฐ ก็ดูเหมือนว่าจะไม่เพียงพอต่อการทำแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเทหรือสาดใส่โคลนต้นไม้ที่อยู่รอบบริเวณบ้าน...”

2. พฤติกรรมของคนในชุมชน เป็นการนำเสนอและมุมมองจากผู้เข้าร่วมกลุ่มประชุมปรึกษาหารือออกแบบกิจกรรม เพื่อสะท้อนภาพวิถีความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมของชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติ มีการอาศัยความพึ่งพากันและกัน ขอความร่วมมือ ขอแรงกันทำงานเพื่อส่วนรวมได้ เช่น งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ งานประจำปีของวัด เป็นต้น พฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกต่อการจัดเก็บหรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้คนในชุมชนยังค่อนข้างให้ความสนใจน้อยมาก เพราะว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะนิยมการเผา ไม่ว่าจะเป็ขยะจากเศษไม้ ขยะจากครัวเรือน ใบไม้ เศษฟาง เศษหญ้า ขยะถุงพลาสติก และขยะอื่น ๆ จะใช้วิธีกองรวมกันและจุดไฟเผา การเผาขยะเป็นที่นิยมกันภายในชุมชนชนบทต่างจังหวัด เพราะมีพื้นที่โล่ง การถ่ายเทอากาศได้รวดเร็ว เผาขยะจำนวนไม่มาก ใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีก็เสร็จเรียบร้อย และจุดไฟเผาอยู่ภายในพื้นที่ของตัวเอง เช่น ภายในสวนมันสำปะหลัง กลางทุ่งนา พฤติกรรมการเผาขยะจึงเป็นพฤติกรรมของคนในชุมชนนิยมทำกัน เพื่อจัดการขยะภายในบริเวณบ้านให้สะอาดเรียบร้อย ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดเก็บและกำจัด ยกเว้นเสียแต่ขยะเปียก เศษอาหารเหลือที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมงานบุญ งานสังสรรค์ งานเลี้ยงในวาระต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ขยะเปียกและขยะที่เน่าเหม็นได้ง่าย จึงนิยมทิ้งใส่ถุงดำ ให้ทางเทศบาลดำเนินการจัดเก็บ ซึ่งใน

ปัจจุบันขยะในครัวเรือนมีแนวโน้มจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามรสนิยม และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากการออกแบบกิจกรรมร่วมกันของการรวมกลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของคนในชุมชน ดังนี้

นายอรรถ คล้ายนุ่น (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...คนหนองบัวบ้านเรา เป็นคนบ้าน ๆ อาศัยกันอยู่แบบนี้แหละ ไม่ได้เรียนหนังสือสูงมากนัก ส่วนใหญ่ทำอะไรมันสำปะหลัง ทำนา ใช้กำลังแรงคน อยู่แต่ในนา อยู่แต่ในสวนมัน (มันสำปะหลัง) ไม่มีเวลาจะรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาขยะของโลก ชาวบ้านจะให้ความสนใจแต่เกี่ยวกับเรื่องปาก เรื่องท้อง เสียเป็นส่วนใหญ่ วัน ๆ แค่ว่าจะหาเงินจากที่ไหนมาใช้หนี้ ธกส. หาเงินจากที่ไหนมาซื้อกับข้าวตอนเย็น หาเงินจากที่ไหนมาส่งลูกเรียน ซึ่งเรื่องพวกนี้ก็รักหัวสมองไปหมดแล้ว ความรู้เชิงวิชาการจะให้จัดการขยะแบบนั้น แบบนี้ จะนำมายึดใส่หัวคนหนองบัวถือว่ายากมาก ขยะที่มีในบ้านก็จะเผาเป็นกอง ๆ สุมไฟแป๊บเดียวก็หายหมด ขยะเปียกพวกเศษอาหารก็เทราดต้นไม้ในสวนข้างบ้านเป็นปุ๋ยหมักย่อยสลายไปตามธรรมชาติ หรือบางทีก็เทใส่กระมัง (กะละมัง) ให้หมาให้แมว ให้คน ให้ไก่ ได้กินบ้าง ซึ่งก็ไม่ค่อยจะพอกับพวกมันกินหรอก...”

นายเทือง ท้วมเทศ (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...คนบ้านเราจะชอบเผาขยะเป็นส่วนใหญ่ ไม่ชอบทิ้งลงถังขยะ ชอบโยนลงไปในกองขยะพอขยะกองโต ๆ หน่อย ก็จะจุดไฟเผา ไม่ว่าจะเผาจะเป็นขยะประเภทใดก็ตาม จะนำมาเทกองและเผาทิ้งทั้งหมด เพราะถือว่าเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด แป๊บเดียวก็หายเกลี้ยงทั้งกอง ไม่เหลืออะไรเลย ใคร ๆ ก็ทำได้ ให้ลูกให้หลานจุดไฟเผา ก็ทำได้ แต่ก็ต้องกำชับเรื่องการระวังและการใช้ไฟดินหน่อย เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุไฟไหม้และเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงบางอย่าง...”

ภาพที่ 14

พื้นที่โรงคัดแยกขยะของวัดหนองม่วง

3. ชีตความสามารถ ชุมชนแต่ละชุมชนมีชีตความสามารถแตกต่างกัน ความโดดเด่น ความเป็นเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ คือจุดเด่นเป็นที่ดึงดูด แต่ขณะเดียวกันชีตความสามารถของคนในชุมชนก็เป็นอุปสรรคของการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการ ทำให้ไม่สามารถก้าวข้ามไปถึงเป้าหมาย (Glod) ที่วางไว้ ซึ่งอาจทำให้เกิดอาการท้อแท้ สิ้นหวัง เกิดมีปากเสียงต่อว่าให้ซึ่งกันและกัน และล้มเหลวไปในที่สุด ชีตความสามารถของคนภายในชุมชน คือ การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์ขยะของโลก นโยบายและเทรนด์การรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการรักษ์สิ่งแวดล้อม กฎหมาย ข้อห้าม และข้อบังคับ ประเด็นเหล่านี้ชาวบ้านขาดความรู้และขาดการประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงยังใช้วิธีการจัดการขยะแบบดั้งเดิม รุ่นพ่อรุ่นแม่เคยทำเช่นใดรุ่นลูกก็ทำเช่นนั้น เช่น การเผาขยะเป็นกอง ๆ การเทขยะเปียกทิ้ง หรือการสาดขยะเศษอาหารให้สัตว์เลี้ยง

นายอุดม ชูจ้อน (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...คนหนองบัวเป็นคนหาเช้ากินค่ำ มีกิจกรรม มีโครงการอะไรก็ตามที่ภาครัฐนำมาจัดให้ชุมชน

ของเรา เราก็จะเข้าร่วมกิจกรรม แต่พอเปิดโครงการเสร็จ ก็ต่างคนต่างไปทำ มาหากินกันตามปกติ ไปนา ไปไร่มัน (มันสำปะหลัง) มีขยะอะไรก็แค่ใช้ไฟแช็ก อันเดียวจุดเผาได้เลย คนที่จะทำงานขับเคลื่อนโครงการให้ตรงตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ก็คือ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศบาล ผู้ช่วยต่าง ๆ โดยอาจจะใช้ลูกน้องบ้าง จ้างคนข้างนอกมาทำบ้าง เพื่อเสนอให้เจ้าหน้าที่ใหญ่กว่าได้รับทราบผลงานและเสนอความสำเร็จของโครงการ...”

4. แนวทางการพัฒนา ความต้องการสร้างชุมชนต้นแบบการเรียนรู้ ชุมชนต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมวิถีพุทธ ชุมชนสะอาด ถือได้ว่าเป็นแรงบันดาลใจให้ชาวบ้านมีแรงใจ ก่อตั้งการรวมกลุ่มแบบเฉพาะกิจขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมเกี่ยวกับขยะมูลฝอยชุมชนให้ประสบความสำเร็จ โดยมีความเห็นตรงกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเกิดจากการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่

4.1 แนวทางการจัดเก็บขยะให้ถูกประเภท โดยการเข้าไปส่งเสริมและรณรงค์ชาวบ้านให้รู้จักการคัดแยกขยะ แยกขยะเปียก แยกขยะแห้ง แยกขยะอันตรายและคัดแยกขวดสารพิษทางการเกษตร เพื่อง่ายและเหมาะสมกับการจัดเก็บและการกำจัดของหน่วยงานและผู้รับผิดชอบจัดเก็บขยะ

4.2 แนวทางขยะสร้างบุญ/ขยะแลกบุญ โดยการส่งเสริมเชิญชวนญาติโยมชาวบ้านให้นำเอาขยะประเภทสามารถนำมารีไซเคิลได้ นำมารวมทำบุญขยะที่วัด โดยทางวัดจะมีการทอดผ้าป่าขยะทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ ของทุกเดือน ๆ ละ 2 ครั้ง หรือสามารถนำมาทำบุญตามสะดวก โดยนำมามอบให้ทางวัดหรือโรงเก็บขยะที่ทางวัดจัดทำไว้เพื่อรับบริจาคขยะ

4.3 แนวทางการนำขยะมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการนำขยะประเภทรีไซเคิลไปจำหน่ายต่อให้กับพ่อค้ารับซื้อของเก่า และนำเงินที่ได้มาบูรณ

ซ่อมแซมศาสนสถาน นำขยะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ใบไม้แห้ง เศษกิ่งไม้ ท่อนไม้ไผ่ นำไปเผาเป็นถ่านไปไอซาร์ ถ่านไปไอซาร์ดูดซับกลิ่นอับชื้น น้ำส้มคว้นไม้ไล่แมลง และนำมาผสมกับดินเป็นดินไปไอซาร์เพื่อการเพาะปลูก เป็นปุ๋ยบำรุงดินนำไปใส่พืชผัก ต้นไม้ หรือจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

รูปภาพที่ 15

เศษไม้ไผ่จากกลุ่มหัตถกรรมจักสานของวัดหนองม่วง

นายเลือน แสงพุก (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...ขยะประเภทไม้ไผ่ หยากเยื่อไม้ไผ่ ท่อนไม้ไผ่ที่เหลือจากการทำตะกร้า กะบุง สุ่มจับปลา เครื่องจักรสาน ในวัดหนองม่วงมีจำนวนเยอะมาก ส่วนใหญ่เราจะเผาไฟทิ้งทั้งหมด หากเรานำมาทำปุ๋ยหรือเผาถ่านแบบเป็นชั้นเล็ก ๆ เหมือนกับที่หมู่บ้านอื่นเขาทำกัน ก็คงเป็นเรื่องที่ไม่เลวร้ายมากนัก หากทำได้ก็คงจะดีมาก ๆ...”

พระใบฎีกาธนกร โสธรมโม (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...การทำบุญที่วัดด้วยปัจจัยที่เป็นตัวเงิน บางที่ชาวบ้านเราหลาย ๆ ครอบครัวก็ไม่มีเงินที่จะทำบุญ ซึ่งทำให้พวกเขาเหล่านั้นรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาที่พวกเขาเหล่านั้นเกิดมา ซึ่งพวกเขาก็อยากจะทำบุญบ้าง หากเราทำบุญด้วยขยะทำบุญด้วยขวดน้ำเปล่า ๆ ถูกลาสดิกที่ไม่ได้ใช้แล้วและไม่มีประโยชน์ก็

อาจจะทำให้พวกเขาเหล่านั้น (ครอบครัวที่มีความยากจน) เข้ามาทำบุญและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้...”

5. ผู้รับผิดชอบ การขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมในครั้งนี้มีผู้รับผิดชอบหลัก คือ วัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยการนำของพระใบฎีกาธนกร โฆสธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองม่วง รองเจ้าคณะอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีการจัดเตรียมพื้นที่และจัดตั้งโรงรับขยะประเภทรีไซเคิล เช่น พลาสติก ขวดแก้ว เหล็ก/โลหะ อะลูมิเนียม กระดาษ เพื่อให้สอดคล้องกับการรับขยะจากชาวบ้านที่นำมาร่วมทำบุญขยะทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ จากนั้นก็มีผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน โดยการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ เพื่อรับผิดชอบและทำบัญชีรายงาน รายรับ-รายจ่าย ที่ได้รับจากการขายขยะ การจ่ายเพื่อการบูรณซ่อมแซมศาสนสถานภายในวัด

นายเทือง ท่วมเทศ (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...พื้นที่วัดหนองม่วงเป็นสถานที่ที่ตีเหมาะกับการทำโรงเก็บขยะ มีพื้นที่เก็บขวดพลาสติก เก็บเศษเหล็ก เพื่อรอพ่อค้ารับซื้อของเก่ามารับซื้อ และหลว่งน้ำกับพระสงฆ์ในวัดก็ช่วยกันดูแลความสะอาดได้ดี คอยเช็คความเรียบร้อย คอยทำเอกสารบัญชี เพื่อให้คนบ้านเราได้รับรู้รับทราบรายได้จากการขายขยะ...”

นายเลื่อน แสงพุก (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...เมื่อเรารับขยะทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ ขยะพลาสติก ขวดแก้ว เศษเหล็ก กล่องกระดาดจะต้องมีจำนวนเยอะมาก ๆ หากนำไปเก็บที่อื่นและให้ชาวบ้านคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ดูแล ดูเหมือนว่าจะเป็นการที่พวกเราโยนไปให้กับเขาแน่เลย เราควรเอาพื้นที่บริเวณใด บริเวณหนึ่งภายในวัด สร้างเป็นที่รับขยะแบบเปิด ทำให้สามารถนำมาใส่เมื่อใดก็ได้ นอกจากนั้นหลว่งน้ำที่วัดก็เป็นผู้คอยดูแล เป็นผู้รับผิดชอบให้พวกเราอยู่แล้ว...”

ภาพที่ 16

โรงคัดแยกขยะเพื่อรับบริจาคขยะจากชาวบ้าน

6. กิจกรรม การออกแบบกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ มีการออกแบบกิจกรรมโดยการยกระดับความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งมีกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่

6.1 ขยะแลกบุญ/ขยะสร้างบุญ เป็นกิจกรรมที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยการบูรณาการความเป็นวิถีพุทธ การทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่ชอบทำบุญทุก ๆ วัน นำปิ่นโต นำกับข้าว อาหารหวานคาว มาทำบุญบนศาลาการเปรียญ ทุก ๆ วันพระ ทำการปรับเปลี่ยนวิถีคิดเพิ่มเติม เปลี่ยนวิถีการทำบุญด้วยการนำขยะ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กล่องกระดาษ เศษเหล็ก อะลูมิเนียมเก่า กระจกเก่า กระจกอะลูมิเนียม เป็นต้น นำมาร่วมทำบุญเพื่อจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน โดยใช้คำว่า “บุญ” เป็นแนวทางการเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อได้ขยะจำนวนมากก็นำไปขายเพื่อให้เกิดรายได้ นำเงินที่ได้จากการขายขยะไปบูรณะซ่อมแซมศาสนสถานภายในวัด เป็นเงินรายจ่ายให้กับทางวัด เพื่อจ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบำรุงวัดและทำบุญช่วยเหลือชาวบ้านตามพันธกิจของคณะสงฆ์

ภาพที่ 17

การขับเคลื่อนกิจกรรมแปลงขยะเป็นบุญของวัดหนองม่วง

6.2 พัฒนาอุปกรณ์กำจัดขยะ เป็นการรวมกลุ่มเพื่อระดมความคิด สร้างสรรค์ออกแบบเครื่องมือกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน โดยการร่วมมือกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการทำเตาเผาขยะ เตาเผาถ่าน และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ด้านการกำจัดขยะเปียก ขยะภายในครัวเรือน เศษใบไม้ เศษหญ้าสด-หญ้าแห้ง ฟางข้าว นำมาทำการกองรวมกันและหมักเป็นปุ๋ยหมัก

6.3 สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า เป็นการพัฒนาต่อยอดด้วยความคิด สร้างสรรค์ นำขยะที่ได้จากการทำบุญ ทั้งที่เป็นขยะเปียกและขยะรีไซเคิล มา จัดการคัดแยกขยะออกเป็นประเภท เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการจัดการ ขยะ รีไซเคิลทำการคัดแยกออกเป็นประเภทและนำขายให้กับพ่อค้ารับซื้อของเก่า

เศษไม้ไผ่นำไปเผาเป็นถ่านไบโอชาร์ หากเป็นถ่านแท่งขนาดใหญ่นำไปเป็นถ่านหุงต้มคุณภาพสูง หากเป็นถ่านแท่งขนาดกลางนำไปทำการบรรจุหีบห่อเป็นถ่านดูดซับกลิ่นอับชื้น เพื่อปรับสภาพอากาศของห้องให้บรรยากาศดีขึ้น หากเป็นถ่านแท่งขนาดเล็ก ๆ นำไปบดละเอียดผสมดิน หมักรวมกันกับขยะเปียกเป็นผลิตภัณฑ์ปุ๋ยหมัก จัดทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพบรรจุถุงเพื่อจำหน่าย

ภาพที่ 18

การทำบุญด้วยการคัดแยกขยะ

นางยวน ศรีสววย (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...กิจกรรมที่จะดำเนินการเพื่อคนบ้านเราจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ ทำให้เขารู้สึกว่าการรักษาสีสิ่งแวดล้อม การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะไม่ถือว่าเป็นการบิบบังคับ ไม่เป็นสิ่งที่ฝืนใจจนไม่ยอมยกทำ หรือทำอะไรให้เขามองว่าไม่เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบ หรือเป็นเรื่องคอขาดบาดตาย...”

นายพจน์ เหว้าโต (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...ศูนย์หัตถกรรมของบ้านเรามีท่อนไม้ไผ่ขนาดเล็ก ๆ พ่อเผาพ่อตาที่ทำจักรสานตัดทิ้ง ส่วนที่เกินไม่เอา ออกเป็นท่อน ๆ มากมายไปหมด หากนำมาเผาถ่านและขายได้คงจะมีประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับคณะทำงานของเรามาก ๆ แต่คงต้องพิจารณาเรื่องการเผาถ่านอีกครั้ง เพราะการเผาถ่านในแต่ละครั้งนั้นคงจะมีควันโขมงเต็มไปหมดแน่นอน...”

7. การขยายผล จากการขับเคลื่อนกิจกรรมขยะสร้างบุญ ขยะแลกบุญ ทำบุญด้วยขยะ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนในชุมชนให้มีการคัดแยกขยะ จัดการขยะต้นทางของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งปรากฏว่าผู้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคัดแยกขยะด้วยความสมัครใจ และมีความเต็มใจคัดแยกขยะ นำขยะมาทำบุญทอดผ้าป่าทุกวันพระ 15 ค่ำ โดยจัดทำเป็นต้นผ้าป่าขวดพลาสติกเหลือใช้ ทอดถวายวัดเพื่อสมทบทุนให้ทางวัดนำขยะประเภทรีไซเคิลไปขายหรือนำไปสร้างรายได้อื่น ๆ และนอกจากนั้น กิจกรรมขยะสร้างบุญ ขยะแลกบุญ ทำบุญด้วยขยะ ได้มีการขยายผลไปสู่หน่วยงานอื่น ๆ เช่น วัด โรงเรียน ซึ่งมีวัดที่อยู่ใกล้เคียงกันนำกิจกรรมไปขยายผล โดยมีพระสงฆ์นำโดยเจ้าอาวาสชักชวนญาติโยมและชาวบ้านให้หันมาทำบุญกันด้วยขยะ เพื่อเป็นการจัดการขยะภายในชุมชนให้มีความสะอาด เป็นชุมชนน่าอยู่ไร้ขยะ ส่วนในฝ่ายของโรงเรียนก็ได้มีการเชิญชวนบรรณรักษ์ให้นักเรียนคัดแยกขยะ จัดเก็บขยะให้แบ่งแยกออกเป็นประเภท ขยะประเภทใดเป็นขยะเปียก ขยะประเภทใดเป็นขยะรีไซเคิล ขยะประเภทใดเป็นขยะทั่วไป ซึ่งจากการขยายผลของกิจกรรมได้มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำเสนอข้อมูลไว้ดังนี้

ภาพที่ 19

การขยายผลทำบุญด้วยขยะไปสู่วัดและโรงเรียนใกล้เคียง

พระยุพธนา ธรรมสาร (27 สิงหาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...การทำบุญด้วยขยะเป็นกิจกรรมที่ถือว่าเป็นแนวความคิดสร้างสรรค์ เป็นอะไรที่แปลกใหม่สำหรับบ้านเรา เพราะไม่เคยมีใครทำมาก่อนในแถว ๆ ละแวกอำเภอหนองบัว บ้านเรา การที่วัดหนองม่วงมีกิจกรรมการทำบุญด้วยขยะถือว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่ เป็นกิจกรรมที่เปิดหูเปิดตาให้ตัวของผมเอง ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการคิดเกี่ยวกับการทำบุญสมัยใหม่ ซึ่งทุกวันนี้ญาติโยมก็ลำบากอยู่แล้ว จากวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด ทำให้ไม่ค่อยจะมีเงินปัจจัยทำบุญกันสักเท่าไร การให้ญาติโยมทำบุญด้วยขยะ ขวดพลาสติก กระจก กิ่งกระดาษ ถือว่าเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคปัจจุบันได้ดี กำจัดขยะที่รกรุงรังในชุมชนบ้านเราให้สะอาด มีระเบียบ สะอาดหู สะอาดตา แถมยังได้นำสิ่งที่เรียกว่าเป็นสิ่งที่ไร้ค่า เป็นของสกปรก นำไปเป็นประโยชน์ นำไปทำบุญ แถมยังได้บุญอีกด้วย ถือว่าเป็นเรื่องดีมาก พระก็ไม่ไปรบกวนเกี่ยวกับการบริจาคกับญาติโยมแบบเป็นเงินปัจจัย โยมก็เต็มใจที่จะทำบุญเพราะไม่ไปกระทบต่อเงินปัจจัยที่อยู่ในกระเป๋า เพราะบางครั้งก็ต้องมีภาระอย่างอื่น เช่น ค่ากิน

ค่าอาหาร ค่าสบู่ ค่ายาสีฟัน ค่าขนมลูกหลาน ค่าใช้จ่ายอีกประเภทที่ต้องจ่ายเพื่อการดำรงชีพในครัวเรือน ก็ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ดี Win-Win ทั้งพระทั้งโยม ซึ่งทางวัดเทพสุทธาวาส โดยมีพระสงฆ์และคณะกรรมการวัดได้มีโอกาสมาศึกษาดูงาน เรียนรู้วิธีการจัดการขยะของวัดหนองม่วง เป็นอะไรที่ได้ประโยชน์อย่างมาก ได้เห็นกระบวนการ ได้เห็นความสามัคคี ได้เห็นการแสดงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการให้ความร่วมมืออย่างดีมาก และยิ่งเห็นผู้เฒ่าผู้แก่หัวขวดพลาสติกที่ใช้แล้วมาทำบุญในวันพระแล้วยิ่งทำให้ดีใจและรู้สึกปลื้มปิติจนบอกไม่ถูก ทางวัดเทพสุทธาวาสก็จะนำกิจกรรมแบบนี้ไปจัดภายในวัดและชักชวนญาติโยมมาทำบุญเช่นกัน...”

นางกรรณิการ์ หุ่นทอง (27 สิงหาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...ครั้งแรกได้รับทราบเกี่ยวกับกิจกรรมขยะแลกบุญ ทำบุญด้วยขยะ จากเพื่อนครูด้วยกันที่สังกัดอยู่โรงเรียนอุดมพัฒนาก็ยังรู้สึกแปลกใจ เพราะคิดว่าพระสงฆ์มาทำกิจกรรมแบบนี้ได้ด้วยเหรอ? พระสงฆ์ต้องสงบเสงี่ยม สำรวม ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ แต่พอได้สนทนากับหลวงพี่พระยุทธนา ธมฺมสาโร ซึ่งท่านก็สอนวิชาธรรมะ ประวัติพุทธฯ ในโรงเรียนของเรา ก็ทำให้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ทำให้คุณครู (นางกรรณิการ์) ได้ทราบและรู้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น และหลวงพี่ยุทธนาก็ชวนมาดูงานเกี่ยวกับการจัดการขยะของวัดหนองม่วง และได้ชักชวนให้นักเรียนนำขวดน้ำที่กินหมดแล้วใส่ถุงมารวมทำบุญกับทางวัดหนองม่วง และจะนำกิจกรรมดี ๆ แบบนี้ไปรณรงค์ในโรงเรียนให้นักเรียนตระหนักเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะให้เป็นที่เป็นทาง รู้จักคัดแยกขยะออกเป็นประเภทและนำไปขายสร้างรายได้เพื่อนำเงินมาเป็นงบประมาณส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น สมทบทุนเป็นค่าอาหารกลางวัน เป็นทุนให้กับนักเรียนเรียนดี ซึ่งจะทำให้ทางโรงเรียนของเราสามารถประหยัดงบประมาณ

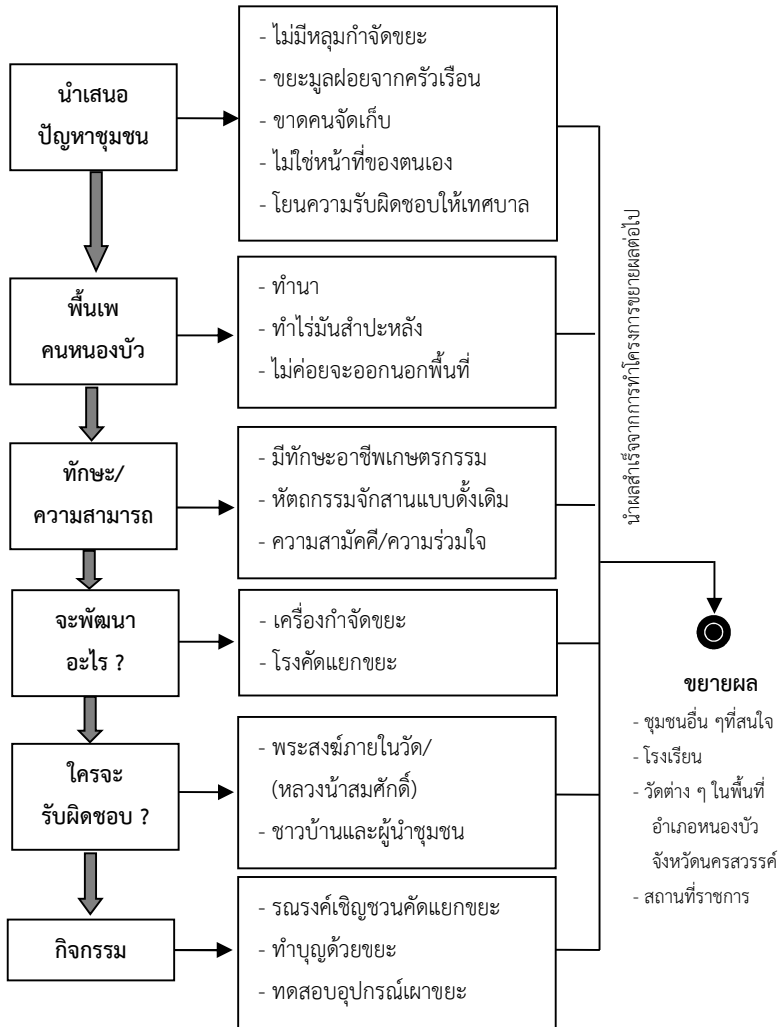
นอกจากนั้น การทำงานแบบ “บวร” ที่ทางวัดหนองม่วงได้ทำงานร่วมกันหลายฝ่าย บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ เป็นสิ่งที่เกิดความเข้มแข็งด้วยพลังสามัคคีของคนในชุมชน เป็นรูปแบบและเป็นตัวอย่างที่ดีที่ทางเราจะนำไปพัฒนาต่อยอดและเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนวัดหนองม่วง ซึ่งหากสงสัยหรืออยากได้ข้อมูลเพิ่มเติมคงต้องรบกวนขอรายละเอียดและแบบแผนปฏิบัติจากวัดหนองม่วง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์...”

ภาพที่ 20

คณะครูและนักเรียนนำขยะรีไซเคิลมาร่วมทำบุญ

ดังนั้น จึงพอจะสรุปการออกแบบกิจกรรมที่สมาชิกทั้งหมดได้รวมกลุ่มขับเคลื่อนโครงการได้ออกแบบร่วมกัน ได้ทำงานร่วมกัน จัดกิจกรรมดำเนินกิจกรรมโครงการจนนำไปสู่ความสำเร็จและขยายผล พอที่จะสรุปเป็นรูปภาพการออกแบบจากการใช้เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) ดังนี้

ภาพที่ 21

แผนที่ความคิดการจัดการขยะชุมชนของวัดหนองม่วง

การขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้ “พลัง บวร”

การขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อทำการจัดการขยะภายใต้โครงการ “การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน” ในครั้งนี้ มีหน่วยงานและภาคีเครือข่ายได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยการขับเคลื่อนโครงการภายใต้ “พลัง บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน หรือหน่วยงานภาครัฐ ได้มีส่วนเข้ามาเป็นส่วนเกี่ยวข้องและทำกิจกรรมเกี่ยวกับจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชนร่วมกัน ซึ่งสามารถอธิบายออกเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1. บ้าน (บ) ชาวบ้านเป็นแรงกำลังที่เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ มีการรวมกลุ่มให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีแกนนำหรือประชาชนภายในกลุ่มคอยติดต่อประสานงาน กระจายข้อมูลข่าวสาร ผ่านกลุ่มไลน์คณะทำงานของสมาชิก การผลักดันให้การทำงานเพื่อจัดการขยะชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ชาวบ้านต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ รู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากการขับเคลื่อนกิจกรรม เช่น หน้าบ้านหน้ามอ หน้าบ้านสะอาด ชุมชนปลอดขยะ เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือ นำขยะมาร่วมกิจกรรม ทำงานขับเคลื่อนกิจกรรมด้วยพลังจิตอาสา มีการนำขยะมาร่วมทำบุญ ณ วัดหนองม่วง ทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ ของทุกเดือน ภายใน 1 เดือน จะมีการทอดผ้าป่าขยะ จำนวน 2 ครั้ง ชาวบ้านก็จะนำขยะใส่ตะกร้าใส่กระสอบ ใส่ถุง ร้อยมัดผูกด้วยเชือกเป็นพวงขนาดใหญ่ ตั้งเป็นต้นผ้าป่าขวดพลาสติก นำมาร่วมทอดผ้าป่าเป็นประจำ ตามกำหนดวันและเวลาที่ทางวัดได้ประกาศผ่านหอกระจายข่าวหรือหอกระจายเสียงของทางวัด

การพัฒนาอุปกรณ์กำจัดขยะ ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ โดยมีผู้รู้ของชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นต้นแบบให้ความรู้พื้นฐาน และเชิญผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาให้ความรู้ ขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือให้ช่วยออกแบบอุปกรณ์ เมื่อได้อุปกรณ์แล้วก็ทำการทดลองอุปกรณ์ และนำไปใช้กำจัดขยะระดับชุมชนต่อไป ส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่ม มีการนำถ่านไบโอชาร์ที่ได้จากการกำจัดขยะด้วยการเผาความร้อนสูง 400 องศาเซลเซียส นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างรายได้และทำการตลาดตามความเหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 22

ญาติโยมนำขวดพลาสติกมาทำบุญในวันพระ

2. วัด (ว) เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์กลางชุมชนของชาวบ้าน ถือว่าเป็นสถานที่สาธารณะที่ชาวบ้านสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อประกอบกรดำเนินงานจัดกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี วัดเปิดประตูอ้าแขนรับญาติโยมและหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมสร้างความสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วม ให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งทางวัด

หนองม่วง โดยมีพระใบฎีกาธรรมากร โฆสธมโม เป็นเจ้าอาวาสก็เช่นกัน ได้ร่วมกิจกรรมขับเคลื่อนการจัดการขยะของชุมชน โดยทางวัดให้ความร่วมมือเป็นผู้นำทางศาสนา นำหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้กับการจัดเก็บขยะผสมผสานกับวิธีการทำบุญแบบประเพณีท้องถิ่นชาวหนองบัว การทำบุญทุก ๆ วันพระ เป็นการสร้างความสามัคคีระหว่างผู้คนในชุมชน เป็นการสละความตระหนี่ถี่เหนียวไปจากจิตใจ สละเพื่อให้คนอื่นได้รับประโยชน์ การทำบุญที่วัดเมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรม อาหารและสิ่งของต่าง ๆ ก็นำไปบริจาคให้คนอื่นที่มีความต้องการต่อไป การขับเคลื่อนกิจกรรมในครั้งนี้ วัดหนองม่วงได้เปิดพื้นที่รับบริจาคขยะ โดยทางวัดได้จัดทำโรงรับขยะเพื่อให้ชาวบ้านนำขยะมาทำบุญได้ตลอดเวลา หากไม่มีเวลาหรือไม่สะดวกในการเดินทางมาร่วมทำบุญในวันพระญาติโยมชาวบ้านก็สามารถนำขยะมาร่วมทำบุญได้ตลอดทุก ๆ วัน หรือโทรศัพท์แจ้งทางวัดให้พระสงฆ์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเดินทางไปรับบริจาคที่บ้านก็ได้

ภาพที่ 23

กิจกรรมขยะแลกไข่ / ขยะสร้างบุญ

“**ขยะแลกบุญ/ขยะสร้างบุญ**” ใช้วิธีการทำบุญ การนำอาหารหวาน คาว หัวปิ่นโตและถือขยะประเภทไรโซเคิลได้ เช่น ขวด แก้ว พลาสติก กล่อง กระดาษ ฯลฯ นำมาร่วมทำบุญ โดยมีพระสงฆ์ภายในวัดหนองม่วงเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม กล่าวประกาศบอกบุญด้วยการทำบุญขยะผ่านหอกระจายเสียง มีการนำพระสงฆ์ภายในวัดช่วยกันคัดแยกขยะ ขับรถเข็นไปรับขยะตามบ้านญาติโยมที่ไม่สามารถนำมาทำบุญที่วัดได้ ทำบุญชี้รายรับ-รายจ่าย รายได้จากการขายขยะ ดูแลพื้นที่โรงเก็บขยะให้สะอาด ไม่สกปรกหรือมีขยะรกรุงรัง จนไม่เป็นที่น่ารื่นรมย์ มีการถ่ายเทและขายขยะทุก ๆ เดือน เพื่อทำการรับขยะจากการทำบุญในรอบเดือนถัดไป

3. **โรงเรียน/หน่วยงานราชการ (ร)** เป็นหน่วยงานราชการที่เข้าร่วมการขับเคลื่อนกิจกรรมของโครงการ “**ขยะแลกบุญ/ขยะสร้างบุญ**” ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาลหนองบัว เกษตรอำเภอนองบัว เทศบาลตำบลหนองบัว และข้าราชการท้องถิ่นตำบลหนองกลับ โดยการให้ความร่วมมือเป็นเจ้าของเชิงพื้นที่ ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่มีระดับสูงขึ้นไป ให้การสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับจัดการขยะจากประสบการณ์ วิธีการ แนวทางการปฏิบัติและการดำเนินการให้ถูกต้องตามข้อบังคับและกฎระเบียบของการปกครองระดับท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดข้อพิพาทและข้อร้องเรียนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญด้านท้องถิ่น และบริบทเชิงชุมชนของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นเจ้าหน้าที่คอยให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในอนาคตต่อไป นอกจากนี้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐยังได้สนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องมวลชนที่ส่งมาเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ นำสมาชิกที่จัดตั้งเป็นกลุ่ม รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ใน

หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมขยะสร้างบุญ/ขยะแลกบุญ ร่วมกันนำขยะขวดพลาสติก จัดตั้งเป็นต้นผ้าป่าขวดพลาสติก เพื่อร่วมทอดผ้าป่าถวายวัดเป็นประจำทุก ๆ วันพระที่มีการจัดทอดผ้าป่าขยะ

ภาพที่ 24

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือจัดการขยะชุมชนด้วยพลังบวร

การออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน

การออกแบบอุปกรณ์เพื่อจัดการหรือกำจัดวัสดุเหลือใช้จากครัวเรือน หรือวัสดุธรรมชาติ/ขยะจากธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนวัดหนองม่วง โดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปที่ “**ขยะธรรมชาติและขยะเปียกจากครัวเรือน**” เพื่อลดปริมาณขยะและนำมาจัดการให้เกิดประโยชน์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการทำกิจกรรมชุมชนด้านอื่น ๆ ซึ่งกระบวนการออกแบบอุปกรณ์เพื่อกำจัดวัสดุเหลือใช้ มีวัตถุประสงค์จะพัฒนาเป็น “**เตาเผาขยะไบโอชาร์**” เน้นการไม่ส่งผลกระทบต่อมลพิษทางอากาศและการก่อเกิดควันรบกวนชาวบ้านและชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นและกระบวนการในการนำเสนอ ได้แก่ (1) การสะท้อนปัญหา/บริบทชุมชน (2) การอบรมและออกแบบอุปกรณ์ (3) การทดลองอุปกรณ์/การนำอุปกรณ์มาใช้งานจริง

การสะท้อนปัญหา/บริบทชุมชน

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะ/จัดการขยะ หรือวัสดุเหลือใช้ภายในชุมชน คือ การกำจัดขยะเปียก เศษกิ่งไม้แห้ง กิ่งไม้เปียก ใบไม้ ท่อนไม้ขนาดใหญ่และขนาดกลาง เศษท่อนไม้ไผ่จากกลุ่มหัตถกรรมจักรสานวัดหนองม่วง โดยกระบวนการกำจัดขยะยังสามารถทำประโยชน์และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย การสะท้อนปัญหา

ของบริบทชุมชนเกี่ยวกับขยะเปียกและขยะที่เกิดจากธรรมชาติภายในชุมชน ได้ถูกนำมาสะท้อนปัญหาจากความคิดและการได้รับผลกระทบโดยตรงของชาวบ้าน ซึ่งจากการประชุมชาวบ้านและการรวมกลุ่มการขับเคลื่อนกิจกรรมขยะสร้างบุญ/ขยะแลกบุญของชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ได้ถูกสะท้อนเกี่ยวกับปัญหาไว้ดังนี้ คือ

1. ขยะเปียกหรือเศษอาหารที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังพอจัดการและควบคุมการกำจัดได้ด้วยตนเอง เนื่องจากพื้นที่ส่วนตัวของชาวบ้านเป็นสวนผลไม้ ไร่มันสำปะหลัง ทุ่งนา ขยะเปียกสามารถเทราดรดต้นไม้ และนำไปเทใส่พื้นที่ทำการเกษตรเพื่อหมักเป็นปุ๋ยตามธรรมชาติ

2. เศษไม้ไผ่ ท่อนไม้ไผ่ จากการทำจักรสานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวัดหนองม่วง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นเศษท่อนไม้ขนาดเล็ก ๆ ไม่สามารถนำไปใช้งานอย่างอื่นได้ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเผาทิ้ง นำมาทำเป็นฟืนก่อไฟ และนับวันท่อนไม้ไผ่และเศษไม้ไผ่ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนที่สุดแล้วก็ต้องเทกองเป็นขยะกองใหญ่และจุดไฟเผาทิ้งตามความนิยมของคนในชุมชน

3. เศษใบไม้/กิ่งไม้ขนาดเล็ก ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน บริเวณวัด ตามท้องไร่ท้องนา เป็นขยะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ กองทับถมเป็นจำนวนมาก ขยะประเภทสามารถย่อยสลายไปตามธรรมชาติ หรือการจัดการที่รวดเร็วคือการใช้วิธีการจุดไฟเผา ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายสำหรับชาวบ้าน

4. ขยะงานบุญ ขยะประเภทนี้เป็นขยะผสมไม่มีการคัดแยกที่ชัดเจน เป็นทั้งขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะพลาสติก ขยะทั่วไป เป็นต้น นำมาผสมกันทำให้ไม่สามารถนำไปทำประโยชน์อย่างอื่นได้ เพราะชาวบ้านไม่สามารถคัดแยกขยะได้ วิธีการกำจัดต้องใช้วิธีการใส่ถุงดำ และให้เทศบาลนำไปกำจัดตามกระบวนการและวิธีการที่เหมาะสม

จากการสะท้อนความคิดเห็นและปัญหาของชาวบ้านจากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับชาวบ้าน โดยการให้แสดงออก แสดงความคิดเห็น แสดงแนวคิด สะท้อนปัญหา และถกเถียงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะประเภทต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ขยะประเภทพลาสติกหรือขยะประเภทรีไซเคิลพอจะอธิบายเป็นประเด็นรายบุคคล ดังนี้

นางแฉล้ม แก้วนิคม (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...ปัญหาขยะเปียกของบ้านเราคือการใช้วิธีการแบบเดิมในการกำจัด เทใส่โคนต้นไม้บ้างละ เทผสมข้าวให้กับสัตว์เลี้ยง หม่า แมว ได้กินต่อบ้างละ นำใส่รถอู่ตักไปทิ้งตามหัวไร่ปลายนาบ้างละ อันนี้จะไม่ค่อยมีปัญหาสักเท่าไร แต่พอเมื่อใดก็ตามที่มีงานบุญ งานแต่ง งานบวช งานศพ งานตาย งานฉลองสังสรรค์ งานฉลองวันเกิด งานฉลองตำแหน่ง ฯลฯ ขยะประเภทเปียกในบ้านจะไม่ค่อยแยกออกจากกันแล้วแหละ จะเทรวมกันมั่วซั่วกันไปหมด จะทำปุ๋ยหมักใส่ไรใส่นา ขนใส่รถอู่ตักไปเทในนาในสวนมัน (มันสำปะหลัง) ก็ไม่ได้แหละ มีแต่ขยะมั่ว ๆ หมักทำปุ๋ยไม่ได้แหละ สุดท้ายก็ต้องเทใส่ถุงดำ นำส่งเทศบาลให้เทศบาลจัดเก็บ เทศบาลก็มีภาระค่าใช้จ่ายเพื่อกำจัดขยะของบ้านเราเพิ่มขึ้น แทนที่จะนำบที่เหลื่อไปปรับปรุงเรื่องน้ำประปาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อคนบ้านเราจะได้อินน้ำที่สะอาด มีคุณภาพและเพียงพอต่อการใช้ตลอดทั้งปี...”

นายพจน์ เหว้าโต (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...เศษไม้ไฟที่เป็นท่อน ๆ เหลือจากการทำตอกจักรสาน เหลือจากการทำแคร่ ทำม้านั่ง ทำที่วางของ ไม้ไฟที่เป็นท่อน ๆ พวกนี้ไม่สามารถนำไปทำอะไรได้เลย พระเถรท่านก็เผาไฟทิ้ง หรือบางทีท่านก็นำไปทำฟืนก่อไฟ ทำโน่น ทำนี่ แต่ก็ได้ถ่านหรือไฟที่ไม่ดีสักเท่าไร ซึ่งก็ไม่ว่าจะเอาไปทำอะไรให้เกิดประโยชน์มากกว่านี้ ไม้ไฟที่อยู่ตามบริเวณวัดและตามบ้านเรือนส่วนใหญ่ก็นำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก

หรือทำการเผาทิ้ง บางทีก็นำไปเทกองใส่โคนต้นไม้ ในวัดก็จะดีหน่อยมีการทำเสวียนใส่ใบไม้ เพื่อให้เกิดการย่อยสลายตามกระบวนการธรรมชาติ ท่อนไม้ ท่อนฟืน ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ที่เกิดขึ้นจากการเกษตร ตัดทิ้งไม่ให้ใบเป็นรุ่ม ปกคลุมข้าวหรือต้นมันสำปะหลัง กลัวข้าวกลัวมันจะไม่งาม ส่วนใหญ่ก็จะเผาทิ้ง สุมไฟทิ้ง ถ้าเป็นไม้ขนาดใหญ่ ไม้เนื้อดีก็จะนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น...”

ภาพที่ 25

ขยะจากธรรมชาติและการทำเสวียนหมักใบไม้ทำปุ๋ยหมัก

นายวันชนะ ปอพาณิชกรณ์ (27 พฤษภาคม 2566) ได้กล่าวว่า “...การที่เทศบาลหนองบัวต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะของชุมชน เกินงบประมาณที่ตั้งไว้ทุก ๆ ปี เพราะว่างบประมาณที่ตั้งไว้เพื่อจัดการขยะได้งบประมาณน้อยมาก อยู่ในหลักหมื่น แต่เราต้องจ่ายค่าจัดการขยะ ค่าคนขน ค่ารถ ค่าหลุมทิ้งขยะ ปีละ 3 ล้านบาทบาท ตอนนี้เทศบาลของเรายังไม่มีหลุมทิ้งขยะเป็นของตัวเอง พื้นที่ 50 กว่าไร่ที่เราจัดหาและเตรียมไว้เพื่อจัดทำเป็นหลุมทิ้งขยะ ก็มีปัญหาคือข้อพิพาท ตอนนี้อยู่ในกระบวนการชั้นศาล ทำให้เทศบาลตำบลหนองบัว ต้องนำขยะไปกำจัดที่อำเภอุมแสง และตอนนี้บ่อทิ้งขยะก็จะเต็ม ทางโน้นเขาก็ไม่อยากจะรับ เพราะหลายที่หลายเทศบาลนำไปทิ้ง

กันมาก แต่ทางเราก็ขอร้องและใช้ความสัมพันธ์คุ้นเคยกันในการเจรจา และจะดำเนินการหาพื้นที่ที่ทั้งขยะใหม่ในอนาคตต่อไป เพื่อการจัดการขยะที่เหมาะสมกับชุมชนของเรา...”

การอบรมและออกแบบอุปกรณ์

การขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในครั้งนี้ มีการอบรมความรู้จากวิทยากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญการออกแบบเตาเผาขยะ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้มาให้ความรู้และเทคนิคการออกแบบ การเผาขยะ จำนวนปริมาณการเผา ชีตจำกัดของอุปกรณ์ เป็นต้น มีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมการออกแบบ การอบรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 อบรมความรู้พื้นฐาน โดยการจัดอบรมเกี่ยวกับความรู้การจัดการขยะเปียก การเผาขยะแบบดั้งเดิม การเผาถ่านแบบโบราณ การเผาถ่านแบบปัจจุบัน ผลกระทบจากการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ ออกสู่อากาศของการเผา จะส่งผลเสียและผลกระทบอะไรบ้างต่อชุมชน และสภาพอากาศของโลกในปัจจุบันและอนาคต

ระยะที่ 2 อบรมความรู้การออกแบบอุปกรณ์ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านด้วยการได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์อุปกรณ์กำจัดขยะร่วมกัน โดยการผสมผสานด้วยความคิดการเผาถ่านหรือขยะแบบดั้งเดิม

ระยะที่ 3 ทดลองประสิทธิภาพและความเหมาะสม การพัฒนาออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะในการดำเนินโครงการครั้งนี้ เป็นการพัฒนาอุปกรณ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับงบประมาณในการขับเคลื่อนซึ่งได้อุปกรณ์เตาเผาขยะไบโอชาร์ที่มีขนาดการควบคุมอุณหภูมิ 400 องศาเซลเซียส สามารถผลิตถ่านไบโอชาร์ที่สามารถนำไปเป็นถ่านหุงต้ม ทำปุ๋ยหมักผสมถ่าน เป็นปุ๋ย

หมักไบโอชาร์ และน้ำส้มควันไม้ ซึ่งการทดลองการเผาและทดสอบความแกร่งของถ่านเพื่อให้ได้ถ่านไบโอชาร์ตามคุณภาพที่ต้องการ

การทดลองอุปกรณ์/การนำอุปกรณ์มาใช้งานจริง

จากการอบรมความรู้พื้นฐานและพัฒนาออกแบบอุปกรณ์เตาเผาขยะไบโอชาร์จนตกผลึก และประกอบชิ้นส่วนอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นเตาเผาไบโอชาร์ที่เป็นตัวผลิตภัณฑ์ต้นแบบ (Prototype) ชาวบ้านก็ได้นำมาทำการทดลองเผาวัสดุเหลือใช้ด้วยอุณหภูมิ 400 องศาเซลเซียส ซึ่งปรากฏว่าได้ถ่านไบโอชาร์ที่แข็งแกร่ง เหมาะกับการนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิง เป็นถ่านหุงต้มภายในครัวเรือน ทำเป็นถ่านตุกกลิ้ง ดูดซับความอับชื้นของห้อง และนำไปเป็นส่วนผสมปุ๋ยหมัก (เศษถ่านเล็ก ๆ) ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการทดลองเตาเผา ดังต่อไปนี้

1. ตั้งฐานเตาเผาขยะไบโอชาร์ ด้วยการนำก้อนอิฐบล็อกหรือวัสดุที่แข็งแรง เพื่อให้มีช่องหรือรูระบายอากาศ
2. นำไม้ไผ่หรือเศษไม้ที่ตัดไว้เป็นชิ้น ๆ เรียงลงถึงแบบแนวตั้ง เพื่อให้สามารถบรรจุเศษไม้ได้จำนวนมาก ๆ
3. ปิดฝาถัง/เตา ให้สนิท และใช้ดินกลบบาง ๆ บนฝาถัง/เตา
4. จุดไฟจากด้านล่างของเตา/ถัง
5. รอให้ไฟกับไม้เกิดการสันดาป ช่วงนี้จะมีควันออกมาจากเตา ซึ่งจะใช้วิธีการใช้ละอองน้ำติดสปริงเกอร์ทำให้น้ำเป็นละอองเพื่อลดการกระจายควัน
6. เมื่อทำการเผาผ่านไปประมาณ 10-15 นาที ควันจะลดลงและจางหายไป ต่อจากนั้นจะเกิดก๊าซ ซึ่งเรียกว่าการเผาเกิดการปล่อยก๊าซออกมา
7. ทิ้งไว้ประมาณ 2 ชั่วโมง ไม่ต้องปิดขอบฝาถัง รอให้ถัง/เตาเผาให้เย็นลง สามารถเก็บถ่านไบโอชาร์ได้เลย

ภาพที่ 26
การเผาเศษไม้ไฟด้วยเตาเผาขยะไบโอชาร์

“...ขยะในมือของท่าน สามารถทำบุญถวายพระสงฆ์
เพื่อทำนุบำรุงศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนา...”

การแปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็น ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน

การขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้โครงการเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์
สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน” ในครั้งนี้คณะ
ทำงานเพื่อดำเนินกิจกรรมได้ออกแบบการสร้างรายได้จากวัสดุเหลือใช้และ
ขยะที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากขยะเชิง
สร้างสรรค์ และจำหน่ายขายเป็นขยะประเภทรีไซเคิลเพื่อสร้างรายได้โดยไม่มี
การแปรรูปหรือพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์อย่างอื่น สำหรับการขับเคลื่อน
งานกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในครั้งนี้ แบ่งรูปแบบ
ของขยะที่นำมาพัฒนาและสร้างรายได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ขยะแห้ง
หรือขยะรีไซเคิล (2) ขยะเปียกหรือขยะที่เกิดเองตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถ
แบ่งการอธิบายเกี่ยวกับขยะทั้ง 2 ประเภทนี้ เพื่อให้เกิดรายได้จากการพัฒนา
ขยะด้วยความคิดเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

การสร้างรายได้จากขยะแห้งหรือขยะรีไซเคิล

การสร้างรายได้จากขยะประเภทรีไซเคิล เป็นการสร้างกระบวนการ
ทำบุญผ่านความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมการทำบุญ
ของชาวบ้าน โดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำบุญด้วยเงินหรือปัจจัย
เปลี่ยนเป็นการทำบุญด้วยขยะ เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระจอก เศษ

เหล็ก เศษอะลูมิเนียม ก่อถังล้างกระดาด เป็นต้น การทำบุญด้วยขยะจะขับเคลื่อนและดำเนินการตลอดทั้งปี เดือนละ 2 ครั้ง คือ ทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ หรือ 14 ค่ำ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการ ได้เข้ามาทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์เชิงชุมชนพื้นที่ร่วมกัน เกิดความสามัคคีและความคุ้นเคยแน่นแฟ้นของคนภายในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนงานชุมชนให้ได้ประสบความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมทำบุญขยะหรือนำขยะมาแลกบุญ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักการคัดแยกขยะ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของขยะประเภทรีไซเคิลที่สามารถนำไปทำประโยชน์ นำไปทำบุญได้ ดีกว่าการนำไปเผาทำลายทิ้งตามแบบการกำจัดขยะแบบดั้งเดิม

ภาพที่ 27

กลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวนำขยะมาร่วมทำบุญ

เมื่อได้จำนวนขยะที่มากพอสมควร มีจำนวนขยะเต็มพื้นที่โรงเก็บขยะของทางวัด ทางวัดหรือคณะกรรมการจะประสานงานให้พ่อค้ารับซื้อของเก่ามารับซื้อ เพื่อนำขยะประเภทนี้ไปรีไซเคิล นำกลับมาใช้ใหม่ตามกระบวนการรีไซเคิล ซึ่งทางวัดก็จะได้รับเงินจากการขายขยะ สามารถนำเงินหรือปัจจัยที่ได้ไปสมทบทุนเป็นส่วนหนึ่งของการนำไปบูรณซ่อมแซมศาสนสถาน บำรุงค่าน้ำ บำรุงค่าไฟ และนำไปเป็นปัจจัยสำหรับค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ของวัดต่อไป

การสร้างรายได้จากขยะเปียกหรือขยะจากธรรมชาติ

ขยะเปียกหรือขยะจากธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวัน อาทิเช่น การกิน การประกอบอาหาร การประกอบอาชีพ เป็นต้น จนนำไปสู่การสร้างขยะเปียกจำนวนมากมหาศาล ซึ่งขยะประเภทนี้ หากเป็นวิถีชีวิตที่เป็นปกติของชาวบ้าน ก็ไม่ถือว่าเป็นปัญหา เพราะชาวบ้านสามารถจัดการด้วยวิธีการแบบธรรมชาติตามวิถีของคนชนบทต่างจังหวัดได้ แต่ถ้าหากมีกิจกรรมงานบุญ งานสังสรรค์ และประเพณีประจำปี ขยะเปียกที่ไม่ได้ถูกคัดแยกก็จะมีจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดการขยะ ส่วนขยะประเภทที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติก็สามารถย่อยสลายไปตามธรรมชาติเป็นไปตามระบบนิเวศวิทยา แต่ถ้าหากนำมาใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มได้ ก็จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เช่นกัน ซึ่งจากการจัดทำอุปกรณ์เตาเผาขยะไปโออาร์หรือเตาเผาถ่านไปโออาร์ เพื่อจัดการขยะเปียกและขยะที่เกิดขึ้นเองจากธรรมชาติ สามารถเผาเศษไม้ เศษไม้ไผ่ ผลไม้ กิ่งไม้ขนาดเล็ก เป็นต้น ได้ผลิตภัณฑ์ถ่านไปโออาร์ นำไปเป็นถ่านหุงต้ม ถ่านดูดซับกลิ่นอับชื้น น้ำส้มควันไม้ และนำไปผสมกับขยะเปียกหมักเป็นปุ๋ยหมักผสมถ่านไปโออาร์ เพื่อนำไปเป็นปุ๋ยหมักไปโออาร์เพื่อการเพาะปลูก

ภาพที่ 28

ผลผลิตที่ได้จากการกำจัดขยะจากธรรมชาติ

จากการพัฒนาและจัดทำเตาเผาขยะไบโอชาร์ของกลุ่มชาวบ้านร่วมกับผู้เชี่ยวชาญการผลิตเตาเผาขยะ สามารถนำขยะและวัสดุเหลือใช้/ขยะจากธรรมชาติ กิ่งไม้ ใบไม้ ผลไม้แห้ง เปลือกผลไม้ เป็นต้น นำไปเผาด้วยกระบวนการเผาไหม้ที่อุณหภูมิ 400 องศาเซลเซียส ทำให้ได้ถ่านไบโอชาร์ เศษถ่านไบโอชาร์ และน้ำส้มควันไม้ ซึ่งกลุ่มชาวบ้านสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเผาถ่านไบโอชาร์ไปพัฒนาด้วยความคิดสร้างสรรค์ผสมผสานกับองค์ความรู้ดั้งเดิมของชาวบ้าน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. ถ่านหุงต้ม
2. ถ่านไบโอชาร์ดูดซับความอับชื้น
3. ปุ๋ยหมักผสมถ่านไบโอชาร์
4. น้ำส้มควันไม้

ทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์นี้เป็นผลผลิตที่ได้จากการขับเคลื่อนกิจกรรมใน

โครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน การผลิตที่ได้จากการเผาขยะจากอุปกรณ์ กำจัดหรือจัดการขยะจากโครงการนี้ ยังมีค่อนข้างน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังควบคุมมาตรฐานการผลิตไม่ได้ เพราะต้องใช้องค์ความรู้และทักษะ เทคนิคทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการผลิต ผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 อย่างนี้ จึงเป็นการจัดทำและผลิตขึ้นตามยอดสั่งจอง (Order) ของลูกค้าและผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการในครั้งนี้ ทั้งนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product) และการบรรจุหีบห่อ (Packaging) ของผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านจัดทำขึ้นยังไม่สมบูรณ์ เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ทำขึ้นตามวิถีของชาวบ้าน ดังนั้น ในอนาคตจะมีการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจสำหรับผู้บริโภคและขยายการผลิต ขยายตลาดสู่กลุ่มลูกค้ากลุ่มใหม่ ๆ

ถอดบทเรียนการลดค่าใช้จ่ายจากการจัดเก็บขยะ

การขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการจัดเก็บขยะมูลฝอยของชุมชนด้วยการนำเอาหลักพลังบรรณาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการทำงาน สามารถสร้างการรับรู้ประโยชน์ของการคัดแยกขยะและภัยอันตรายจากปัญหาขยะที่ไม่ถูกจัดเก็บให้ถูกวิธี การเสียโอกาสการพัฒนาชุมชนจากงบประมาณท้องถิ่นที่ต้องสูญเสียจากการจ่ายค่าจัดเก็บขยะ ค่ากำจัดขยะ ค่าคัดแยกขยะให้ถูกวิธี การนำขยะไปใช้ทำประโยชน์ที่เกิดมูลค่าเพิ่ม จากการผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการกำจัดขยะ เพื่อให้ขยะที่คนมองว่าไม่มีมูลค่าให้เกิดประโยชน์และมีมูลค่าเพิ่มจากความคิดเชิงสร้างสรรค์

การคัดแยกขยะถูกวิธีและการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจากครัวเรือน

ด้วยวิธีที่ถูกต้อง ถูกสุขลักษณะตามวิธีการที่ทางเจ้าหน้าที่เทศบาลได้ทำการอบรม แนะนำวิธีการจัดการขยะ รวมไปถึงการณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับชาวบ้าน ผลลัพธ์ที่ได้จากการร่วมมือกันของชาวบ้านทำให้เทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สามารถลดงบประมาณในการจัดการขยะได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าผลลัพธ์ที่ปรากฏเชิงตัวเลขจะมีจำนวนการลดลงไม่มากนัก แต่ก็ถือว่าเป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จของการจัดการกิจกรรมโครงการเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพราะเทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ไม่ต้องเพิ่มงบประมาณในการจัดเก็บขยะ ดังนั้น จึงพอจะสรุปประเด็นการถอดบทเรียนการลดค่าใช้จ่ายจากการจัดเก็บขยะของชุมชนวัดหนองม่วงที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการจัดการขยะระดับชุมชน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมชุมชนดีมีความสะอาด ภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมของชุมชนวัดหนองม่วงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ขยะมูลฝอยตามครัวเรือน เศษกิ่งไม้ ใบไม้ ขยะพลาสติกตามถนนรอบหมู่บ้าน ได้รับการแก้ไขชาวบ้านช่วยกันจัดเก็บขยะในพื้นที่ของตนเองและนำมาทำบุญ รวมไปถึงนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น เผาถ่าน ทำปุ๋ยหมัก ฯลฯ

2. ชุมชนมีระเบียบวินัย ชาวบ้านมีการคัดแยกขยะถูกวิธี โดยการแยกขยะตามที่เจ้าหน้าที่เทศบาลแนะนำ มีการจัดทำถังขยะแยกประเภท คือ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป ขยะแห้ง ขยะเปียก

3. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการทำบุญ พระสงฆ์ภายในวัดหนองม่วงมีการเชิญชวนให้ชาวบ้านหันมาทำบุญด้วยขยะ มีการจัดทำโรงคัดแยกขยะเพื่อรับบริจาคขยะจากญาติโยมทั่วไป

4. ลดงบประมาณค่าใช้จ่ายการจัดเก็บขยะของเทศบาล การจัดเก็บขยะตั้งแต่ต้นทางคัดแยกขยะออกเป็นประเภทเพื่อการจัดเก็บสะดวก ทำให้

เทศบาลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สามารถลดค่าใช้จ่ายการจัดเก็บขยะได้ เป็นบางส่วน ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ไม่มากนัก แต่ก็ยังถือว่า ประสบความสำเร็จในการไม่เพิ่มงบประมาณเป็นภาระให้กับเทศบาล

ปริมาณขยะประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕					
เดือน	ปริมาณขยะ (กิโลกรัม)				รวม
	ทะเบียนรถ ๘๓-๕๔๗๔	ทะเบียนรถ ๘๓-๗๔๘๖	ทะเบียนรถ ๘๒-๘๕๓๕	ทะเบียนรถ ๘๓-๒๘๗๗	
ต.ค. ๖๔	-	๓๕,๗๙๕	๙๘,๓๑๕	๘๒,๓๙๕	๒๑๖,๕๐๕
พ.ย. ๖๔	-	๑๐๓,๔๔๐	๘๖,๒๖๕	๑๕,๔๖๐	๒๐๕,๑๖๕
ธ.ค. ๖๔	-	๑๓๐,๘๓๐	๑๖,๓๖๕	-	๑๔๗,๑๙๕
ม.ค. ๖๕	-	๖๕,๖๕๕	๘๑,๑๐๐	๗๕,๒๘๐	๒๒๒,๐๓๕
ก.พ. ๖๕	-	๕๖,๐๐๐	๑๒๐,๗๘๐	-	๑๗๖,๗๘๐
มี.ค. ๖๕	๘๓,๕๓๐	๖๑,๘๐๐	๗๙,๘๓๕	๙,๔๘๕	๒๓๔,๖๕๐
เม.ย. ๖๕	๗๗,๗๖๕	๑๔,๑๗๐	๗๔,๘๑๕	๓๖,๖๕๕	๒๐๓,๔๐๕
พ.ค.๖๕	๙๑,๗๑๐	๗๔,๐๒๐	๗๓,๒๖๐	๑๑,๕๔๕	๒๕๐,๕๓๕
มิ.ย. ๖๕	๘๔,๐๙๕	๖๓,๘๘๐	๑๔๗,๙๗๕	๓,๕๑๕	๒๙๙,๔๖๕
ก.ค. ๖๕	๗๔,๒๗๕	๖๔,๖๒๕	๖๘,๒๕๕	๘,๘๘๐	๒๑๖,๐๓๕
ส.ค. ๖๕	๗๗,๙๑๐	๖๔,๕๙๕	๖๕,๕๙๕	๑๔,๗๒๐	๒๒๑,๘๒๐
ก.ย. ๖๕	๖๗,๒๔๕	๖๓,๐๑๐	๑๓๐,๒๕๕	๑,๓๒๐	๒๖๑,๘๓๐
รวม	๕๕๖,๕๓๐	๗๙๗,๘๒๐	๑,๐๔๑,๘๑๕	๘๖,๑๒๐	๒,๖๕๕,๔๒๐

๒๑

ปริมาณขยะประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ๒,๖๕๕,๔๒๐ กิโลกรัม

ภาพที่ 29

ปริมาณขยะของเทศบาลหนองบัว พ.ศ. 2565

ที่มา: ข้อมูลสถิติค่าจัดเก็บขยะ เทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ปริมาณขยะประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖					
วันที่	ปริมาณขยะ (กิโลกรัม)				รวม
	ทะเบียนรถ ๘๔-๔๔๗๔	ทะเบียนรถ ๘๓-๗๔๘๖	ทะเบียนรถ ๘๒-๘๕๓๕	ทะเบียนรถ ๘๓-๒๘๗๗	
ต.ค.๖๕	๗๐,๖๔๐	๖๒,๒๗๕	๑๓๒,๙๑๕	๘,๖๑๐	๒๗๔,๔๔๐
พ.ย.๖๕	๖๖,๗๘๐	๕๙,๔๑๐	๑๒๖,๑๙๐	๕,๒๕๕	๒๕๗,๖๓๕
ธ.ค.๖๕	๖๕,๒๔๐	๖๒,๔๐๕	๑๒๗,๖๔๕	๘,๗๑๐	๒๖๔,๐๐๐
ม.ค.๖๖	๕๙,๕๙๐	๕๙,๒๙๐	๑,๘๖๕	๕,๓๒๕	๑๒๖,๐๗๐
ก.พ.๖๖	๕๙,๔๑๕	๕๓,๐๒๐	๕๘,๕๕๐	๘,๓๙๕	๑๗๙,๓๘๐
มี.ค.๖๖	๗๕,๔๖๕	๖๕,๙๓๕	๗๓,๙๙๕	๑๔,๐๙๕	๒๒๙,๔๙๐
เม.ย.๖๖	๗๖,๓๑๕	๖๘,๐๗๐	๗๔,๕๘๐	๑๔,๘๐๕	๒๓๓,๗๗๐
พ.ค.๖๖	๘๔,๘๖๐	๗๑,๘๖๐	๘๑,๒๔๐	๔,๔๐๐	๒๕๒,๓๖๐
มิ.ย.๖๖	๖๙,๐๑๐	๖๑,๖๓๐	๖๙,๑๒๕	๑๘,๒๔๕	๒๑๘,๐๑๐
ก.ค.๖๖	๗๔,๓๖๐	๖๘,๘๓๐	๑๔๓,๑๙๐	๖,๐๗๕	๒๙๒,๔๕๕
ส.ค.๖๖	๘๑,๙๘๐	๗๕,๑๐๐	๘๒,๒๑๐	๗,๑๐๕	๒๔๖,๓๙๕
ก.ย.๖๖	๘๒,๒๕๕	๗๒,๘๖๕	๘๒,๘๗๙	๑๘,๒๓๕	๒๕๖,๒๓๔
รวม	๘๗๕,๙๑๐	๗๘๐,๖๔๐	๑,๖๕๖,๕๕๐	๑๑๙,๒๕๕	๒,๘๓๐,๑๘๙

ปริมาณขยะประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ จำนวน ๒,๘๓๐,๑๘๙ กิโลกรัม

๖๕๖๖

ภาพที่ 30

ปริมาณขยะของเทศบาลหนองบัว พ.ศ. 2566

ที่มา: ข้อมูลสถิติค่าจัดเก็บขยะ เทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

บทสรุป

สรุป

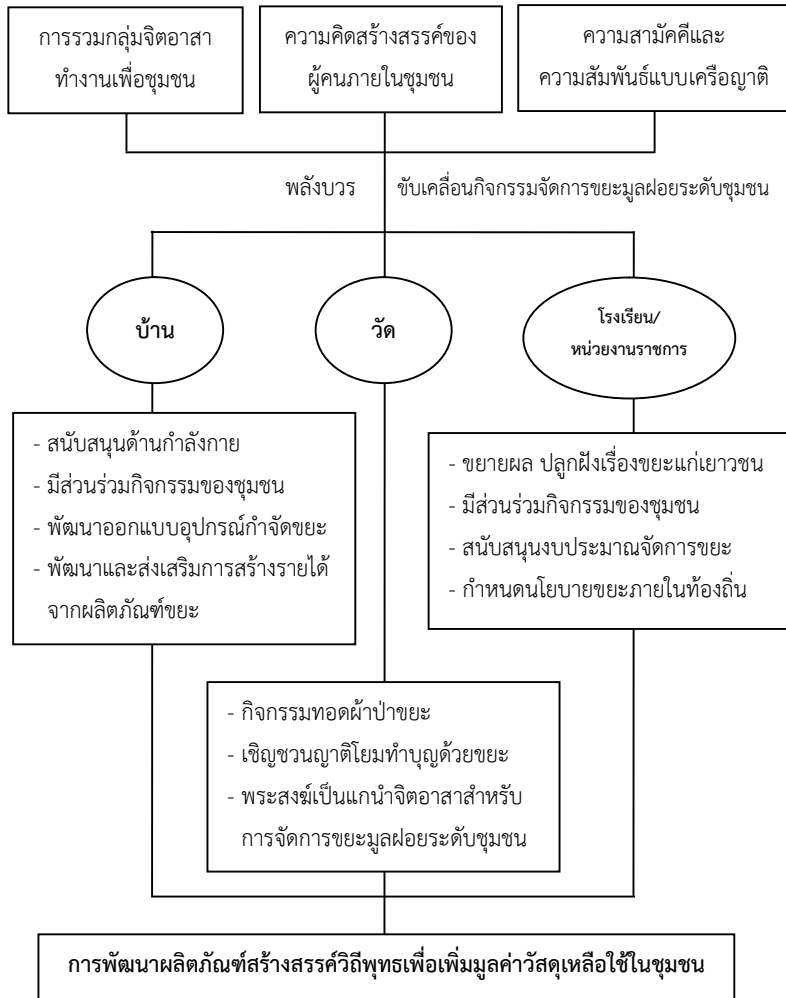
การขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน โดยการทำงานร่วมกันด้วยหลักพลังบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานราชการ ทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี ความสัมพันธ์แบบเครือญาติพี่น้องที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนที่มีความแน่นแฟ้น มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่เปิดพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมพบปะสังสรรค์ และได้รวมญาติพบปะเจอหน้าทำบุญและทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน ทั้งชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และข้าราชการที่อยู่ในชุมชนแห่งนี้ การทำงานร่วมกันด้วยหลักพลังบวรเพื่อจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน จากการขับเคลื่อนกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้พบว่า ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำงานด้านจิตอาสาไม่หวังผลค่าตอบแทน เน้นการทำให้ชุมชนสะอาด สวยงาม น่าอยู่ น่าอาศัย พระสงฆ์เป็นแกนนำจิตอาสาเพื่อการจัดการขยะของชาวบ้าน มีการชักชวนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ครู นักเรียน และข้าราชการในท้องถิ่น ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมทำบุญด้วยขยะ โดยการนำขวดพลาสติก กล่องกระดาษ ฯลฯ มาร่วมทำบุญทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำของทุกเดือน เพื่อลดปริมาณขยะภายในชุมชน และแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดเก็บขยะของเทศบาล มีการออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะเปียกและขยะจากธรรมชาติ เช่น การนำท่อนไม้ไผ่ กิ่งไม้ ผลไม้แห้ง ฯลฯ ไปทำการเผาด้วยเตาเผาที่ชุมชนพัฒนาขึ้นมาเพื่อจัดการขยะ

ในระดับชุมชน ซึ่งทำให้ได้ผลผลิตจากการเผา คือ ถ่านไบโอชาร์ น้ำส้มควันไม้ ถ่านหุงต้ม และปุ๋ยหมักผสมถ่านไบโอชาร์สำหรับการเพาะปลูก ทำให้ชุมชนสามารถนำผลผลิตเหล่านี้มาสร้างรายได้ โดยการขายเป็นผลิตภัณฑ์ของดีชุมชน และนำไปใช้ภายในครัวเรือนเพื่อลดต้นทุนและลดค่าใช้จ่าย

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการขยะสร้างสรรค์วิถีพุทธที่คณะผู้ทำงานได้ดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การรวมกลุ่มจิตอาสาทำงานเพื่อชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ของคนภายในชุมชน ความสามัคคีและความสัมพันธ์แบบเครือญาติ โดยมีการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน ด้วยพลังบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานราชการ ผลลัพธ์ที่ได้จากการขับเคลื่อนกิจกรรมปรากฏ ดังนี้ (1) บ้าน (บ) ชาวบ้านมีการสนับสนุนด้านกำลังกาย ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน พัฒนาการออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะ พัฒนาและส่งเสริมการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ขยะ (2) วัด (ว) ทางวัดโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสาสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน มีการเชิญชวนญาติโยมทำบุญด้วยขยะ มีกิจกรรมการทอดผ้าป่าขยะ (3) โรงเรียน/หน่วยงานราชการ ได้มีการขยายผลการจัดการขยะไปสู่กลุ่มเยาวชน นักเรียน โดยคณะครูและผู้ปกครอง มีส่วนในการปลูกฝังการรักษาความสะอาด การคัดแยกขยะให้ถูกประเภท และส่งเสริมการรักษาความสะอาดในโรงเรียน ส่วนหน่วยงานราชการได้มีการสนับสนุนงบประมาณและผลักดันนโยบายการจัดการขยะในระดับท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งการทำงานขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนด้วยพลังบวรทำให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ สามารถจัดการขยะระดับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจ ได้ผลิตภัณฑ์

สร้างสรรค์และสามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้จากขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏในภาพที่ 31 ดังนี้

รูปภาพ 31

แสดงองค์ความรู้ใหม่

“...คัดแยกขยะให้ถูกประเภท ช่วยลดภาระการทำงานจัดเก็บขยะของ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการขยะของเทศบาลได้มากเลยทีเดียว...”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547).

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2566). ข้อมูลพื้นฐานบ่อขยะเทศบาลตำบลหนองบัว. สืบค้น 26

ตุลาคม 2566. จาก [https://thaimsw.pcd.go.th/search_storage.](https://thaimsw.pcd.go.th/search_storage.php?storage_id=743&year=2566)

[php?storage_id=743&year=2566](https://thaimsw.pcd.go.th/search_storage.php?storage_id=743&year=2566)

_____. (2566). ข้อมูลพื้นฐานบ่อขยะเทศบาลเมืองชุมแสง. สืบค้น 26

ตุลาคม 2566. จาก [https://thaimsw.pcd.go.th/search_storage.ph](https://thaimsw.pcd.go.th/search_storage.php?storage_id=725&year=2565)

[p?storage_id=725&year=2565](https://thaimsw.pcd.go.th/search_storage.php?storage_id=725&year=2565)

_____. (2551). คู่มือแนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูล

ฝอย สำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

_____. (2564). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2564.

กรุงเทพฯ: บริษัท เอพี คอนเน็กซ์ จำกัด.

เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูล

ฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของเทศบาลเมืองหัวหิน (รายงานผลการวิจัย).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

- ชฎาภรณ์ สนิมคกล้า. (2566). *ขั้นตอนของเทคนิคเอไอซี (AIC)*. สืบค้น 24 กรกฎาคม 2566. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/222433>
- ณัจฉริยา คำยัง. (2555). *การจัดการขยะมูลฝอยอินทรีย์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น* (รายงานผลการวิจัย). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เดโช ไชยทัฬ. (2557). *บันทึกสาระถอดบทเรียน การขับเคลื่อนองค์กรชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือจังหวัดเชียงใหม่ กรณี : การจัดการปัญหาหมอกควันที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- เทศบาลตำบลหนองบัว. (2565). *ข้อมูลพื้นฐาน ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565*. สืบค้น 15 มกราคม 2566. จาก <https://www.nongbuamuni.go.th/content/information/1>
- ธีระวัฒน์ แสนคำ และคณะ. (2564). *ประวัติศาสตร์โบราณคดี วัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2566). *เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้น 24 กรกฎาคม 2566. จาก <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. (2535). *ราชกิจจานุเบกษา*. สืบค้น 10 มกราคม 2566. จาก <http://www.local.moi.go.th/law94.pdf>.
- มานิจ พันธุ์เมธา. *AIC เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้น 24 กรกฎาคม 2566. จาก <https://silو.tips/download/a-i-c-appreciation-influence-control-a-i-c>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เลิศ อานันท์นทะ. *สอนอย่างไรให้มีความคิดสร้างสรรค์*. แม่และเด็ก. (11 มีนาคม 2530): 42-43.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ. (2537). *เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2562). *ประกาศเทศบาลตำบลหนองบัว เรื่อง การรายงานผลการดำเนินงานในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. สืบค้น 20 มกราคม 2566. จาก <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER42/DRAWER049/GENERAL/DATA000/00000583.PDF>
- อรรถเจษฎ์ สุขสาสนี. *ความคิดสร้างสรรค์*. วารสารไปรษณีย์โทรเลข. (พฤษภาคม 2530): 15-17.
- อารี รังสินันท์. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ช้างฟ้า.

ภาษาอังกฤษ

Arthur Thomas Jersild. *Creative Expression*. Children Go Forth. (January 1972): 153-158.

Ellis Paul Torrance. (1963). *Education and The Creative Potential*. Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Retrieved 6 September 2023. from <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2>.

Joseph P. Rice. (1970). *The Gifted Developing Total Talent*. Springfield: Charles & C. Thomas.

Joy Paul Guilford. (1959). *Personality*. New York: McGraw-Hill.

Ralph J. Hallman. (1971). *Creative Imagination* 3rd ed., New York: Charles Scribners.

สัมภาษณ์

นางสาวสำลี สุขรอด. 30 มกราคม 2566. สัมภาษณ์.

นางอุไร สีสวย. 30 มกราคม 2566. สัมภาษณ์.

นายทองดี แก้วนิคม. 30 มกราคม 2566. สัมภาษณ์.

นายสุรินทร์ คำชม. 30 มกราคม 2566. สัมภาษณ์.

นางยวน ศรีสวย. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.

นายเทือง ท่วมเทศ. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.

นายพจน์ เหว้าโต. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.

- นายรัฐชาติ นันทเกล้า. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นายเลื่อน แสงพุก. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นายวันชนะ ปอพานิชกรณ. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นายอรรถ คล้ายนุ่น. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นายอุดม ชูจ้อน. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- พระใบฎีกาธนกร โฆษณโม. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- พระยุทธนา ธรรมสาโร. 27 พฤษภาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นางกรรณิการ์ หุ่นทอง. 27 สิงหาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นางแฉล้ม แก้วนิคม. 27 สิงหาคม 2566. สัมภาษณ์.
- นางนารี ย่นปลิว. 30 สิงหาคม 2566. สัมภาษณ์.

ภาพกิจกรรม

ประชุมปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นร่วมกับ
พระสงฆ์ ผู้นำ และชาวบ้าน

การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อคัดแยกขยะ โดยใช้หลัก “บวร”
คือ บ้าน วัด โรงเรียน (หน่วยงานราชการ) ทำให้เกิดพฤติกรรม
การคัดแยกขยะจนกลายเป็นนิสัยคุ้นชิน

การนำขยะมาทำบุญร่วมกับพระสงฆ์ของชาวบ้าน ซึ่งมีการทำบุญขยะ
 ทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ ของทุก ๆ เดือน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ
 ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

การมีส่วนร่วมเก็บขยะและคัดแยกขยะร่วมกันกับชาวบ้าน แบ่งประเภทขยะ
นำไปสู่การใช้ประโยชน์และขายขยะประเภทรีไซเคิลเพื่อก่อให้เกิดให้มีรายได้
และนำไปทำนุบำรุงเป็นค่าใช้จ่ายภายในวัด

การนำขยะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น กิ่งไม้ ท่อนไม้ ใบไม้ ฯลฯ
 นำไปทำประโยชน์และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้และ
 สามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน

การขยายผลกิจกรรมขยะแลกบุญไปสู่กลุ่มเยาวชนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนวัดหนองม่วง ทำให้เกิดกิจกรรมเก็บขยะของเด็กนักเรียนและคุณครู โดยนำขยะมารวมทำบุญกับทางวัด

พระสงฆ์ร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่มีจิตอาสา
ลงพื้นที่ในชุมชนจัดทำกิจกรรมไข่ไก่แลกขยะ

เกี่ยวกับผู้เขียน

พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ.

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วุฒิการศึกษา

นธ.เอก, พธ.บ. (เศรษฐศาสตร์), ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

ผลงานวิชาการ

- กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชน
พ.ศ. 2559 (รายงานการวิจัย)

- การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์
พ.ศ. 2559 (รายงานการวิจัย)

- รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชน
ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ พ.ศ. 2563 (รายงานการวิจัย)

- ถังสังฆทานและจีวร: ต้นทุนจมทางความเชื่อเชิงพุทธพาณิชย์ พ.ศ.
2566 (บทความวิชาการ)

- คงคา: ขยะในสายน้ำจากศรัทธาและความเชื่อทางศาสนา พ.ศ. 2566
(บทความวิชาการ)

ผศ.ดร.เอนก ไยอินทร์

ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- ประธานศูนย์การเรียนรู้ ดร.เอนก การเกษตรและการจัดการฟาร์ม
(ความ) สุข

วุฒิการศึกษา

นธ.เอก, ป.ธ. 1-2, พธ.บ. (รัฐศาสตร์), รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์),
พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

ผลงานวิชาการ

- การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2560 (บทความวิจัย)

- นวัตกรรมของดีชุมชน: การต่อยอดภูมิปัญญาสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2564 (บทความวิจัย)

- การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านห้วยสิบบาท อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2565 (บทความวิจัย)

- การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน พ.ศ. 2566 (บทความวิจัย)

- ไทย-ลาว บนเส้นทางสายไหมแห่งอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อยุธยาหนองคาย นครหลวงเวียงจันทน์ หลวงพระบาง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2566 (บทความวิชาการ)

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย

วุฒิการศึกษา

นธ.เอก, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), M.A. (Economics), M.A. (Political),
Ph.D. (Economics)

ผลงานวิชาการ

- เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน พ.ศ. 2554
- หลักเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น พ.ศ. 2554
- หลักเศรษฐศาสตร์ พ.ศ. 2561
- เศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย พ.ศ. 2551 (รายงานการวิจัย)
- การลดต้นทุนการปลูกข้าวเชิงพหุวัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี พ.ศ.
2559 (รายงานการวิจัย)
- พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศและต่างประเทศ
พ.ศ. 2560 (รายงานการวิจัย)
- วิถีทัศน์ครัวเรือนของไทยในยุคเศรษฐกิจโลกถดถอย พ.ศ. 2566
(บทความวิชาการ)

พระครูปิยธรรมบัณฑิต, ดร. (ปิยศักดิ์ ปิยธมฺโม/ไพรมริวงศ์)

ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วุฒิการศึกษา

- นธ.เอก, พธ.บ. (รัฐศาสตร์), พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ม. (การ
สอนสังคมศึกษา), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

ผลงานวิชาการ

- แนวทางการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2562 (รายงานการวิจัย)
- พุทธสื่อสาร พ.ศ. 2555 (บทความวิชาการ)
- การเทศน์มหาชาติทำนองอีสาน พ.ศ. 2555 (บทความวิชาการ)
- พระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559 (บทความวิชาการ)
- การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดบางปรุง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2566 (บทความวิชาการ)

ดรรชนี

ก

กรมควบคุมมลพิษ.....	10, 33
การเผาขยะมูลฝอย	3
การจราจรขนส่ง.....	3
การจัดการขยะ.....	1, 21, 26
การจัดการขยะเชิงสร้างสรรค์	6
การจัดการขยะวิธีพุทธ.....	6
การจัดการสิ่งแวดล้อมวิธีพุทธ...	63
การตัดไม้ทำลายป่า.....	2
การฝังกลบ.....	1
การลดพลังงาน	10

ข

ขยะเปียก	60, 91
ขยะแลกไข่.....	12
ขยะทั่วไป.....	5
ขยะมีชีวิต	38
ขยะมูลฝอย.....	2, 7, 31, 40, 95

ขยะรีไซเคิล.....	5, 32, 95
ขยะศักดิ์สิทธิ์	38
ขยะสร้างบุญ.....	6, 78
ขยะอันตราย.....	5, 63
ขยะอินทรีย์	32
ขวดพลาสติก.....	11, 71, 90, 98

ค

ความคิดริเริ่ม	14, 17
ความคิดสร้างสรรค์	57, 68, 71
ความคุ้นเคย	90
ความยั่งยืน	43
ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย	98
ความสัมพันธ์คุ้นเคย.....	84
ความสามัคคี ...	26, 45, 77, 90, 98
ความหลากหลายทางชีวภาพ	3
ค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ	36
คาร์บอนไดออกไซด์	85

จ	
จัดการขยะมูลฝอย	5
จิตอาสา.....	27, 43, 48

ช	
ชุมชนเสื่อมโทรม	4
ชุมชนปลอดภัย.....	75
ชุมชนวัดหนองม่วง.....	40, 46, 82

ต	
ต้นเหตุของปัญหาขยะ	20
ต้นทุนในการผลิต	4
เตาเผาขยะ.....	10, 85
เตาเผาถ่าน.....	68

ถ	
ถ่านไบโอชาร์.....	76, 86, 92, 99
ถ่านดูดซับกลิ่นอับชื้น.....	92
ถุงพลาสติก.....	7, 11, 21, 37

ท	
ทอดผ้าป่าขยะ	79

ธ	
ธนาкарขยะ.....	12

น	
น้ำยาทำความสะอาด.....	11
น้ำส้มควันไม้	85, 99

บ	
บรรยากาศการเรียนรู้	17
บริบทชุมชน	25
บ่อขยะ	33

ป	
ปราชญ์ชาวบ้าน.....	5, 6, 68, 76
ปริมาณขยะมูลฝอย	11
ปัญหาจากไนโตรเจน.....	3
ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย.....	4
ปัญหามลพิษทางน้ำ.....	8
ปัญหามลพิษทางอากาศ	8
ปัญหาสังคม.....	4, 18
ปัญหาสิ่งแวดล้อม	1, 3
ปุ๋ยเคมี	4
ปุ๋ยหมัก	68, 86, 99

ผ	ภ
ผลประโยชน์..... 47	ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ..... 35
ผลิตภัณฑ์จากขยะบุญ..... 6	ภูมิปัญญาชาวบ้าน..... 41
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ..... 86	
ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยหมัก..... 68	ม
ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์..... 5	มลพิษทางอากาศ..... 81
ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธ..... 89	
ผู้นำชุมชน..... 39	ย
ผู้นำทางจิตวิญญาณ..... 40	ยากำจัดแมลง..... 11
ฝ	ร
ฝุ่นละออง..... 3, 8	รถขนขยะ..... 38
	ระบบเครือข่าย..... 49
พ	ระบบการจัดการ..... 9
พระนักพัฒนา..... 40	ระบบทางเดินหายใจบกพร่อง..... 20
พระพุทธรูปคอกหัก..... 38	ระบบนิเวศวิทยา..... 92
พระพุทธรูปศาสนา..... 18, 20	ระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ..... 2
พระสงฆ์..... 39, 41, 42, 77	รูปปั้นเทพเจ้า..... 38
พระสงฆ์นักพัฒนา..... 41	
พฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะ..... 70	ล
ปลั่งบวร..... 22	ล้างกระดาษ..... 71
	แหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค..... 1
	แหล่งรวมปัญหา..... 18

ว	ห
วิชาชีพทางการเกษตร.....1	หน่วยงานราชการ..... 78, 90
วัด.....39, 90	หลักสูตรทางศาสนา..... 77
วัสดุเหลือใช้..... 12	หลุมกลบ.....9
วัสดุเหลือใช้ในชุมชน..... 89	หลุมทิ้งขยะ..... 36
วัสดุเหลือใช้จากครัวเรือน..... 81	หอกระจายเสียง..... 55
วิกฤติภูมิอากาศ.....4	
ค	อ
ศาลาการเปรียญ.....39, 67	อริยสัจ 4.....18, 20
เศษไปไม้..... 27	อะลูมิเนียม..... 11, 67
เศษอาหาร..... 6, 8, 61	อุปกรณ์กำจัดขยะ..... 76, 85
ส	
สถานการณ์ขยะของโลก..... 62	
สภาพสิ่งแวดล้อม.....8	
สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม..... 51	
สัตว์พาหนะนำโรค.....8	
สิ่งแวดล้อมชุมชน..... 18	
สิ่งปฏิกูล..... 7, 20	
สุขาภิบาล..... 8, 10	
เสียนใส่ไปไม้..... 83	